

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

**UKRAYNA KRİZİ SONRASINDA DEĞİŞEN NATO-RUSYA
STRATEJİLERİ ÇERÇEVESİNDE NATO-RUSYA
İLİŞKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

Mamun Billah

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Aydın İBRAHİMOV

Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Programı

İzmir-2019

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Ukrayna Krizi Sonrasında Değişen NATO-Rusya Stratejileri Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurla doğrularım.

Mamun BİLLAH

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS
TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Mamun BİLLAH

Numarası : 92-14-80

Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler Tezli Yüksek Lisans

Tez Başlığı (Türkçe) : Ukrayna Krizi Sonrasında Değişen NATO-Rusya Stratejileri Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri

Tez Başlığı (İngilizce) : The Changing Strategies of NATO-Rusya in the Framework of NATO-Rusya Relations After the Ukraine Crisis

Tez Savunma Tarihi : 02.10.2019

Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : PROF. DR. AYDIN İBRAHİMOV

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : DR. ÖĞR. ÜYESİ ARGUN BAŞKAN

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : DR. ÖĞR. ÜYESİ SEÇKİN BARIŞ GÜLMEZ

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

TEŞEKKÜR

Bu tezin hazırlanmasında, ayırdığı zaman ve harcadığı emeklerle yardımlarını esirgemeyen, yol gösteren ve yapıcı eleştirilerini eksik etmeyen danışmanım Prof. Dr. Aydın İBRAHİMOV'e, bilgilerini ve kapılarını hep açık tutan Sosyal Bilimler Enstitüsünde yer alan Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyelerine, her zaman yanımda olan, sevgi ve desteğini hiç esirgemeyen aileme, özellikle eşim Salma Parvin'e ve ihtiyacım olduğunda daima yardımına koşan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

KISALTMALAR

- AAFOR Afgan Hava Kuvvetleri (AHK)
AB Avrupa Birliği (EU)
ABD Amerika Birleşik Devletler (USA)
ABM Anti-Balistik Füze (ABF)
AEİT Avrasya Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (OEEC)
AFOR Arnavutluk Kuvvetleri (AK)
AK Avrupa Konseyi (CE)
AKKA Avrupa Konvansiyonel Kuvvetleri Antlaşması (TCFE)
BM Birleşmiş Milletler (UN)
BMD Balistik Füze Savunması (BFS)
CSTO Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (KGAÖ)
DOK Daimi Ortak Konseyi (PJC)
EAPC Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi (AAOK)
FBI Federal Soruşturma Bürosu (FSB)
FRY Yugoslavya Federal Cumhuriyeti (YFC)
FSS Füze Savunma Sistemi (MDS)
GSYİH Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ISAF Uluslararası Güvenlik Yardım Gücü (UGYG)
ISAF Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvvetleri (UGYK)
KFOR Kosova Kuvvetleri (KK)
KLA Kosova Kurtuluş Ordusu (KKO)
MAP Üyelik Eylem Planı (ÜEP)
NAC Kuzey Atlantik Konseyi (KAK)
NACC Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi (KAİK)
NATO Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (KAAÖ)
NRC NATO-Rusya Konseyi (NRK)

OSCE Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
PFP Barış İçin Ortaklık (BİO)
RNAC Rusya-Kuzey Atlantik Konseyi (RKAK)
SFOR İstikrar Güçleri (Bosna'da) (İG)
SSCB Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (USSR)
UK Birleşik Krallık (BK)
UNSC Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)
USAF Birleşik Devletler Hava Kuvvetleri (BDHK)
WEUBatı Avrupa birliği (BAB)
WMD Kitle İmha Silahları (KİS)

ABBREVIATIONS

AAFOR Afghan Air Force
ABM Anti-Ballistic Missile
AFOR Albania Force
BDT Ballistic Deflection Transistor
BMD Ballistic Missile Defense
CFE Conventional Forces in Europe
CFSP Common Foreign and Security Policy
CJTF Combined Joint Task Force
CSTO Collective Security Treaty Organization
EAA Euro-Atlantic Area
EAPC Euro-Atlantic Partnership Council
EC European Community
EDC European Defence Community
ESDP European Security and Defence Policy
EU European Union

FBI Federal Bureau of Investigation
FRY Federal Republic of Yugoslavia
GDP Gross Domestic Product
ICG International Crisis Group
INF Intermediate-Range Nuclear Forces
ISAF International Security Assistance Force
KFOR Kosovo Force
KLA Kosovo Liberation Army (UCK in Albanian)
KVM Kosovo Verification Mission
MAP Membership Action Plan
MDS Missile Defence System
NAC North Atlantic Council
NACC North Atlantic Co-operation Council
NATO North Atlantic Treaty Organization
NOD Non Offensive Defence
NRC NATO-Russia Council
NRFA NATO-Russia Founding Act
OSCE Organization for Security and Co-operation in Europe
PFP Partnership for Peace
PJC Permanent Joint Council (NATO-Russia)
RNAC Russia-North Atlantic Council
SCO Shanghai Cooperation Organization
SFOR Stabilisation Force (In Bosnia)
TCFE Treaty on Conventional Forces in Europe
TEU Treaty on European Union
UK United Kingdom
UN United Nations
UNSC United Nations Security Council
US United States

USAF United States Air Force

USSR Union of Soviet Socialist Republics

WEU Western European Union

WMD Weapons of Mass Destruction

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEŞEKKÜR	i
KISALTMALAR LİSTESİ.....	ii
ABBREVIATION	iii
İÇİNDEKİLER	vi
HARİTALAR LİSTESİ.....	ix
GİRİŞ	1
1. TARİHSEL SÜREÇ VE STRATEJİLER.....	7
1.1. NATO ve Rusya Arasında Stratejik Konsept.....	7
1.2. NATO–Rusya Entegrasyonu	8
1.3. Karşılıklı Yarar	9
1.4. Pratik İşbirliği Alanları.....	11
1.4.1. Afganistan'da İşbirliği	12
1.4.2. Terörizmle Mücadele	13
1.4.3. Korsanlığa Karşı Faaliyetler	15
1.4.4. Sivil ve Toplumsal İşbirliği.....	15
1.4.5. Füze Savunma Sistemleri ve Rusya-NATO İşbirliği	16
1.4.5.1. Lizbon Zirvesi	16
1.4.5.2. NATO Bölgesel Füze Savunması Zorlukları	17
1.4.5.3. Lizbon'dan sonra Rusya ile NATO İşbirliği	19
2. SOĞUK SAVAŞ'TAN GÜNÜMÜZE NATO İLE RUSYA ARASINDAKİ İLİKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	22
2.1. Genel Bakış	22
2.2. Batı ile Rusya İlişkilerin Kısa Tarihçesi.....	22

2.3.	Katerina ve Osmanlı'nın Kırım'ı İlhakı	25
2.4.	Rusya-NATO Temasları.....	26
2.4.1.	Barış İçin Ortaklık (BİO): 1994	27
2.4.2.	Bosna Hersek ve Kosova'da Rusya ve NATO Barış Gücü.....	29
2.5.	NATO-Rusya İlişkilerin Yasal Temeli.....	30
2.5.1.	Bölüm I: İlkeler	30
2.5.2.	Bölüm II: İstişare ve İşbirliği Mekanizması, NATO-Rusya Daimî Ortak Konseyi	30
2.5.3.	Bölüm III: Danışma ve İşbirliği Alanları	31
2.5.4.	Bölüm IV: Siyasi-Askeri Konular.....	31
2.5.5.	Bölüm V: Askeriden askeriye daha yakın işbirliğini ilerletme mekanizmaları	32
2.6.	NATO-Rusya Konseyi Aracılığıyla İşbirliği: 2002-2008	33
2.7.	Kosova Krizi: 1998–99	34
2.8.	Dünya'daki Krizler ya NATO-Rusya İlişkileri	36
2.8.1.	Kosova Krizinden Sonra NATO ve Rusya: 1999-2001	36
2.8.2.	NATO –Rusya: 11 Eylül 2001'den sonra.....	38
2.8.3.	Gürcistan Krizi: 2008.....	39
2.8.3.1.	Gürcistan Krizin Gelişimi	39
2.8.3.2.	Güney Osetya Çatışması ve Moskova'nın Tepkisi	40
2.8.3.3.	NATO'nun Rusya'ya Yanıtı.....	42
2.8.3.4.	Rusya Gürcistan İhtilafından Sonra NATO-Rusya İlişkilerinin Gelişimi..	42
2.9.	NATO –Rusya İlişkilerin Yeni bir Aşamasını : 2010-2014.....	43
2.9.1.	Enerji Güvenliği Boyutu	43
2.9.2.	Politik-Stratejik ve Askeri Operasyonel İşbirliği.....	44
2.9.3.	Geliştirilmiş Yakınlaşmanın İşareti	45

3. UKRAYNA KRİZİ	47
3.1. Ukrayna’da Bağımsızlık Süreci.....	47
3.1.1. Bağımsız Ukrayna’dan Gelişmeler	48
3.1.2. Rusya ve Ukrayna: Kardeşlikten Komşuluğa geçiş	49
Ukrayna’da Rusça Konuşulan Bölgeler Haritası	52
3.2. Ukrayna’da Kriz Türbulansı.....	55
3.2.1. Ukrayna Krizi’nin Kökenleri	55
3.2.2. Ukrayna’da Euromeydan Bulmacası ve Devrim.....	62
3.3. Ukrayna’daki Seçimler	66
3.4. Rusya’nın Kırım İlhakı.....	68
4. UKRAYNA KRİZİ SONRASINDA NATO-RUSYA ARASINDAKİ DEĞİŞİMİ VE STRATEJİLER	74
4.1. Genel Bakış	74
4.2. NATO- Rusya İlişkilerin Tarihsel Arka Planı.....	75
4.3. NATO ve Rusya Arasında Stratejik İşbirliklerin Değerlendirilmesi	76
4.4. Ukrayna Süreçlerin Rusya-NATO İlişkilerine Etkisi.....	77
4.5. Etkilenme Boyutun Analizi 2014-2018.....	79
4.6. Ukrayna Krizinden Sonra NATO ve Rusya Arasındaki Değişen Yeni Stratejiler	79
4.6.1. NATO’nun Stratejileri	79
4.6.2. Rusya’nın Stratejileri	83
4.6.2.1. Rusya’nın Ukrayna Stratejisi ve NATO ile İlişkiler	84
4.6.2.2. Rusya Fedarasyonun Ulusal Güvenlik Stratejisi	85
4.6.2.3. Çağrdaş Dünya ve Rusyanın Dış siyaseti.....	88
5. SONUÇ	91

KAYNAKÇA	95
ÖZET	107
ABSTRACT	108
ÖZGEÇMİŞ	105

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1: Ukrayna’da Rusça Konuşulan Bölgeler Haritası	52
Harita 2: Avrupa’daki NATO'nun üye ülkeleri ve katılım yılları.....	80

GİRİŞ

NATO ve Rusya arasında ilişkiler oldukça karmaşık bir yapıya sahiptirler, özellikle son zamanlarda çıkmaz bir sokağa girdiler. Bununla birlikte her iki taraf, Dünya güvenliği için gerekli sorumluluğunu anlamaktadırlar ve söz konusu temasları yeni çerçeveye yerleştirmek için çaba göstermektedirler.

Bu bakımdan, iki mega güç arasında oluşmuş belirsizliği ve temasların incelenmesi bilimsel açıdan oldukça önemli bir konudur. Özellikle mevcut dönemde.

Bize göre, NATO ile Rusya arasındaki ilişkilerin bir şekilde müspet dengesini kaybetmiştir. Aktörlerin durumlarını, Afganistan ve Irak'taki savaşlar, NATO ve Avrupa Birliği'nin genişlemesi, Ukrayna'daki gelişmeler, Suriye krizi v.b. faktörler belli eder.

Özellikle burada biz Ukrayna krizinden söz etmek isterdik, unutmamak gerekir ki, Ruslar için Kiev kutsal bir kenttir, bundan dolayı Ukrayna'da yaşanan her türlü değişimlere oldukça tepkilidiler. Örneğin Zbigniew Brzezinski'ye göre "Ukrayna'sız, Rusya bir Avrasya imparatorluğu olmaktan çıkar. Ukrayna'sız, Rusya hala emperyal statü için savaşabilirdi, ancak Asya temelli bir emperyal devlet olacaktı" (Brzezinski, 1997, p. 46)

Söz konusu olayı (yani Ukrayna'nın Rusya'dan siyasi, ekonomik ve kültürel olarak uzaklaşması) biz Rusya ile Batı ve onun kuruluşu olan NATO arasında ilişkilerin bozulmasında esas temel unsur olarak görmekteyiz, oysa bu dünya güvenliğine büyük zarar göstermektedir. Tez konusunun seçilmesinde esas nedenlerden birisi burada gizlenmektedir. Bir soruya yanıt bulmalıyız, neden Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO-Rusya ilişkileri özellikle Ukrayna krizi örneğinde de görüldüğü üzere problemlili bir çizgide devam etmektedir? Bize göre Rusya Federasyonu, tıpkı SSCB gibi kendi sınırlarında NATO askeri üstlerini görmek istemiyor bundan dolayı örgütün doğuya doğru genişlenmesine karşıdır.

Argümanım, Rusya, NATO ile ilişkilerini geliştiremiyor çünkü Sovyet sonrası ülke yönetimi mevcut askeri yapılarını ve yayılcı olmayan güvenlik kültürünü demokrasi ile uyumlu bir şekilde hareket etmesi modelini kuramadı. Öte yandan, 1991'den beri NATO kendisini dönüştürmeye başladı, kimliğini ve stratejisini yeniden tanımladı. Bize göre, 11

Eylül 2001'den bu yana yaşanan tüm olumlu gelişmelere rağmen, NATO-Rusya ilişkilerin sınırlı kalması burada gizlenmektedir.

Tez dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, NATO Rusya ilişkilerin tarihsel süreci ve stratejileri incelenmektedir. Burada esasen, strateji konseptler, 1990 yılına kadar Sovyetler Birliği ile NATO arasında temaslar, 1991 yılından itibaren NATO-Rusya Federasyonu arasında oluşan pratik işbirliği ve diğer konular ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, Soğuk Savaş'tan günümüze NATO ile Rusya Federasyonu arasında ilişkilerin değerlendirilmesi yapılmaktadır. Söz konusu bölüm anahtar önem taşımaktadır. Burada partnerlerin temasları, dönem-dönem ortaya çıkan sorunların çözülme ve müzakere temaları, işbirliği şekilleri ve diğer konular araştırılacaktır.

İlk defa NATO-Rusya arasında anlaşmazlık başta Kosova olmak üzere eski Yugoslavya cumhuriyetleri arasında çıkan çatışmalara yaklaşımlarda yaşanmıştır.

Üçüncü bölümde, Ukrayna krizinden söz edilecektir. Mevcut konu, Rusya hariç Avrupa'nın en büyük ülkesine aittir. Ukrayna eski SSCB'den kalan Rusya'dan sonra, en büyük silah rezervlerine ve askeri teknolojilerine sahip bir ülke idi. Esas savunma konularında ise, Rusya Federasyonu'nun en önde gelen partneri idi. Askeri, nükleer ve uzay sanayesinde iki ülke arasında oldukça derin entegrasyon mevcut idi.

Unutmamak gerekir ki, bu iki Slav ulus yüz yıllar boyunca, ortak yaşam sürmekteydiler ve hem dini, hem de kültürel bakımdan ortak mekan oluşturmuştur.

Yukarıdakileri göz önüne alarak, bölümde aşağıdaki konular tartışılmıştı: bağımsızlıktan sonra Ukrayna'daki siyasi gelişmeler ve yaşanan süreçler, kriz türbülansı ve onun kökenleri, Ukrayna'nın Avrupa'ya yakınlaşmanın nedenleri ve ortaya çıkan dinamikler, Rusya tarafından Kırım ilhakı ve çatışmaların tırmanması, Ukrayna'da seçimler v.b.

Dördüncü bölümde, NATO'nun genişlemesinin sebeplerini ve çeşitli genişleme önerilerini tartışacağım. Ukrayna krizinden sonra NATO-Rusya ilişkilerin değişimi ve stratejiler, konular doğrultusunda fikirlerimiz açıklanmaktadır. Söylemek gerekir ki, NATO-Rusya ilişkilerine esas darbe Ukrayna'daki yaşanan süreçler tarafından vurulmuştu.

Olay bölgesel diğer ve küresel bir güce sahiptir. Bundan dolayı bölümde Ukrayna krizin dışında yaşananlarda gözden geçirilmiştir.

Özellikle 2014-2018 yılları arasında NATO-Rusya ilişkileri, çok büyük bir titizlikle yorumlanmışlar. Bunun dışında Rusya'nın ve NATO'nun askeri stratejilerinin gelişme süreçleri analiz edilmiştir, Rusya'nın dış siyasetinde yaşanan evrime de dikkat verilmiştir ve sonuçta Ukrayna krizin küresel siyasete etkisi göz önüne alınmıştır.

Sonuç kısmında ise, araştırmanın ana mevzuu olan NATO-Rusya ilişkilerinin dünya barışına olan etkisi ve oluşan krizlerin çözüm yolları konusunda bazı düşüncelerimiz sunulmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma taranan literatür ve döküman üzerinden analitik yorumlara dayanmaktadır. Kaynaklar bölümünde belirtilen, kütüphanelerden sağlanan resmi belgeler, kitaplar, sempozyum bildirimleri, derleme yazıları, önceden yazılmış tezler, internet kaynaklardan bilgiler ve araştırmanın içindekiler sırasına göre teorik temelleri incelenir ve sonuç bölümünde değerlendirmeler sunulmuştur.

Araştırmanın Amaçları

Tezin esas amaçları dört ana konudan oluşmaktadır

1. Soğuk Savaş'tan günümüze NATO ve Rusya arasındaki ilişkilerini değerlendirmek.
2. Ukrayna krizinin gerçek nedenlerini ortaya çıkartmak ve kriz sonrası ortamda NATO-Rusya ilişkilerin değerlendirmek.
3. Rusya ve NATO'nun mevcut stratejileri, komuta ve güç yapısını özetlemek.
4. NATO ve Rusya'nın gelecekteki tehditlerini incelemek ve 21. yüzyılda Batı ve Rusya'nın güvenlik politikalarını belirleyici olan dünyadaki siyasi ve jeopolitik gelişmelerini tespit etmek.

Literatür Taraması

Rusya-Batı arasındaki ilişkilerle ilgili, oldukça çok eser bulunmaktadır. Özellikle Ukrayna krizinden sonra, konu yüksek aktüaliteye ulaştı. Bu bakımdan biz Rus-Batı ilişkilerine etki gösteren, eski SSCB devletlerin davranışlarına önem verdik, örnek olarak Rusya-NATO temaslarını Ukrayna krizinden (2014) sonra ele aldık.

Mevcut sorun, bekleniyordu ve halen 20 y.y. sonunda ,**Yaroslav Bilinsky** (1999) yazmış olduğu kitapta, Ukrayna ve Rusya Federasyonu Arasında Dostluk, İşbirliği ve Ortaklık Anlaşması konu üzerine çalışmıştır (Bundan 10 yıl sonra, Ukrayna'nın hayatta kalacağını ve Ukrayna'nın Rusya'dan daha iyi durumda olabileceğini düşünüyordu. Ukrayna bölgedeki insan sayısının, doğal kaynakların ve dünya pazarlarına erişimin daha iyi bir karışımını sunmaktadır.) Bununla birlikte yazar Rusya-Ukrayna arasında derin bir fay hatlarının olduğunu da kayıt ediyordu.

Diğer bir yazar **Riccardo Alcaro** (2015) çalışmalarında, Ukrayna krizinin, 1945'ten bu yana Avrupa'da ilk toprak kapması ve Donbas'ta kışkırtılmamış bir iç savaşla sonuçlandığı belirtildi. Ukrayna, Batı-Rusya ilişkilerine ciddi hasar verdi.

Yukarıda ki yazarın fikirlerini paylaşan **Tom Sauer** (2017) hazırlamış olduğu makalede, Ukrayna krizi, Soğuk Savaş'ın kazananının stratejik uzun vadeli düşüncesi ve eylem eksikliği ile ilgisi olduğundan söz etti. Rusya'yı bölgesel bir toplu güvenlik örgütüne tam olarak entegre etmek için liberal bir planın bulunmaması bu krizin altında yatan nedendir. Ukrayna krizi sadece bir semptom olarak göstermeye çalıştı.

Araştırmacıların arasında genel olarak, Ukrayna'yı, Rusya'dan farklı bir mekan olarak görmektedirler. Örneğin **Hakan Güneş** (2014) şöyle demektedir: Ukrayna'nın sosyal, kültürel mezhepsel ve siyasal olarak tam ortadan ikiye bölündüğü koşullarda hem Batı hem de Rusya'nın aksi yöndeki tüm söylemlerine rağmen, bölünmeden paylarına düşeceklerle ilgilenmek dışında bir yaklaşım sergilediklerini söylemek çok zor.

Siyaset bilimcisi **Zeynep Naz GÜLER** (2016) çalışmalarında, Ukrayna krizinin Türkiye üzerindeki etkisine odaklandı ve Kırım Tatarları ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki tarihi bağları göstermeye çalıştı. Yazar, Ukrayna'nın bölünmesi durumu devam

ederse ve Kırım Tatarlarının sorunları çözülmezse, söz konusu toplum ortadan yok olacağını söylemektedir.

Yazar **Elias Götz** (2016) Neorealist teoriyi kullanarak Ukrayna üzerine Rusya'nın ana amacını tartıştı. Araştırmacıya göre, burada Rusya Federasyonunun esas hedef, Kiev'in dış politika yönelimi üzerindeki birincil etkiyi oluşturması ve ülkenin davranışlarını kontrol edilmesidir. 1990'ların başlarından bu yana, mevcut istek temelde değişmeden kalmıştır olduğunu gösterdi ve Moskova'nın Ukrayna politikasını ve Sovyet sonrası alandaki eylemlerinin daha genel tutkularında bahsetti.

McFaul (2014), çalışmasında Ukrayna Krizini Kim Başlattı? sorusu üzerine tartışmalarını özetledi. Örneğin, Mearsheimer'e göre, Rusya Kırım'ı ilhak etti ve NATO'nun genişlemesine cevap olarak doğu Ukrayna'ya müdahale etti, bu argümanı Ukrayna Krizi'nin asıl sebebi olarak belirledi. Öte yandan, McFaul'a göre, Amerika, protesto öncesi ve sırasında Yanukoviç'e muhalefet yapmasını teşvik ediyordu. ABD'nin protesto gruplarına aktif katılımından dolayı olay daha da güçlendi ve Ukrayna Krizi'ni başlattı. McFaul son olarak, Sadece NATO'nun genişlemesi doğrudan krizin nedeni olmadı, Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve Doğu Ukrayna müdahalesi de krizin sebebidir diye özetledi. Diğer yandan Stephen Sestanovich'a göre, NATO'nun genişlemesine Rusya'nın tepkisinin "kızgınlığa" dayandığını ve bunu Ukrayna krizinin ana nedeni olduğunu savunuyor.

Taras Kuzio (2018) ise, makalesinde Neil Kent, Chris Kaspar de Ploeg, Gerald Toal ve Samuel Charap ve Timothy J. Colton'ın kitapları inceledi. İncelenen kitaplar, Rusya-Ukrayna krizi üzerine çeşitli bakış açıları sunuyor. Kent, politika üzerine yazmasına rağmen, Kırım ile ilgili nadir literatüre önemli bir katkı sağlar. De Ploeg'in kitabı, Batı'yı kriz için suçlayan ve ABD dış politikasının solcu eleştirmenlerinin etkili bir organını temsil ediyor. Toal ve Charap & Colton, Batı ve Rusya'nın dengeli eleştirilerini sağlamaya çalışır, ancak bu çaba yalnızca Toal tarafından gerçekleştirilir.

Salman Tahir'e (2015) göre Moskova, bölgedeki Rus yanlısı ayrılıkçılara yardım ederek Doğu Ukrayna'da huzursuzluk üretmeye devam ediyor. Uluslararası kurumların krizi çözmek ve Rusya ile Batı arasında işbirliğini somutlaştırmak için adım atacağı iki

olası senaryo var veya bu Avrupa için felaket olabilecek yeni bir Soğuk Savaş'a yol açabilir.

Glenn Diesen and Conor Keane'ye (2018) göre, NATO, Rusya'ya hem güvencesini hem de caydırıcılığını kullanarak, saldırganlık yeteneklerini artırarak gelecekteki tehditlere karşı koruma sağlarken dostça ilişkileri teşvik eder. Hem Gürcistan'da hem de Ukrayna'da gösterildiği gibi 'sigorta poliçesi' çatışmalar gerçekleştiği zaman devreye giriyor. Bu da NATO ve Rusya arasındaki düşmanlıkların kendi kendine yeten bir kehanet haline geldiği anlamına geliyor.

BİRİNCİ BÖLÜM

1 TARİHSEL SÜREÇ VE STRATEJİLER

1.1 NATO ve Rusya Arasında Stratejik Konsept

Berlin Duvarı'nın yıkılışından yirmi yıl sonra NATO ve Rusya, güvensizlik problemlerinin üstesinden gelmek için eşsiz bir fırsata sahip oldular. Bu fırsat, ABD'nin Rusya ile yakınlaşması, Rusya'nın bazı Batı komşularıyla ilişkilerinde iyileşme, küresel finansal krizin stratejik etkisi ve Rusya Devlet Başkanı Dmitry Medvedev'in Euro Atlantik güvenlik mimarisi üzerine önerilerinden kaynaklandı. Bu durum NATO-Rusya ilişkisini, her birinin çıkarlarının tamamen içine aldığı geniş ama yönetilebilir önemli bir stratejik soru yelpazesinde pragmatik bir ortaklığa doğru bir rotaya koymak için önemli bir fırsattır.

Soğuk Savaşın sona ermesinden bu yana kadar NATO ve Rusya herhangi bir noktada her zamankinden daha fazla güvenlik kaygısı paylaşmaya başladılar. Bu güvensizlik kaygısı arasında Afganistan ve komşu bölgedeki istikrarsızlık tehditleri yer alır; bölgesel çatışmaların yoğunlaşması; nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların ve füze teknolojisinin yayılması; ve terörist ağlar ve organize suç dahil olmak üzere bu devlet dışı etkenler tarafından yaratılan suçlardır. Bu ve farklı alanlarda, Rusya ve NATO sürekli olarak aynı çıkarlara sahip olmayabilir, ancak işbirlikleri, örtüşen politika hedeflerine ulaşmayı kolaylaştırır.

Küresel mali krizin ardından, hem NATO hem de Rusya'nın savunma ve güvenlik politikası için harcayacak daha az kaynağı bulunuyordu ve her ikisi de daha uygun maliyetli işbirliğinden faydalanacak NATO üyeleri ve Rusya, değişen küresel güç yapılarının yarattığı zorluklarla ilgili bir belirsizlik ve hatta kırılganlık hissini paylaşıyorlardı. İlişkilerinin dönüşümü, yeni küresel ve bölgesel düzeni, bir işbirliği ruhu içinde şekillendirme ve birbirlerinin çıkarlarına saygı gösterme kapasitelerinin güçlendirilmesine yardımcı olacaktır.

1.2 NATO–Rusya Entegrasyonu

Soğuk Savaş sonrası Avrupa kurumsal genişlemesinin tarihi, entegrasyon ikilemleriyle doludur. Bazıları 1989–91 döneminin, Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı (şu anda Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı) gibi gerçekten kapsayıcı yapıların güçlendirilebileceği bir pencereyi temsil ettiğini iddia etti. Ancak, Batı'nın başta NATO ve AB olmak üzere mevcut yapıları genişletme kararı ile Rusya, bölgedeki entegrasyon süreçlerinden etkili bir şekilde dışlandı.

NATO'nun genişlemesi, entegrasyon ikileminin ilk keskin tezahürünü yarattı. 1990'ların ortalarında genişlemenin yolunu belirttiğinde NATO, Rusya'nın İttifak üyeliğini dışlamadı. Ancak, açık kapı politikasının birçok nedenden ötürü Rusya'ya yalnızca bir formalite olarak başvurduğu kabul edildi. Bunlar arasında Rusya'nın kendi tercihleri ve tavırları, birçok NATO üyesinin isteksizliği ve NATO ile Rus silahlı kuvvetleri arasında birlikte çalışabilirlik ve güven artırma mücadelesi yer alıyordu. Rusya'nın NATO üyeliğine giden gerçek bir yol her iki taraf için de her zaman olası görünmüyordu (Charap & Troitskiy, 2013).

Rusya'nın NATO'ya entegrasyonu, Rusya'nın V maddesine karşılıklı savunma taahhütleri vermek veya NATO'nun V üyelerine taahhütlerini zayıflatmak anlamına gelmez. Hiçbir devlet (Rusya, NATO üyeleri veya ortak ülkeler) savunma ve güvenlik politikası konusunda egemenlikten vazgeçmeyecek. NATO'nun veya Rusya'nın Çin de dâhil olmak üzere üçüncü ülkelerle olan ilişkilerinde veya Gürcistan ve Ukrayna da dâhil olmak üzere Avrasya'daki ülkelerle NATO'nun işbirliğindeki değişiklikleri de içermez. Aksine, Vancouver'dan Vladivostok'a kadar ortak bir güvenlik oluşturma yolunda ilerlerken altı stratejik hedefe odaklanılmalıydı:

1. Avrupa'da bölgesel bir geleneksel çatışmanın olasılığını dışlamak için yerel ihtilafların hüküm sürmesini önlemeye yardımcı olacak araçların geliştirilmesi;

2. NATO üyeleri ve Rusya arasında daha fazla güven ve etkin karar alma mekanizmalarının elde edilmesi;

3. Komşu bölgelerde güvenlik sorunlarına karşı işbirliğine dayalı bir yaklaşım oluşturulması; çoğalma, iklim değişikliği, siber güvenlik, uyuşturucu kaçakçılığı ve enerji güvenliği gibi yeni güvenlik zorlukları konusunda işbirliği;

4. ABD, Avrupa Birliği ve Rusya'nın krizleri ele almak için etkili bir şekilde birlikte çalıştıkları yeni bir küresel istikrar sisteminin geliştirilmesine katkıda bulunmak;

5. Dönemin Rusya Federasyonu Başkanı, Medvedev'in Avrupa'nın güvenlik mimarisini modernize etme konusundaki önerilerini tartışmak. Afganistan'da strateji konusunda işbirliğinin artırılması;

6. NATO ile Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü arasındaki pragmatik bağlantılar.

Kuşkusuz karşılıklı tehdit algılarından arınmış bir ilişki kurmak kolay olmayacaktır. Önemli bir engel, ne NATO Devletleri'nin ne de Rus siyasi elitlerinin şu anda bir öncelik olarak görmemeleridir. Rusya'da NATO'yu tehdit olarak görmeye devam eden güçlü toplumsal düşünce var.

Öte yandan, Ağustos 2008'de Gürcistan'daki savaşın mirası devam ediyor, örneğin Avrupa'da yeni bir geleneksel silah kontrolü rejiminin müzakere edilmesinde zorluk çekiyor. Bazı Avrupa ülkeleri, AB ile Avrupa'daki Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı gibi diğer mekanizmaları, Rusya ile Batı arasındaki güvenlik ilişkilerini dönüştürmenin aracı olarak kullanmayı tercih edecektir.

1.3 Karşılıklı Yarar

NATO ve Rusya için güvenlik ortamı önemli ölçüde değişti. 11 Eylül 2001 tarihi, Rusya ile Batı arasındaki ilişkilerin bir dönüm noktası oldu. Rusya ile NATO arasında daha yakın etkileşim kuruldu ve işbirliği güçlendi. NATO ve Rusya'nın üyelerinin güvenliklerinin benzer sorunlarla karşı karşıya olduğu açıktır. Bunlar arasında küresel terörizm ve kitle imha silahlarının yayılması gibi uluslararası tehditler ve ikisinin de endişe duyduğu bölgelerde istikrarsızlığın yol açtığı tehlikeler var. NATO bu tehditleri karşılamak için adapte olmaya devam etmeli. Bunu yaparken, 21. yüzyıl tehditleriyle etkin bir şekilde

baş etme çabalarının Rusya ile daha yakın bir işbirliğine eşlik etmeleri durumunda çok daha başarılı olacağını bilincindedir. (Hunter, Rogov, & Olikier, 2002)

Hem NATO hem de Rusya, ortak eylem için etkili mekanizmaların geliştirilmesinden faydalanacaktır. NATO'ya göre, Rusya ile ilişkileri değiştirmek, Avrupa-Atlantik bölgesini koruma görevini yerine getirme konusundaki temel görevini tamamlamaya odaklanan, dışa dönük dış ilişkiler (Afganistan'da olduğu gibi) sürecinden uzaklaşma İttifakı içinde ortaya çıkan bir eğilim ile uyum içindedir. NATO'nun İttifak'ın Rusya ile ilişkileri konusundaki belirsizlikleri ve anlaşmazlıkları, mevcut ve gelecekteki tehditlere verdiği yanıtları modernize etme konusundaki ortak kapasitesini baltaladı. NATO'nun uyumu ve etkinliği, Rusya ile ilişkilerin iyileştirilmesiyle güçlendirilecektir.

Rusya ile daha iyi ilişkiler, NATO'nun Afganistan'dan uygulanabilir bir çıkış stratejisinin geliştirilmesini de içeren mevcut öncelikleri bağlamında da yardımcı olacaktır: Füze savunması konusunda çok taraflı işbirliğinin artırılması; nükleer, biyolojik ve kimyasal silahların yayılmasının ele alınması; Avrasya'da yeni çatışmaların önlenmesi ve Kuzey Kutbu, enerji güvenliği gibi ortaya çıkmakta olan konularda işbirliğinin geliştirilmesi ve siber güvenlik. Tüm bu alanlarda, Rusya'nın işbirliğinde başarılı olmasının ihtimali daha yüksektir.

Rusya için, NATO ile düşmanlıkla ilişkilerin ortadan kaldırılması, iç reform gündeminde daha iyi bir ortam yaratarak Batı ile olan genel ilişkisini önemli ölçüde geliştirebilirdi. Dahası, Rusya'nın Afganistan'da NATO'nun varlığının sona ermesinin Orta Asya'da daha fazla istikrarsızlığa yol açmamasını sağlama konusunda önemli bir ilgisi vardı. Rusya, Avrupa'da bir füze savunma sisteminin geliştirilmesine yönelik işbirliğine dayalı bir yaklaşımı desteklemektedir. Ek olarak, Rusya'nın silahlı kuvvetlerinin modernizasyonu, Rusya'nın NATO ile ilişkilerinin iyileştirilmesine yardımcı olacak, çünkü kaynakların gerçek ve ortaya çıkan tehditlerle başa çıkmaya kanalize edilmesine ve teknolojilerin NATO devletleriyle paylaşılması için fırsatları genişletmesine yardımcı olacaktır.

NATO ve Rusya bugün hem tehditlere hem de fırsatlara ilişkin çeşitli algıları çeşitli düzeylerde paylaşıyorlar ve birlikte etkili bir şekilde çalışabilecekleri birçok alan var. Bu nedenle, NATO ve Rusya'nın Avrasya'daki tüm uluslar için kalıcı güvenlik sağlanmasına yardımcı olabilecek ve Rusya'nın demokratik, pazar odaklı uluslar ailesine entegrasyonunu hızlandıracak gerçek bir ortaklığa dayalı yeni bir ilişki kurması gerekiyor. NATO-Rusya ilişkileri, ortak tehditlere karşı çıkma ihtiyacından ve demokrasi, özgürlük ve hukukun üstünlüğünün değerlerini korumak ve genişletmek için ortak çıkarlarla yönlendirilmelidir (Hunter et al., 2002)

1.4 Pratik İşbirliği Alanları

NATO-Rusya ilişkilerinde herhangi bir dönüşüm, belirli alanlarda pratik işbirliği olmadan gerçekleştirilemez. Bunların başında; güven oluşturma ve silahsızlanma ilişkileri; Afganistan; Terörizmle mücadele; Karşı korsanlık; füze savunması; Sivil ve Toplumsal İşbirliği; ve NATO-Rusya Konseyi'nin reformu gelmektedir.

Karşılıklı güven düzeyinin, NATO ve Rusya'nın Bosna'da ortak hareket ettiği 1990'larda olduğundan daha düşük olduğu söylenebilir. Güven inşa etmek için NATO ve Rusya, Avrupa'daki silah kontrolünü yeniden sağlamak ve bilgi alışverişini ve denetim rejimini korumak için Avrupa Konvansiyonel Kuvvetleri'nden bir uzlaşma bulmaya çalışmalıdır. Bu mümkün değilse, bunlar yeni bir anlaşma ile veya diğer anlaşmalar genişletilerek yapılmalıdır. NATO ve Rusya, askeri güçleri sınırları boyunca (Rusya ile Çin arasındaki sınır silahsızlanma anlaşması doğrultusunda) azaltmayı kabul edebilir, hava sahasının kapsamlı devriyesi gibi kışkırtıcı eylemleri sınırlandırmak ve birbirlerine yakın mesafede büyük egzersizler yapmama konusunda hemfikir olmalıdır. Tehdit algılarını azaltmak ve karşılıklı anlayışı ve şeffaflığı arttırmak için kamu diplomasisi, operasyonel deneyimler hakkında bilgi alışverişini, İşbirliği Yapan Hava Sahası Girişimi hakkında ortak bir operasyonel konsept geliştirmeyi ve nükleer doktrinlerin ve yeteneklerin tartışılmasında veri alışverişi ve müşterek eğitim alıştırmaları yoluyla işbirliğini içerebilir.

Yaklaşık otuz yıl içerisinde NATO, ortak ilgi alanlarında görüşmeler ve pratik ortaklıklar geliştirerek Rusya ile bir ortaklık kurmaya çabaladı. 1991'de ilk kez NATO

koalisyonu ve Rusya ilişkileri, NACC "Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi" gündemine atıfta bulunarak başladı. İlk defa Ruslar, barış programına NATO ve Rusya tarafından imzalanan işbirliğine ilişkin çeşitli anlaşmalar yapıldıktan sonra 1994'te barış programına katıldı. Rusya ve NATO "Karşılıklı İlişkiler Kurucu Yasası", "İşbirliği ve Güvenlik", "olası NATO ve Rusya işbirliği için yol haritası" imzaladı. NATO-Rusya ilişkisinin karakteri temel olarak ABD-Rusya ilişkilerine dayanır. G.W. Bush döneminden sonra, özellikle 2008 sonbaharındaki Rus-Gürcü Savaşı sonrasında, Obama İdaresi'nin Ocak 2009'da devralınması, iki ülke arasındaki "sıfırlama" olarak adlandırılan ikili ilişkide önemli bir iyileşme sağlamıştır. (Rynning, 2011)

1.4.1 Afganistan'da İşbirliği

2002 yılında "Rusya ve NATO Konseyi" güvenlik meselelerini ele almak ve sorunlu alanları birleştirmek için kurulmuştur. "Rusya ve NATO", terörle mücadele, silahlı kuvvetler işbirliği, Afganistan'da destek gibi pek çok karşılıklı alanda (yerel uyuşturucu üretimi, endüstriyel işbirliği ve silahsızlanmayla mücadele) işbirliğini geliştirdi. NATO, Rusya'nın Afganistan'a karşı muhtemelen askeri olarak lojistik veya benzeri bir malzeme olan konsinye için hava sahası kullanma izni vermesi için Aralık 2009'da Afganistan'da yardım etmesini istedi. Ek talep Afgan ordusuna helikopter vermektir. (Hussain & Khuhro, 2018)

Afganistan'daki İşbirliği, Rusya ve NATO'nun ilişkilerini değiştirebilmesi için çok önemli bir test alanıydı. Rusya, uyuşturucu kaçakçılığı ve Orta Asya'daki istikrarsızlık potansiyeli nedeniyle istikrarlı bir Afganistan'a büyük ilgi duyuyor. Rusya ile NATO arasında farklılıklar olsa da, bölgesel bir çözüm üzerinde daha yakın işbirliği yapabilirler. Kısa vadeli hedefler, NATO'nun Afganistan stratejisine ilişkin düzenli NATO – Rusya Konseyi müzakerelerinin kurulmasını içerebilir. Aralık 2005'ten bu yana NRC, Afganistan, Pakistan ve diğer Merkezi Asya ülkelerinden gelen narkotiğe karşı, personeli eğitmek için bir proje yürütüyor. Proje, ulusal otoritelerin Afganistan menşeli uyuşturucu ticaretiyle mücadele kapasitesini güçlendirmeyi amaçlıyor. Ekim 2013 itibarıyla, proje yedi katılımcı ülkeden yaklaşık 3.000 memur yetiştirmiştir.

NRC, 2011 yılında Afgan Hava Kuvvetleri (AAF) helikopter filosuna yedek parça ve teknisyen eğitimi de dâhil olmak üzere bakım ve onarım kapasitesi sağlayan bir Helikopter Bakım Güven Fonu başlatmayı kabul etti. Programın amacı, Afgan Hava Kuvvetlerinin Rus filosundaki helikopterlerini daha etkin bir şekilde kullanma yeteneklerini güçlendirmektir. İlk teknisyen grubu, Nisan 2013'te Rusya'da eğitime başladı ve Eylül 2013 itibarıyla bazı Afgan personeli proje kapsamında eğitim aldı.

23 Nisan 2013'te NRC, daha fazla helikopter türü için teknisyenlere eğitim vermek ve Afgan Hava Kuvvetlerinin tıbbi tahliye kabiliyetlerini geliştirmek için Güven Fonunun ikinci aşamasını başlattı. Bu aşamada, 2013 ve 2014 yıllarında 20 Afgan personelinin eğitilmesi planlanıyordu.

Rusya, 2008'den bu yana, ISAF misyonunu desteklemek amacıyla Rus topraklarındaki ISAF katılımcıları için askeri olmayan ekipmanların kara geçişini kolaylaştırdı. 2012'de NATO ve Rusya, Afganistan'dan ve Afganistan'a transit geçişi ve Ulyanovsk ticari transit merkezi üzerinden hava, kara ve demiryolu ile taşımayı kapsayacak bir anlaşma imzaladı.

1.4.2 Terörizmle Mücadele

Küresel terörizm, dünyadaki istikrara karşı yeni büyük tehdittir ve NATO devletleri terörle mücadelede küresel bir rol oynamıştır. ABD Savunma Sekreteri Donald Rumsfeld'in sözlerine göre: “NATO ülkeleri hava ve deniz ve kara kuvvetlerinin yanı sıra istihbarat, insani yardım, gemiler, uçaklar, hava saldırıları, liderlik yasağı, deniz müdahalesi operasyonları, hava devriyeleri, hava yaşamı ile mücadele, yakıt ikmali, mayın temizleme ve özel operasyonlar alanlarında katkıda bulundu.” (Jackson, 2002, pp. 18-19)

Rusya savaşta yüksek profilini korudu ve Kuzey İttifakı Kabil'e ulaştığında (ve resmi ABD emirlerine karşı) şehri ele geçirdikten sonra, Rusya acil durum bakanlığı personeli, inşaat ekipleri ve diplomatlar Kabil'de yabancıların ilk görünür varlığı oldu. Rusya'nın ABD'nin yanı sıra kilit rolü, Rusya'nın Batı'nın günümüzdeki kilit güvenlik ikilemlerini çözme arayışında gerçekten de çok yararlı bir müttefik olduğunu gösteriyor. Rusya'nın Afganistan'daki ABD'nin önündeki eylemlere verdiği destek, güney sınırlarını

terörizm ve İslami köktencilikten kaynaklanan istikrarsızlık tehdidinden koruma konusundaki uzun süredir devam eden güvenlik ilgisine dayanıyor. (Jackson, 2002, pp. 20-21)

NATO ve Rusya arasında terörle mücadele önlemlerinde işbirliği, bu alanda genel koordinasyonu ve işbirliğinin stratejik yönünü iyileştirmenin bir yolu olarak 2004 yılında başlatılmıştır. Güncellenmiş bir NATO-Rusya Konseyi Terörle Mücadele Eylem Planı 2011 yılında Berlin'de kabul edildi. Eylem planı, NATO ve Rusya'nın düzenli olarak terörle mücadele politikasının çeşitli yönleriyle ilgili bilgi alışverişinde bulunma ve istişarelerde bulunma yolunu belirliyor (Hilde, May 14, 2010, p. 45).

NRC ülkeleri, Patlayıcıların Tespiti Projesi (STANDEX) olarak bilinen toplu taşıma lokasyonlarında bomba mesafesinden tespit edilmesini sağlayacak teknolojiyi geliştirmek için bir proje üzerinde çalışıyordu. Mayıs 2013'te bir Avrupa metrosunda bir sürü deneme gerçekleştirildi. Teknoloji geliştirmeyi amaçlayan bu proje, Ekim 2013'ün sonunda sona erecekti. İlkinden öğrenilen başarılar ve dersler üzerine inşa edilen bir takip projesi olarak hazırlanmaktadır.

Rusya ayrıca, NATO'nun Akdeniz'deki denizcilikle terörle mücadele operasyonu olan Aktif Endeavor Operasyonu'na da gemi sağladı. Terörist saldırıların önlenmesine yardımcı olmak için şüpheli hava faaliyetlerinin erken bildirimini sağlamak amacıyla Kooperatif Hava Sahası Girişimi (CAI) aracılığıyla bir bilgi değişim sistemi geliştirilmiştir. CAI, Aralık 2011'de operasyon aşamasına geçti ve sivil uçakları içeren muhtemel terör olaylarıyla başa çıkmak için bilgi paylaşımını ve kararlaştırılan müdahale prosedürlerini içeriyor. Eylül 2013'te gerçekleştirilen canlı bir egzersiz olan Vigilant Skies 2013, Polonya, Rusya ve Türkiye'den gelen uçakların terörist tehditlerle başarılı bir şekilde mücadele etmek için birlikte çalıştığını gördü.

NRC, 26-27 Mart 2012 tarihlerinde NATO karargahında ilk terörle mücadele masası uygulaması düzenledi. NRC ülkelerinden 70'in üzerinde sivil ve askeri personelin katılımıyla gerçekleştirilen tatbikat, NRC ülkelerinin terörist saldırılarına karşı koordinasyonlarını test etmek için tasarlandı. Alıştırma, NRC ülkelerinde terörle mücadele

rolleri ve prosedürleri konusunda farkındalık yaratmaya katkıda bulundu, bu da zorlukları belirlemeye ve en iyi uygulamaları paylaşmaya yardımcı oldu.

1.4.3 Korsanlığa Karşı Faaliyetler

NATO ve Rusya deniz taşımacılığını korumak için Afrika Boynuzu bölgesine ve Aden Körfezi'ne gemi göndererek denizde korsanlıkla mücadele etmek için birlikte çalışmaktadırlar. NATO Amiral Gemisi ITS SAN MARCO'dan İtalyan Denizcileri ve Okyanus Kalkanı Operasyonundan sorumlu İtalyan denizcilerinden oluşan bir biniş takımı ve Rusya Federasyonu saldırı kuvvetleri SEVEROMORSK, NATO ve Rusya arasındaki Körfez'deki ikili tatbikatın bir parçası olarak korsanlıkla mücadele faaliyetlerinde 26 Şubat'ta Aden Körfezi'nde birlikte eğitildi.(NATO, 2013)

2008'in sonlarından bu yana, Müttefik ve Rus gemileri, tatbikat da dâhil olmak üzere, taktik düzeyde işbirliği geliştirmektedirler. NRC dışişleri bakanları Aralık 2011'de korsanlıkla mücadelede birlikte çalışabilirliği ve lojistik işbirliğini artırma planını onayladı. NRC üyeleri ayrıca korsanlıkla mücadele operasyonlarına katılan gemiler için yakıt ikmali ve tıbbi yardım alanlarında olası karşılıklı destek arayışında.

NATO, “Okyanus Kalkanı” operasyonunun yanı sıra Avrupa Birliği ve diğer korsanlıkla mücadele misyonlarının, 2010-11'de zirvede 30'dan fazla gemiden, Mayıs 2012'den bu yana Somali'den hiçbir gemi ele geçirmediğini belirterek saldırılarını önemli ölçüde azalttığını söyledi.(Emmott, 2016)

1.4.4 Sivil ve Toplumsal İşbirliği

Pratik işbirliğinin ikinci kategorisi olan sivil ve toplumsal odak, muazzam Rus ordusunu azaltmayı ve eski askeri personelin sivil hayata entegre edilmesine yardımcı olmayı amaçlayan farklı girişimlere pratik bir odaklanmaya sahipti. 2 Temmuz 2002'de Moskova'da tahliye edilen Rus askeri personelinin sivil hayata dönmesine yardımcı olmak için ortak bir NATO-Rusya Merkezi resmen Moskova'da açıldı. Söz konusu kuruluş, 2006 yılında beş yıllık bir sözleşme imzaladı: 'NATO-Rusya Eski Askeri Personeli Yeniden Tutma Merkezi', Rus ordusundan ayrılan personele eğitim ve istihdam olanakları ile hakları

ve imtiyazları hakkında bilgi verdi. Merkez, NATO tarafından finanse edilmekte ancak Rusya tarafından yönetilmektedir. 2002'den 2007'ye kadar 725 eski Rus askeri personeline yeni iş bulmak için yardım edilirken, 1500 yeniden eğitildi ve 600 yeniden yerleşim uzmanı eğitildi (NATO, 2019). Moskova sonra, St. Petersburg'ta, Yaroslavl'da ve Chita'da bölgesel merkezler açıldı ve ardından 2004'te Moskova'da NATO-Rusya Yeniden Yerleşim Merkezinde bir İşe Yerleştirme Biriminin başlatıldı.

NRC dışişleri bakanları teşebbüs ile Afgan uyuşturucu kaçakçılığının yol açtığı zorlukları ele almak amacıyla Afgan ve Merkezi Asya personelinin narkotik karşıtı eğitimi için NRC pilot projesi Aralık 2005'te başlatıldı. NRC üye ülkelerinin birleşik deneyimlerini Afganistan, Kazakistan, Kırgızistan Cumhuriyeti, Tacikistan, Türkmenistan ve Özbekistan'dan gelen polis memurları ile paylaşarak bölgesel ve yerel kapasite ve işbirliği oluşturmaya çalışmaktadır. Proje, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) ile işbirliği içinde yürütülmektedir.(NATO, 2019)

Rusya ve Türkiye, Afganistan ve Orta Asya personeli için eğitim kursları düzenlemiş ve katılan altı ülkenin her birinde mobil kurslar düzenlenmiştir. 2009 baharında, NRC projesi kapsamında 750'den fazla memur eğitildi.

1.4.5 Füze Savunma Sistemleri ve Rusya-NATO İşbirliği

1.4.5.1 Lizbon Zirvesi

2010 Lizbon Zirvesi'nde NRC liderleri, bölgesel füze savunması - nüfus ve toprakların yanı sıra konuşlandırılmış güçlerin korunması konusunda işbirliğini sürdürme konusunu görüşmeyi kabul etti. 2003 yılında NATO ve Rusya, Tiyatro Füze Savunması (TMD - konuşlandırılmış kuvvetlerin korunması) konusunda işbirliği potansiyelini incelemeye başladı. O zamandan beri 5 simülasyon çalışması yaptılar. En son bilgisayar destekli bir egzersiz 26-30 Mart 2012 tarihleri arasında Almanya'da yapıldı. Tatbikatın amacı, Avrupa'da füze savunması yapmak için çeşitli seçenekler geliştirmek, araştırmak ve değerlendirmektir.

19-20 Kasım 2010'da Lizbon'da yapılmış olan zirvede NATO'nun devlet ve hükümet başkanları bölgesel füze savunmasını resmen temel bir ittifak hedefi olarak

belirlediler ve düşman rejimlerin balistik füze çoğalması tehdidine cevaben NATO programı olarak kabul ettiler. Ne NATO'nun Yeni Stratejik Kavramı ne de Zirve Deklarasyonu, belirli bir devlet veya bölgeyi olası bir balistik füze tehdidi olarak tanımlamaz. Raporlar, bu ihmalin İran ile istikrarlı ilişkileri sürdürmek isteyen Türkiye'nin ısrarında olduğunu belirtmektedir. (CALMES, 2010)

Zirve Deklarasyonu, “füze savunması genel savunma duruşumuzun ayrılmaz bir parçası” olacak ve programın “Birleşik güvenlik ve NATO dayanışma ayrılığı, risklerin ve yüklerin eşit şekilde paylaşılması, hem de payların eşit paylaşılması ilkelerine dayalı olacak” dedi. İttifak tarafından kabul edilen en son ortak tehdit değerlendirmelerine uygun olarak, tehdit seviyesi, karşılana bilirlilik ve teknik fizibilite dikkate alınarak makul bir zorluktur.”(NATO, 2010b)

Füze savunması, ittifakın 1999'daki son yinelemesini revize eden yeni Stratejik Konseptinde de vurgulandı. Stratejik plan balistik füze çoğalması “gerçek ve büyüyen bir tehdit” olarak tanımladı ve ittifak topraklarının füze saldırılarına karşı korunmasının “toplu savunmamızın temel bir unsuru” olduğunu belirtti. Ayrıca, “füze savunması dâhil olmak üzere ortak menfaat alanlarında siyasi istişarelerin ve Rusya ile pratik işbirliğinin artırılması” yönündeki kararlılığı dile getirdi.(NATO, 2010a)

1.4.5.2 NATO Bölgesel Füze Savunması Zorlukları

Bush ve Obama İdareleri, NATO'nun ortak bir füze savunma sistemine dâhil olmasını aktif olarak aradılar, ancak iki idare NATO olmayan bir programı izlemeye istekliydi; ama İran'ın yeterince ciddi olacak bir balistik füze kabiliyeti kazanmasıyla ortaya çıkacak tehdidi değerlendirdikten sonra harekete geçmekten vazgeçtiler. NATO, ardışık zirve bildirimlerinde füze savunmasını belli bir şekilde destekledikten sonra, sistemi Lizbon Zirvesi'nde kabul etmeye karar verdi.

Eski bir NATO yetkilisi, ittifakın ABD'nin eşlik ettiği bir olaya cevap verdiğini savundu. ABD'nin füze savunma tesisleri kurma planının, Avrupa'ya koruma sağlayacak tek taraflı bir girişim olduğunu ve böylece “NATO'ya toplu savunma konusundaki genel sorumluluğunu ortadan kaldırarak ve beklenti gibi rahatsız edici meseleleri ortaya

çıkardığı” NATO’nun 5. Maddesinin savunmasına paralel olarak faaliyet gösteren ABD komutanlarının savunduğunu söyledi” (Buckley, 2010, pp. 1-4)

Bununla birlikte, bazı analistler, önemli pozitif faktörlerin, ittifak üyelerinin ortak bir füze savunma sistemi önerisini kabul etmek için neden motive olduklarını açıklamaya yardımcı olduğunu da iddia ettiler (Lunn, 2010, pp. 1-4).

Bu argümanlardan bazıları şunlardır:

- 30'dan fazla devletin balistik füzelere sahip olduğu veya kazanmaya çalıştığı küresel bir ortamda, Avrupa, haydut devletlerin yarattığı güvenlik tehdidinden nispeten düşük maliyetli bir korumanın keyfini çıkarır.

- İşbirliği, özellikle NATO’nun Afganistan’daki misyonunun geleceği konusundaki çekişmeli tartışmalar bağlamında, transatlantik ilişkilerin güçlendirilmesine yardımcı olacaktır.

- NATO'nun şu anda İttifak nüfusu ve bölgesini korumak için Aktif Katmanlı Tiyatro Balistik Füze Savunması (ALTBMD) ile olduğu gibi konuşlandırılmış kuvvetleri füze saldırılarına karşı savunmaktan geçmek için doğal bir adımdır (DAALDER, 2010.)

- NATO üyesi devletlerin bir füze savunma projesine katılımı, Avrupa savunma sanayilerinin yatırım ve teknoloji paylaşımından kazanacağı gibi ekonomik faydalar sağlama potansiyeline sahip.

- Füze savunması, Rusya ile işbirliğinin önemli bir potansiyel yolunu açıyor. Eylül 2010'da yapılan Roma konuşmasında Genel Sekreter Rasmussen, Rusya'yı “çadırın dışında” tutmaya karşı uyardı ve Moskova konusunda “erdemli bir çevreyi pekiştirecek” bir “kapsayıcı füze savunma sisteminin” kurulmasını istedi.

Alternatif olarak, gözlemciler bir füze savunma kabiliyetinin benimsenmesinin potansiyel problemlere yol açabileceğini belirtmişlerdir:

- Bazıları, bölgesel füze savunmasının gerçekten teknolojik olarak mümkün olup olmadığını sorguladı.

- Üye devletlerin bir füze savunma sisteminin ittifakın nükleer caydırıcılık stratejisi üzerindeki etkisine ilişkin çeşitli görüşlere sahip oldukları bildiriliyor. Örneğin Fransız

hükümeti başlangıçta “füze savunmasının Fransa’nın nükleer duruşunu baltalayacağı” konusunda endişeliydi. (Gruselle, 2010.)

- Küresel mali krizin ardından, özellikle Avrupalı müttefikleri olmak üzere harcama kısıtlamaları gelecekteki yük paylaşım sorunlarına neden olabilir.
- Endişeler, komuta ve kontrol düzenlemeleriyle - özellikle de Washington’un konuyla ilgili olarak son söyleyeceği dereceyle - ifade edildi.
- Programın kendi nükleer güçlerinin caydırıcı değerini tehlikeye atabileceğine ikna olursa Rusya, desteğini tersine çevirebilir.

1.4.5.3 Lizbon’dan sonra Rusya ile NATO İşbirliği

Lizbon'da NATO zirvesiyle birlikte düzenlenen NATO-Rusya Konseyi (NRC) toplantısı, ittifak ile Moskova arasında füze savunması alanında işbirliğini onayladı. NRC Ortak Beyanı, füze savunma işbirliğini sürdürme konusunda görüşmeyi kabul ettiğimizi açıkladı. Ortak bir balistik füze tehdidi değerlendirmesi ve bu alanda diyalogu sürdürme konusunda anlaşıldı. NRC ayrıca Tiyatro Füze Savunma İşbirliğini sürdürecektir. NRC'ye füze savunma işbirliği için gelecekteki çerçevenin kapsamlı bir Ortak Analizini geliştirme görevi verildi. Bu analizin ilerleyişi, NRC Savunma Bakanlarının Haziran 2011 toplantısında değerlendirilecekti.¹

NATO-Rusya anlaşması bir tam işbirliği oluşturmadı, bunun yerine, Rusya, kendi teknisyenlerinin sistemin planlanması ve geliştirilmesine katılımını onayladı. Cumhurbaşkanı Medvedev, füze savunma işbirliğinin nihayetinde “Rusya ile NATO arasında tam teşekküllü bir stratejik ortaklık” anlamına gelmesi gerektiği” konusunda uyardı.

Ancak bir Dışişleri Bakanlığı yetkilisi, Rusya’nın programa dâhil olmasına rağmen, ABD’nin “füze savunma planlarımızdaki kısıtlamaları reddetmeye devam edeceğini” vurguladı. “Başbakan Putin, Larry King ile televizyonda yayınlanan röportajında, eğer Rusya PAA / NATO füze savunma programının Moskova nükleer caydırıcılığını tehlikeye

¹ NATO-Russia Council Joint Statement. November 20, 2010. NATO website: http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_68871.htm?selectedLocale=en

soktuğunu algılasa, Rusya yeni füze sistemlerinin konuşlandırılması da dahil olmak üzere çeşitli yöntemler kullanarak kendisini korumak zorunda kalacaktır, sınırlarımızı tehdit eden yeni tehditlere karşı yeni füze sistemlerinin yerleştirilmesi buna dahildir... ” (CODY, 2010; Putin, 2010).

Füze savunması konusunda işbirliği yapması, zorlandı: Rusya'nın “FS'nin Avrupa'daki [füze savunması]” oluşumunu engelleyememesi veya kapasitesini anlaşma kısıtlamaları ile sınırlayamaması nedeniyle, şeklini etkilemenin tek yolu, FS programına muhtemelen mümkün olan en uygun şartlarda katılmaktı. . ” (Beata Gorka-Winter, 2010)

20 Aralık 2010 tarihinde, Rusya Dışişleri Bakanı Lavrov, Rusya'nın NATO füze savunmasına kabulünün ve katılımının, böyle bir sistemin başarısı için ve Rusya-NATO ilişkilerinin iyileştirilmesi için temel olacağını belirtti. Her ne kadar Rusya'nın teknolojik olarak nasıl işbirliği yapabileceği ile ilgili detaylar görülmeye devam etse de, NATO ve ABD'nin Rusya'yı BMD'ye ortaklıkla dâhil etmenin yollarını bulmak istediği açıktır.

30 Kasım 2010'daki ulusa sesleniş konuşmasında Rusya Devlet Başkanı Medvedev, Washington'la füze savunmasıyla ilgili bir anlaşma yapmak için verdiği davayı vurguladı. Rus lider, böyle bir anlaşmanın olmayışının finansal açıdan Rusya'nın karşılayamayacağı yeni bir silah oluşumuna yol açabileceğini vurguladı; “Ya füze savunması ile ilgili şartlara varacağız ve tam teşekküllü bir ortak işbirliği mekanizması oluşturacağız ya da... Yeni bir silahlanma yarışına gireceğiz ve yeni görev araçlarını kullanmayı düşünmek zorunda kalacağız ve bu senaryonun çok zor olacağı açıktır. ”Bir Rus siyaset analisti şu ifadelerde bulundu,“ Sovyetler Birliği'nin dağılmasına yol açanın silahlanma olduğunu biliyoruz. ... Rusya yeni bir silahlanma yarışına maddi olarak hazır değil ” (Lally, 2010)

Çağdaş dünyada NATO tek dengeleyici ortak örgüt olarak faaliyetini devam ettirmektedir. Bununla birlikte diğer aktörlerden söz etmek mümkündür. Onların arasında küresel önemi Rusya Federasyonu ve Çin taşımaktadır. Söz konusu iki süper güç arasında bir fark mevcut, birisi (Rusya Federasyonu) dünya bazında gücünü seyir etmeğe hedeflemektedir, diğer ise (Çin Halk Cumhuriyeti) daha çok Asya-Pasifikus bölgesinde hareket etmektedir.

Bu bakımdan NATO-Rusya ilişkileri, gezegenimiz'in güvenliği için oldukça önemlidir ve onların arasında temasların her türlü değişimi ve gelişimi hem bölgesel olarak, hem de global açıdan tüm dünyayı etkilemektedir. İkinci bölümde, Soğuk Savaş'tan bu yana NATO ile Rusya arasındaki ilişkileri değerlendirmeye çalışacağız.

İKİNCİ BÖLÜM

2 SOĞUK SAVAŞ'TAN GÜNÜMÜZE NATO İLE RUSYA ARASINDAKİ İLİKİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1 Genel Bakış

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte dünyadaki statükonun değişmesine neden olan temel taşlardan birisi de NATO-Rusya arasındaki -daha detaylı bir perspektif ile ABD-Rusya arasındaki inişli çıkışlı olan ilişkileridir. Soğuk Savaş koşulları ve bu durumun nasıl başlayıp neden sona erdiğini ve aslında 2000'li yıllarda tekrar palazlanıp tekrar Soğuk Savaş mı yaşıyoruz dediğimiz Ukrayna Krizi'ne gelmeden önce iki ülkenin birbirine ve çevrelerine karşı uyguladığı dış politikaları inceleyerek 1990'dan sonraki ilişkileri incelemek mevcut statükoyu anlamak için gereklidir. Buradaki amaç, bu çatışmanın arka planında nelerin yattığını ve iki ülkenin sahip olduğu durumlar ve bu durumlara nasıl yaklaştıklarını incelemeye çalışmaktır. Şimdiye kadar süregelen ya da değişim gösteren parametreleri görerek ilerlemek günümüzde yaşanan olayları daha derin bir şekilde görmemizi sağlayacaktır.

2.2 Batı ile Rusya İlişkilerin Kısa Tarihçesi

Rusya'nın tarihsel olarak dış politikadaki hareketlerine bakıldığında güç ve güvenlik eksenli hareket ettiği görülmektedir. Rusya'nın kendisini sürekli istila edilebilir, bağımsızlığı elinden alınabilir şeklindeki politik tavrının özellikle Moğolların istilasını ile tamamen perçinlendiğini söylemek mümkündür.

13.Yüzyılın ortalarında doruk noktasına varan saldırılarla otorite yoksunu Rus şehirleri ekonomik ve siyasi olarak büyük bir baskı içinde kalmıştır. Bu istila bir taraftan ülkenin üretim güçlerini yıkıp Rus topraklarının diğer komşuların da saldırısına açık hale getirirken, bu durum toplumu feodal bir birleşmeye de sevk etmekte ve dışarıdan gelen tehlikeler merkezi bir devletin kurulmasını zorunlu hale getirmekteydi (Ataöv, 1969, pp. 1-8). Moğol ve Altın-Orda hâkimiyetleri dönemlerinde -özellikle siyasi olarak bilinçsiz

hareketler sonucunda Rus prensliklerinin tek bir merkez altında birleşme fikrinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

III. Ivan ile artık knezlik vasfı ile değil, bir devletin başı olarak hareket edilmeye başlandı. Özellikle de bütün Rus knezliklerini birleştirip Rus olmayan devletlerle savaşmaya başlayınca “birlik” olmak düşüncesi günden güne sağlamlaşmaya başlamıştır. Ortodoks dinine sahip olmaları nedeniyle de diğerlerinden ayrılıyorlardı. Bundan sonra kendilerini bütüncül olarak hissettirecek bir fenomen olan Ortodoksluk ile Rus düşünce ve milliyetinin ortaya çıktığını söylemek mümkündür (Kurat, 2014, p. 154). Ayrıca III. Ivan’ın “Bizans Prensesi” ile evlenmesi ile yeni bir ideoloji ortaya çıkmıştır. Kendisini Bizans İmparatorluğu’nun halefi ve Ortodoksluğun koruyucusu olarak görmeye başlayan Ivan, “Moskova-Üçüncü Roma” adı altında oldukça şişirilmiş bir ideoloji yaratmıştır. Bu ideolojinin temeli ise kabaca dünya hâkimiyetine dayanmaktadır.

Öyle ki Bizans arması olan çift başlı kartal figürü Rusya’nın arması olarak kabul edilmiştir. III. Ivan’ın vefatından sonra tarihte oldukça garip bir üne sahip olan IV. Ivan yani, Korkunç Ivan 1547 yılında başa geçmiştir. Korkunç Ivan göreve geldikten kısa bir süre sonra kilise ve devlet üzerinde çeşitli değişimler yapmakla kalmamış, askeriye de el atmıştır. Ordunun yenilenip o dönemki teknolojileri takip ederek ateşli silahları kullanmaya başlamasıyla askeri kabiliyeti artmıştır.

Ancak bu düzenlemeleri alaşağı edecek bir durum meydana geldi ve 1565 yılında aniden çarlık makamını bırakıp sarayı terk etmiştir. Bu durumu takiben de Moskova’da bir heyet oluşturulup çarın geri gelmesi için görüşmeler yapıldı ve sonrasında Ivan tahta geri geçmek için çeşitli şartlar ileriye sürdü. Bu şartlar arasında en önemlisi “Opriçnina” adı verilen yeni bir teşkilatın ortaya çıkmasıdır.

Bu kurumun amacı Ivan’a göre hainleri(tüccarlar, aristokratlar) ortadan kaldırmaktı. Bu kurum ile de ülke Opriçnina ve opriçninanın dışında kalan yerlerde hâkim olacak olan “Zemşçina” kuruldu. Yaklaşık yirmi yıl süren bu yeni yönetim ile birlikte tarihte örneğine az rastlanır bir kıyım meydana gelmiştir. İnsan tahribatıyla birlikte de Rusya’da ekonomik ve askeri olarak büyük bir çöküş yaşanmıştır. İlk defa tahta geçtikten sonra yaptığı ilk seferini Kazan Hanlığı’na yapan Ivan Kırım hanlıklarıyla, Osmanlı Devleti, İsveç ve

Polonya ile olan savaşlarında kendi kendini baltalamış oldu. (Devletin sınırlarının genişlemesine olanak sağlayan ve Hazar Denizi'ne ulaşım, yayılcı politikalar izleyebileceği jeostratejik öneme sahip olan hanlık. Bu hanlığın aşağısında kalan ve ticaret için çok önemli bir konumda bulunan Astrahan Hanlığı'nı da ele geçirmiştir.(1556) Böylece Kafkaslara kadar hâkimiyetin genişlemesi durumu ortaya çıkmıştır.)

Böylece Rusların Baltıklarda hâkimiyet kurma düşüncesi de uzun bir süre ortadan kalkmıştır. Bu dönemi sonlandırmadan önce Rusların Batı ile ilişkilerin başladığı temel dönüm noktalarından biri Ivan döneminde atılmıştır. 1553 yılında Sör Hugh Willoughby tarafından Chancellor Richard adlı kaptan Edward Bonaventure gemisi ile Rusya'yı keşfe gönderilmiştir.

Chancellor Latofen Ada'sındaki fırtına yüzünden Willoughby'dan ayrı düşüp buluşma noktası olan Vardo'ya gitmiştir ancak bekleyişinin bir hafta sonrasında da gelmeyince Chancellor Beyaz Deniz'e yelken açmış ve küçük Nenoksa limanına demir atmıştır. Oradan da Moskova'ya seyahat etmiş ve IV. Ivan ile görüşmüş ve İngiltere ve Rusya arasında ticaret yapma planı Ivan tarafından hoş karşılanmıştır. Bunun ardından Chancellor İngiltere'ye dönmüştür.

Ruslar ve Rus hükümdarlığı konusunda yazılar yazmıştır. İngiliz malları için oldukça değerli bir pazar olan ve Rusya'dan eşit değerli malların-kürkler, deriler, keten, kenevir, balmumu, don yağı- alışverişinin yapılacağı Rusya'ya giden rotaları bulmuştu. Sonrasında 1555 yılında Mary Tudor tarafından "Muscovy Company" şirketi kuruldu. (Terrible, 2017) (1968 yılına kadar Rusya-İngiltere arasında monopol olan bir ticari şirket iken, 1917 yılındaki devrimden sonra hayır kurumu olarak Rusya içinde hala varlığını sürdürmektedir). İngilizler ve Ruslar arasında bir ticaret anlaşması yapıldı.(Dawson, 1998, p. 239)

Buna göre, Rusya'da İngiliz tüccarlara hiçbir türlü vergi uygulanmadan serbest ticaret yapma hakkı tanındı. İngiltere ve Rusya arasında, Kuzey Buz Denizi yoluyla doğrudan bir ticaret oluşturuldu.

Böylece İngilizler Uzak Doğu'ya daha çok yaklaşırken, Ruslar da Halep'in daha doğusuna ilerlemiş oldular. Bu ticaret her iki taraf için de oldukça kazançlıydı: İngilizler

ekonomik olarak refah içindelerken, Ruslar da daha çok askeri mühimmatların temini yönünden rahattılar. 1558 yılında patlak veren Livonya Savaşı ile Batı'daki teknolojik ve ekonomik gelişmeleri yeterince takip edemeyip yönünü tekrar kendi yakın çevresine yöneltmiştir.(Kurat, 2014, pp. 186-187)

2.3 Katerina ve Osmanlı'nın Kırım'ı İlhakı

1648'den sonra oluşmaya başlayan Westphalia düzeniyle dünyada büyük bir değişim meydana gelmektedir. Avrupa'da yıllarca süren savaşlar, büyük yıkımlar ve tahribatlardan sonra palazlanmaya başlayan bir "egemen" devletler ve bu devletlerin birarada varlığını devam ettirmesi için oluşturulmaya çalışılan bir egemen devletler düzeni hâkimdir. Özellikle Fransız Devrimi sadece Avrupa'yı etkilemekle kalmamış, devrim sırasında aralarında Rus komutanların da olduğu bir devrim yaklaşık yüz yıl sonra Rusya'da Bolşeviklerin yapacağı devrimin tohumlarını içinde barındırmaktadır.

Fransa'da Jakobenler ve Jironenler arasında bir savaş varken, Rusya'da Beyazlar ve Kızılılar arasında iç savaş gerçekleşmiştir. Fransa'da devletin başındaki 16. Louis'in ekonomik krizleri ve yüksek enflasyonu engellememesi, halkın kiliseye olan bağının kopmaya başlaması ile bu durumu sonlandırabilecek bir meclisin kurulması kararlaştırılmıştır, Rusya'da ise bu durum Duma ile halledilmeye çalışılmıştır ancak iki ülkede başarılı bir sonuca varamamıştır. Egemenliğin tesisindeki kral/çar ve meclis/duma arasındaki çift başlılık nedeniyle böyle bir durum söz konusu olmuştur.

1804 yılında Napolyon'un ülkedeki tam hükümranlığı ile Fransız Devrimi ismen son bulmuş ve dünya düzenini- özellikle kendi çevresindeki egemenlik dağılımını kökten değiştirecek olan tarihin köşe taşlarını tek tek dizilmeye başlanmıştır. Fransa'da Napolyon başa geçtiğinde Rusya'da ise, çarların siyasal ve askeri olarak birbirini tamamlayacak şekilde ülkeyi idare edememeleri, ekonomide patlak veren büyük bir kriz ve bunun toparlanamaması, serflik kanunu ile halkın iyiden iyiye galeyana geldiği bir durum söz konusudur. Köklü değişim hareketleri ise yukarıda genel olarak bahsedildiği üzere Avrupa'nın 19. Yüzyıldaki değişiminin Rusya'da 20. Yüzyılda meydana geldiği görülmektedir. Yani aralarında 100 yıllık bir fark var.

Bu durumun Avrupa’da olan ve Rusya’yı etkileyen (vice/versa) hareketleri ileride daha detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Sosyalist Düşünceler ve partiler, Sosyal-Demokrat partinin parçalanması: Bolşevikler ve Menşevikler Rus İhtilalleri SSCB’nin yıkılmasından sonra Rusya’nın temel aldığı dış politika kararı Batı ülkeleri ile işbirliği üzerine kurulmuştur. “Batılılaşma” fikri ile Boris Yeltsin ekonomide radikal bir reform yoluna girmek istemiştir. Böylece trans-Atlantik ekonomi ve güvenlik kurumlarını içe alan Batılı bir düşünce ile Gorbaçov’un reformunu değiştirme yoluna gidilmiştir.

Son yıllarda, özellikle 2014 yılındaki Kırım’ın yasadışı ilhakından sonra, NATO ile Rusya arasında büyük bir bölünme yaşandı. Bununla birlikte, NATO’nun Rusya ilişkileri 1949’da İttifak’ın kurulmasına uzanmakta olup, aralarında önemsiz muvaceheden çok daha fazlasını meydana geldiğini şaşırtıcı olabilir. Ayrıca, zaman geçtikçe İttifak’ın temsil eden Batı ve Rusya ortak bir zemin bulmaya çalıştı ve bir dereceye kadar başardıklarını söylenir. Aşağıdaki metin boyunca Rusya, sonra Sovyetler Birliği, Soğuk Savaş sırasında NATO’nun bir numaralı düşmanından, 1990’larda Rusya İttifak’a katılmak düşüncelere ve bugünlerde meydana getirdiği potansiyel güvenlik tehdidine kadar nasıl geçtiğini incelemeye çalışılacaktır.

Soğuk Savaş sonu Avrupa’nın tarihinde bir dönüm noktasıydı. 1991’den itibaren NATO, Rusya ile stratejik bir ortaklık kurmak için çalışmaya başladı. Ancak, Mart 2014’te Rusya yasadışı olarak Kırım’ı ilhak etti. Buna karşılık olarak NATO, Rusya ile olan tüm işbirliğini askıya aldı fakat siyasi ve askeri iletişim kanallarını açık tuttu. Bu bilgi notu anahtarı ortaya koymaktadır.

2.4 Rusya-NATO Temasları

NATO’nun ilk genel sekreteri Lord Hastings Lionel Ismay’ın İttifak’ın “Sovyet Birliği Avrupa’nın dışında tutmak, Amerika’yı Avrupa’da tutmak ve Almanlar da yerde tutmak “ amacıyla kurulduğunu söyledi. II. Dünya Savaşından sonra Avrupa’daki jeopolitik durumun bir tepkisiydi. Amerika Birleşik Devletleri’ni Avrupa’nın güvenliğine bağlamak ve Almanya’nın güvenli ve kontrolü silahlanmasını sağlamak için Atlantik Okyanusu’ndan kurumsal bir “yaşam çizgisi “ gerekiyordu. 1995’te Batı Almanya

İttifak'a katılmasına yanıt olarak Varşova Paktı kuruldu. Soğuk Savaş boyunca bu ikisi Batı ve Doğu Blok'un bir temsili olarak birbirine karşı durdular (NATO, 2010d). İki düşman bloğa bölünmesi sonucunda NATO ve Sovyetler Birliği arasında herhangi bir bağımsız ilişki olasılığını yalanladı. (NATO, 2010c)

2.4.1 Barış İçin Ortaklık (BİO): 1994

Barış İçin Ortaklık (BİO) bireysel Avrupa-Atlantik ortak ülkeleri ile NATO arasında pratik bir ikili işbirliği programıdır. Ortakların NATO ile kişisel bir ilişki kurmalarını ve işbirliği için kendi önceliklerini seçmelerini sağlar.

Kuzey Atlantik işbirliği konseyi (KAİK) temelinde inşa edilmiş olup, barışı sağlamak ve diğer ortak güvenlik görevleri sağlamak amacıyla NATO, eski Sovyet ve Varşova Paktı ülkelerin arasında operasyonel ve taktiksel düzeylerde askeri-askeri temasını geliştirmesi için Brüksel'de Ocak 1994'ün zirvesinde Barış İçin Ortaklık (BİO) programı başlatıldı. (Cross, 2002)

1994 yılının haziran ayında, Rusya NATO'nun ve ortak ülkeler arasında pratik bir ikili işbirliği programı olan NATO'nun Barış İçin Ortaklık (BİO) katılan ilk ülke oldu. Brüksel zirvesi Deklarasyonu, BİO'nun hedeflerini Avrupa'daki siyasi ve askeri işbirliğini genişletmek ve yoğunlaştırmak, istikrarı artırmak, barışa yönelik tehditlerin azaltmak ve güçlendirilmiş güvenlik ilişkileri kurmak olarak tanımlanmıştır.

Barış için Ortaklık programının (BİO) amaçları, BİO'nun temel ilkelerini tanımlayan BİO Çerçeve Belgesinde belirtilmiştir. Onlar:

- Ulusal savunma planlama ve bütçelemesinde kolaylaştırma şeffaflığı;
- Savunma güçlerinin demokratik kontrolünü sağlamak;
- Ortak ülkelerin barış koruma, arama kurtarma, insani yardım ve daha sonra kararlaştırılabilecek diğer faaliyetlerini gerçekleştirme yeteneği güçlendirmek için ortak planlama, eğitim ve alıştırmalar yapmak amacıyla NATO ile işbirliğine dayalı askeri ilişkiler geliştirmek;

• Birleşmiş Milletler (BM) ve Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) otoritesi altındaki operasyonlara katkıda bulunma kabiliyetini ve hazır bulunmasını sürdürmek ve

• Uzun vadede İttifak'la daha iyi çalışabilecek güçler geliştirmek.

NATO BİO'yu Ocak 1994'te Brüksel'deki toplantısında açıkladı. KAİK'in aksine, BİO, NATO ile Doğu'daki yeni demokratik devletler arasında yeni bir güvenlik ilişkisinin temel taşı olarak görüldü. BİO'yu üyelik kabul etmede. (De Santis, 1994)

Romanya, Ocak 1994'te BİO'yu katılan ilk eski komünist Balkan devletiydi. Bulgaristan, 14 Şubat'ta Çerçeve Belgesi'ni kabul etti ve tam üyeliğine ilk adım olduğunu gösterdi. (Mortimer, 1994)

Arnavutluk ayrıca NATO üyeliği istedi ve BİO'yu bu amaçla köprü olarak gördü. Moldova ve Slovenya BİO Çerçeve Belgesini da imzaladı. K. Engelbrekt ‘‘Çoğunlukla Balkan ülkeleri, Vişegrad komşuları gibi az çok aynı sonuçlara ulaştıklarını görünüyor...BİO programını değerlendirirken, programı küçük ama önemli bir adım olarak görüyorlar ‘‘ diyerek sonuçlandırdı (Engelbrekt, 1994). Açıkçası, Balkan devletlerinin NATO ile işbirliğine duyduğu ilgi bölgedeki savaş ve istikrarsızlık nedeni olmaktadır.

NATO, Doğu ile olan bağlarını güçlendirmeye çalıştı ve BİO'yu NATO'yla KAİK ve AGİK (Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Komisyonu İngilizcesi: CSCE) katılımcıları arasında ‘‘gerçek bir ortaklık’’ olarak gördü.

BİO, Kuzey Atlantik Konseyi (KAK) yetkisi altına alındı ve Ortaklık faaliyetleriyle kapsamında Ortaklar, NATO genel merkezinde siyasi ve askeri organlara katılmak üzere davet edildi. NATO güvenlik garantisini veya üyeliğini ortak devletlere sunmadı ancak BİO'daki herhangi bir aktif katılımcının toprak bütünlüğüne, siyasi bağımsızlığına veya güvenliğine doğrudan bir tehdit algılandığında danışacağına kabul etti (Council, 1994).

Tüm Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri BİO programına başvurmuş ve yoğun işbirliği için bir anlaşma imzalamıştır (Borawski, 1995).

Ortaklık programı bazı çelişkili çıkarlar arasında karmaşık bir uzlaşmaydı:

- Doğu Avrupa'nın hızlı kabul edilme arzusu ve NATO'nun İttifakın uyumunu zorlaştırabilen veya Rusya'yı kızdırabilen herhangi bir şey yapmama kararı,
- NATO'nun, Doğu Avrupalıları, Rusya dâhil olmak üzere, ortak bir girişimde bulmaya istekli olması
- Amerikalılar, Orta ve Doğu Avrupa'daki reformları artırarak ve ABD'nin İttifak içindeki lider rolünü güçlendirerek Rusya ile öncelikli ilişkiler geliştirmek istiyor ve
- Rusya'nın, küresel bir güç olarak toparlanıp Avrupa süreçlerinden kendiliğinden soyutlanmasını engelleyene kadar Orta ve Doğu Avrupa'nın Batı'ya entegrasyonunu yavaşlatma isteği.

2.4.2 Bosna Hersek ve Kosova'da Rusya ve NATO Barış Gücü

Rusya ve NATO, Yugoslavya'nın ayrılması ile siyasi diplomatik düzeyde ciddi baskılar yaşarken, hem Bosna-Hersek'te hem de Kosova'da barışı koruma konusunda askeri-askeri işbirliği, ilişkinin genel olarak oldukça olumlu bir kısmını oluşturmaktadır. Askerlikten askeri takaslara ve Barış için Ortaklık programının himayesinde yapılan ortak tatbikatlar bu zor durumlarda etkin biçimde çalışmak için gereken birlikte çalışabilirliği ve çalışma ilişkilerini kurmayı çok daha kolay hale getirdi. (Eisenhower, 1999)

Kosova'da bile, Rusya'nın askeri liderliği, Rusya'ya bir sektör vermeyen son anlaşmadan memnun olmadığı halde, katılanların raporları Rus ve NATO güçlerinin birlikte iyi çalışabildiğini gösterdi. Bosna-Hersek ve Kosova'daki NATO'nun ve ortak ulus kuvvetlerinin uluslararası bileşimi, eski Yugoslavya nüfusunun çeşitliliği ile haberleşip yerel halkın güven ve istekliliğini kazanma çabalarına katkıda bulundurarak arabulucular ile işbirliği yapmasını sağlanacaktı. Barışı koruma misyonlarının bir parçası olarak Rusların varlığı, Kosova ve Bosna-Hersek'teki yerleşim ve dış varlığın meşrulaştırılmasına katkıda bulundu ve NATO'nun varlığını, hava saldırılarının hemen sonrasında kabul etmeye istekli olmayan yerel Sırp lar arasında güven sağlanması için değerli olduğunu kanıtlayacaktı. Son yirmi yılda, NATO-Rusya işbirliğinin en yüksek başarısı Bosna'da NATO tarafından sürdürüldüğü İstikrarı Gücüdür. (Giegerich, 2009)

2.5 NATO-Rusya İlişkilerin Yasal Temeli

27 Mayıs 1997 Rusya ve NATO “NATO ile Rusya Federasyonu arasında Karşılıklı İlişkiler, İşbirliği ve Güvenlik Kurucu Yasası” Cumhurbaşkanı Yeltsin, Başkan Clinton ve diğer NATO üye devletlerinin liderleri tarafından imzalandı. Liderler “Avrupa-Atlantik bölgesinde, demokrasi ve işbirlikçi güvenlik ilkeleri üzerine kalıcı ve kapsayıcı bir barışı bir araya getirme” konusundaki kararlılıklarını dile getirdiler.(Woehrel, 1998)

Kanun barışı koruma, silah kontrolü, terörle mücadele, narkotik madde ile mücadele ve tiyatro füzesi savunması gibi alanlarda işbirliği hedefini belirledi. Kurucu Kanun'da NATO ve Rusya, birbirlerine veya başka bir devlete karşı tehdit veya güç kullanmaktan kaçınarak işbirliklerini insan hakları ve sivil özgürlükler ilkelerine dayandırmaya karar verdiler. Rusya, hükümdar bir devletin olan Kırım'ın yasadışı bir şekilde ilhak ederek Kurucu Yasayı ihlal etti. (Mendelsohn, 2019)

Kanun şartlarına göre, NATO ve Rusya düzenli olarak danışacak, koordine edecek ve mümkün ve uygun olduğunda ortaklaşa hareket edecektir. Kanun beş ana bölümden oluşuyor: Önsözü NATO ve Rusya'nın birbirlerini düşman olarak kabul etmedikleri ve bu yeni ilişkiyi mümkün kılan NATO ve Rusya'daki dönüşümler belirtiliyor. Söz konusu anlaşma beş bölümden oluşmaktadır.

2.5.1 Bölüm I: İlkeler

BM Yönetmeliğindeki uluslararası davranış normlarının yeniden ifade edilmesi gibi ilişkileri ve AGİT Helsinki Nihai Yasası ve devletlerin egemenliğine, bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı gösterme ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesi gibi açık taahhütleri kapsayan ilkeleri düzenler.

2.5.2 Bölüm II: İstişare ve İşbirliği Mekanizması, NATO-Rusya Daimî Ortak Konseyi

NATO-Rusya toplantıları için NATO-Rusya Daimî Ortak Konseyi (DOK) adı verilen yeni bir forum oluşturur ve bu Konseyin nasıl işleyeceğini açıklar. Bu, istişarelerin,

işbirliğinin ve mümkün olan her yerde İttifak ile Rusya arasında fikir birliği oluşturma mekânı olacak. DOK aşağıdakileri yapacaktır:

- Çok çeşitli siyasi veya güvenlikle ilgili konularda düzenli danışmalar yapmak;
- Bu istişarelere dayanarak, NATO ve Rusya'nın konuşmayı veya paralel olarak hareket etmeyi kabul edeceği ortak girişimler geliştirmek;
- Mutabakata varıldığında, uygunsa müşterek kararlar vermek ve duruma göre ortak harekete geçmek.

Bu tür ortak eylemler, BM Güvenlik Konseyi yetkisi veya AGİT'in sorumluluğu altında barışı koruma operasyonlarını kapsar. (NATO, 27 May. 1997)

2.5.3 Bölüm III: Danışma ve İşbirliği Alanları

Soğuk Savaşın Bu bölümde, çatışmaların önlenmesi, barışı koruma, kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi ve güvenlik politikaları ve savunma güçleri hakkında bilgi alışverişi dâhil olmak üzere NATO ve Rusya'nın tartışacağı bir dizi konu anlatılmaktadır. Savunma sanayilerinin dönüşümü, savunma ile ilgili çevresel konular ve sivil acil durum hazırlıkları, bu bölümde açıklanan istişare ve olası işbirliğinin diğer kısımlarıdır.

2.5.4 Bölüm IV: Siyasi-Askeri Konular

Bu bölüm, ilişkinin Siyasi-Askeri boyutları hakkındaki tartışmaları içerir. Kilit hükümler arasında: NATO'nun mevcut savunma politikası ve stratejisi yönünden tekrarlanması ve nükleer silah depoları da dâhil olmak üzere yeni üyelerin topraklarına nükleer silah yerleştirme "niyeti yok, planı yok ve sebebi yok" olan Aralık 1996'daki ifadesi de tekrarlandı. (NATO, 1997)

NATO'nun 14 Mart 1997'deki ifadesine atıfta mevcut ve öngörülebilir güvenlik ortamında, NATO, yeni muhaliflerin topraklarına önemli savaş güçlerinin daimî olarak yerleştirilmesinden ziyade ortak savunmayı ve diğer misyonları birlikte çalışabilirlik, entegrasyon ve güçlendirme kabiliyeti ile sürdürecektir. NATO'nun yeni üyelerin toprakları

üzerinde yeterli altyapıya ihtiyaç duyacağını kabul etmek, NATO'nun ortak savunması ve diğer misyonları ile orantılıdır.

NATO ve Rusya'nın, Konvansiyonel Silahlı Kuvvetler 'in (KSK) Antlaşma'nın 1990'da tamamlanmasından bu yana değişen güvenlik ortamını yansıtacak şekilde, KSK'nın Avrupa'da hızlı bir şekilde uyarlanması için adanmışlığı.

2.5.5 Bölüm V: Askeri Anlamda Daha Yakın İşbirliğini İlerletme

Mekanizmaları

Bu yasa, NATO ve Rusya askeri karargâhlarında askeri irtibat misyonları oluşturarak NATO ve Rus militanları arasında askeriden askeriye daha yakın işbirliğini ilerletmek için mekanizmalar sağlayacak. NATO bütün ayrıcalıklarını korur. Rusya NATO ile yakın çalışacak olsa da NATO içinde çalışmaz. Kanun, Rusya'nın ittifak kararları konusunda veto hakkı olmadığını ve NATO'nun seçtiği zaman bağımsız hareket etme hakkını saklı tuttuğunu açıkça ortaya koyuyor.

Kanun'un NATO'nun genişlemesi üzerinde hiçbir etkisi yoktur. Bu süreç zamanlamaya ve programa göre yapılır. Temmuz ayında düzenlenen Madrid zirvesinde, NATO liderleri katılım müzakerelerine başlamak için ilk ülkeleri davet edecektir. Kabul edilen ülkeler İttifak üyeliğinin tüm hak ve sorumluluklarına sahip olacak ve üyeliğe açılan kapı tüm ortaya çıkan Avrupa demokrasilerine açık kalacaktır. (Secretary, 1997)

NATO-Rusya Kurucu Yasası değerlendirilmesi ve siyasi düzeydeki İşbirliği askeriye askeri temaslarla ve aynı zamanda parlamento düzeyinde paralel hale getirildi. Kendi başlarına önemli olsalar da Rusya'nın NATO'ya yönelik tavrını etkilemekte hiçbir belirgin etkisi olmamıştır.

NATO-Rusya ilişkileri, Rus kuvvetlerinin Doğu Avrupa'dan ve Sovyetler Birliği'nin eski ülkelerinden yavaşça çekilmesiyle engellendi. İlişkiler, NATO'nun 1999'da Sırbistan'a karşı yaptığı askeri müdahale ile ciddi bir şekilde gerginleştirdi. Rusya, NATO'nun eylemini eleştirdi ve DOK 'ya katılımı askıya aldı.

Bu kesinti kısa sürdü. Olaylar olumlu bir ilişkiye olan ihtiyacı arttırdı. ABD'ye yapılan 9/11 saldırıları, küresel terörizmin ortak sorun olduğunu gösterdi ve NATO'nun

ikinci genişlemesi ile birlikte, 2002’de Roma’da NATO-Rusya Konseyi’nin kurulmasıyla ilişkilerin iyileştirilmesi kararlaştırıldı. (Lunn, 2013)

2.6 NATO-Rusya Konseyi Aracılığıyla İşbirliği: 2002-2008

28 Mayıs 2002’de NATO liderleri ve Cumhurbaşkanı Vladimir Putin Roma’da “NATO-Rusya İlişkileri: Yeni Bir Kalite” başlıklı bir bildiri imzaladılar. Bu, NATO-Rusya Konseyi’ni oy birliği temelinde eşit üyelere oluşan bir organ haline getirdi. Böyle bir imtiyazlı ortaklık teklif edilen tek NATO ortağı Rusya idi.

NATO-Rusya Konseyi terörle mücadele, kriz yönetimi, silah kontrolü ve tiyatro füzesi savunması gibi alanlarda işbirliğine öncülük etti. NATO ve Rusya Afganistan’ı desteklemek için işbirliği yapması yanında ISAF için Rus transit yollarının sağlanması, Afganistan, Orta Asya ve Pakistan’dan memurların narkotik maddelere karşı eğitilmesi ve Afgan ordusunun helikopter filosuna desteklemesi gibi çok çeşitli ortak ilgi alanlarında pratik bir işbirliği gerçekleştirdi. NATO-Rusya Konseyi’nin temel nedenleri, NATO ile Rusya arasındaki ilişkiyi geliştirmek için temel yapıyı ve mekânı oluşturmaktı.

NATO-Rusya Konseyi terörle mücadele, kriz yönetimi, kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi, silah kontrolü ve güven artırıcı önlemler, tiyatro füze savunması, denizde arama kurtarma, askeri-askeri işbirliği ve savunma reformu ve sivil acil durumlar ve diğer alanlarda da çabalarını yoğunlaştırmak için kuruldu. Zamanımızın tehdit ve zorluklarının üstesinden gelmek için kararlıyız. (Declaration, 2002)

Ne NATO ne de Rusya DOK’yu yeni stratejik ortamda daha olumlu bir ilişki kurma görevine yeterli gördü. Her ikisi de daha fazla esneklik ve pratik işbirliği sağlayacak bir çerçeveye duyulan ihtiyaç konusunda hemfikirdi (Grushko, 2013, Februyay 5). Sorun, ne tür bir çerçeve bunu başaracaktır?

NATO üyeleri arasında, yeni bir çerçeve var olan DOK’yu tamamlayıp tamamlamayacak veya yerine geçeceğinin konusunda canlı bir tartışma vardı. Bazı üyeler DOK unsurlarını korumaya kararlıyken, diğerleri mevcut düzenlemelerle temiz bir mola vermek için ısrar etti. Sonuç olarak, DOK’yu 20 eşit ve bağımsız ortaklardan oluşan bir Konsey ile değiştirmeye karar verildi. Bu biçimin, Rusya’nın sık sık NATO’nun ortak bir

tutumunu yerine getirmesiyle karşı karşıya kaldığı DOK'nın sorunlarını önleyeceği umuluyordu. Daha sonra yapılan tartışmaların göstereceği gibi bu çaba sadece kısmen başarılıydı.

1991'de Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi'nin (KAİK) açılışından 2002'de NATO-Rusya Konseyi'nin kurulmasına kadar, NATO-Rusya ilişkileri, birbirine takip eden tarihsel başarılar ve yankılanan başarısızlıklar içermektedir. Bu ilişkilerin tamamen normale dönmesi için uzun bir yol var. Bununla birlikte, son on yıllık salınım ilişkilerinin birçok yönde oldukça öğreticidir. (Ponsard, 2006)

Temel olarak, NRC birçok siyasi-stratejik engelle karşı karşıya kaldı, fakat askeri operasyonel işbirliği içinde artan miktarda faaliyetlerini önlenmedi. Bunlara örnek olarak NATO-Rusya Konseyi üçüncü Tiyatro Füze Savunma Komutanlığı Tatbikatı verilebilir. Bu alıştırmaya ek olarak, Rusya NATO'nun denizcilik harekâtına aktif olarak katılmak için donanma gemileri gönderiyor.

2.7 Kosova Krizi: 1998–99

Kosova, güney Sırbistan 'da yer almakta ve çoğunluğunun Arnavut olduğu karma bir nüfusa sahiptir. 1989 yılına kadar, o bölge eski Yugoslavya'da yüksek derecede özerkliğe sahipti fakat Sırp lider Slobodan Miloseviç'in bölgenin statüsünü değiştirerek, özerkliğini ortadan kaldırdı ve Sırbistan'ın başkenti olan Belgrad'ın doğrudan kontrolü altına aldı. Kosovalı Arnavutlar harekete şiddetle karşı çıktılar.

1998 yılında, Sırp ordusu ile polis güçleri ve Kosovalı Arnavut kuvvetleri arasındaki açık çatışma, 1500'den fazla Kosovalı Arnavut'un ölümüyle ve 400.000 kişi evlerinden kaçması ile sonuçlandı. Uluslararası toplum, artan çatışmalar, insani sonuçları ve diğer ülkelere yayılma riski konusunda ciddi endişe duymaya başladı. Cumhurbaşkanı Miloseviç'in krizi barışçıl yoldan çözme amaçlı diplomatik çabalara aldırış etmemesi ve militan Kosovalı Arnavut kuvvetlerinin istikrarsızlaştırıcı rolü de endişe verici idi.

Rusya ve önde gelen NATO üyeleri, 1997 ve 1998 yılları arasında Kosova'da gelişen krizle ilgili ne yapacaklarını tartışmak için yoğun bir şekilde çalışıyorlardı. Bu konuşmaların yürütülmesi için, tahmin edilenden daha büyük bir anlaşma sağlayan iki ana

forum kullanıldı. Bu forumlar, Temas Grubu ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) idi.

Kosova, ilk kez Eylül 1997'de New York'taki BM Genel Kurulu'nun yıllık oturumunun esnasında özel olarak toplanmış bir Temas Grubu dışişleri bakanları toplantısında görüşüldü. Kısa bir açıklamada, "Kosova'daki gerilimler konusunda derin kaygılarını" dile getirdiler ve hem Sırp'ları hem de Arnavutları "siyasi talepleri bastırmak için herhangi bir şiddete başvurmayaya karşı" uyardılar. Yapılan açıklamada herhangi bir yaptırım tehdidi bulunmadığından, her iki taraf da- ya da her ikisi- bu uyarıyı dikkate almadı. Yine de Batılı katılımcılar ve Rusya, Kosova'nın gelecekteki statüsü konusunda kendi tercihleri baz alarak bir anlaşmaya varmayı başardılar. " Biz Bağımsızlığı desteklemiyoruz ve statükonun devam ettirmesini de desteklemiyoruz. Kosova'nın Federal Yugoslavya Cumhuriyeti (FYC) içindeki durumunu gelişmesine taraftayız." diye belirttiler (Representative, 1997). Aslında, Cumhurbaşkanı Miloseviç tarafından kaldırılmadan önce, Komünist Yugoslavya'da Kosova'nın yaşadığı özerkliğin çoğunun 1989'a kadarki dönem statükonunu geri getirebilirdi.

Rusya ve NATO üyeleri, Miloseviç'e bir uzlaşma dayatmak için zor kullanıp kullanmayacağını konusunda anlaşmamaya başladı. Mart 1998'de Temas Grubu, Kosova'da kötüleşen duruma karşı, Londra'da yapılan bir toplantıda, yaptırımların uygulanması karar verdi (Albright, 1998). Önerilen yaptırımlar:

- a) Kosova dâhil olmak üzere FYC'ye karşı bir silah ambargosu.
- b) FYC'ye iç baskılama veya terörizm için kullanılacak teçhizat sağlama yasağı.
- c) Kosova'da FYC güvenlik güçleri tarafından yapılan baskıcı eylemden sorumlu olan kıdemli FYC ve Sırp temsilciler için vizelerin reddedilmesi.
- d) Sırbistan'da ticaret ve yatırım için hükümet tarafından finanse edilen ihracat kredisi desteği yasağı.

Londra'dan yapılan açıklamada, Rusya Federasyonu, yukarıda belirtilen 'c' ve 'd' önlemlerini dayatamaz. Ancak, Temas Grubu'nun öngördüğü adımlara yönelik ilerleme

kaydedilmemişse, Rusya Federasyonu daha sonra yukarıdaki tüm önlemleri tartışmaya istekli olacaktır.

Rusya, bazı gözlemcilerin iddia ettiği gibi sadece yaptırım uygulamasını tercih etmemiştir. Muhalefeti, özellikle Sırlara karşı yönelik önerilen yaptırım paketindeki unsurlara odaklandı (Hosmer, 2001, pp. 8-11). ‘a’ ve ‘b’ unsurlarına itiraz edilmedi. Bunun nedeni, Silahlar ve baskıcı teçhizatın “Kosova dâhil olmak üzere” Federal Yugoslavya Cumhuriyeti'ne (FYC) girmesini engellenirse hem Kosova Kurtuluş Ordusunu (KKO) hem de Sırp kuvvetlerinin etkilenecektir (Wolfgram, 2008). Özel olarak Sırlara yönelik yaptırımlara rağmen, açıklamada, Miloseviç hükümeti uzlaşmaz olduğu takdirde Rusya'nın da bunları uygulamaya istekli olabileceği belirtildi

Rusya, başından beri, anlaşmazlığı sona erdirmek için olası askeri güç kullanımı ve BMGK Kararlarında yer alan Uluslararası topluluğun taleplerini uygulanması konusundaki Müttefiklerin görüşünü paylaşmadı. Bununla birlikte, Şubat 1999'da hem NATO hem de Rusya, Rambouillet barış görüşmelerine tam destek verdiklerini vurguladı. 23 Mart 1999'da müzakerelerin başarısız olması ve çatışmayı sona erdirmek için tüm diplomatik yolların tükenmesinden sonra NATO, güç kullanımına alternatif olmadığına karar verdi. NATO'nun eski Yugoslavya'ya askeri müdahalesi, 24 Mart 1999'dan itibaren, Rusya'nın NATO'yla ilişkilerinde kesin olarak yeni bir dönem başlattı. Rusya'nın “büyük beklentilerine” son verdi ve Batı ile işbirliği fikrini hafifletti (Ponsard, 2006).

2.8 Dünya'daki Krizler ya NATO-Rusya İlişkileri

2.8.1 Kosova Krizinden Sonra NATO ve Rusya: 1999-2001

Haziran 1999 ile Eylül 2001 arasında geçen süre, aşamalı olarak artan ve kademeli olarak bu bağları düzeltmeye çalışan kasıtlı bir Rus politikası ve Müttefik Harekât Operasyonunun başlangıcında kesilen NATO ile işbirliğinin geri getirmesi ile karakterize edildi. Bu işlem Yeltsin idaresinin son aylarında başladı. Kosova Gücü (KFOR) ile İşbirliği, Kosova ile ilgili sorunları tartışılmasını sağlamak için Rusya ile NATO arasında siyasi düzeyde bir tür kurumsal iletişim kanalı kurulmasını gerekli kıldı. (NATO, 1999)

Igor Ivanov'un Ekim 1999'da ifade ettiği gibi: "NATO bugünün uluslararası arenasında, özellikle Avrupa'da, aynı zamanda genel olarak dünyada bir gerçeklik." Dört ay sonra Primakov, "konuşmamız gerekiyor, çünkü NATO gerçek bir güçtür ve bu dikkate alınmalıdır" dediğinde Ivanov ile benzer bir görüş dile getirdi (MacAskill, 2000). Seçimler sona erdiğinde ve yeni bir Cumhurbaşkanı'nın görevine başladıktan sonra, Kosova krizinin bıraktığı acılara rağmen, Rusya'nın siyasi liderleri, NATO ile ilişkilerini aşamalı olarak yeniden kurma sürecini devam ettirecekti ve belki de hızlandıracaktı.

Cumhurbaşkanı Boris Yeltsin, istifasını 1999 yılının sonunda duyurdu ve yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimleri için tercih ettiği halefi Vladimir Putin'e taktik manevra yaptığını yaygın olarak kabul edildi. Putin, 2000 yılının başlarında, yalnızca NATO'yla olan bağlantıların artımlı yeniden düzeltmesine devam etmekle kalmayıp, nitel olarak ileriye götürmek konusundaki ilgisini açıkça netleştirmek için biraz gecikti. Şubat ayında, Lord Robertson Müttefik Harekâtı Operasyonundan bu yana Rusya'ya yapılan ilk üst düzey NATO resmi ziyareti gerçekleştirmek üzere Moskova'ya seyahat etti. Putin ve İvanov ile bir araya geldi. İki taraf, "Daimî Ortak Konsey'deki diyaloglarını yoğunlaştırarak NATO ve Rusya'nın önündeki zorlukları ele almalarını ve karşılıklı işbirliklerini Avrupa güvenliğinin bir dönüm noktası haline getirmelerini sağlayacak çok çeşitli güvenlik konularına odaklanmaya" anlaştılar (Robertson, 2000a). Başka bir deyişle, DOK içindeki istişareler, bu an itibaren KFOR ile ilgili konulara ek olarak diğer konularda da gerçekleşecektir. NATO üyeleri tarafından Rusya ile yeni ve daha iyi istişareleri geliştirme konusunda hiçbir fikir verilmediği ortaya çıktı. Adil olmak gerekirse, 11 Eylül 2001'deki olayların yol açtığı şiddetli sarsıntıdan önce, mevcut DOK'nın çerçevesine neyin daha iyi bir alternatif olabileceğini görmek kolay değildi. (Croft, Howorth, Terriff, & Webber, 2000)

2000 yılının mart ayında, Putin bir İngiliz televizyon röportajının ardından hem yurtiçinde hem de yurtdışında manşetlere girdi. Dikkatlerin çoğu, Rusya'nın NATO'ya olası üyeliği ile ilgili bir soruya verdiği cevaba odaklandı. "Neden olmasın?", Putin'in cevabıydı. Bu, NATO üyelerine, Putin niteliksel olarak anlamlı bir şekilde ilişkilerin daha da iyileştirdiğini ve geliştirdiğini görmek isteği güçlü bir siyasi sinyal olarak yorumlandı.

Brüksel’de, Robertson’nun yaptığı açıklamada, “şu anda NATO’nun Rus üyeliğinin gündemde olmadığını” belirtmesine rağmen, bununla birlikte, NATO “İttifak ve Rusya arasındaki ortaklığa duyulan ihtiyacın farkındaydı ve mevcut bağlantılarımız üzerine ekleme yaparak geliştirmek için çok çalışacağız” (Robertson, 2000b). Putin’in ‘var olan bağlantıların’ yeterli olmadığı ve daha iyi bir şey tarafından değiştirilmesi gerektiği ifadesi, şu anda NATO’nun tepkisine yol açmadı.

2.8.2 NATO –Rusya: 11 Eylül 2001'den Sonra

ABD’ye yapılan 11 Eylül 2001 saldırıları, uluslararası terörle mücadelede daha fazla yakınlaşma ve etkileşime elverişli olan hem Rus hem de Batı politikalarında bir değişikliğine neden oldu (Antonenko, 2001, p. 49). En başından beri, Rusya kampanyaya diplomatik destek sağlamakla kalmayıp aynı zamanda terörist grupları finanse etmek için kullanılan kaynaklar ve yöntemler konusunda istihbarat paylaşarak terör karşıtı koalisyonla aktif ve olumlu bir şekilde katıldı ve teröristleri barındıran ülkelere yaptırım uyguladı. Bu işbirliği, nükleer, biyolojik ve kimyasal yayılma riskini içeren ve büyük çapta bir terörist saldırısının sivil nüfusunun sonuçlarını ele alan ortak tatbikatlar dâhil olmak üzere terör tehdidinin bütün yelpazesinde açık ve dürüst iletişime yol açtı.

Amerika Birleşik Devletleri Afganistan’da Taliban ve El Kaide’ye karşı bir kampanya başlattığında, Moskova ABD uçaklarına Rus hava sahası açtı ve Kuzey İttifakına askeri yardım sağladı. Rusya’nın Orta Asya ve Afganistan’daki kilit rolü ve askeri tecrübesi göz önüne alındığında, katılımı terörizme karşı koalisyonun başarısı ve 11 Eylül sonrası uluslararası düzen için önemliydi (Lieven, 2002, p. 251). Nitekim Rusya’nın ABD’nin Kalıcı Özgürlük Operasyonu’nu onaylaması, eski Sovyet Orta Asya ülkeleri tarafından pratik destek sağlanmasını kolaylaştırdı. Ayrıca, Çin, Hindistan ve İran gibi isteksiz devletler sonunda Rus duruşunu izlemeye ve siyasi destek vermeye karar verdi.

Bu destek ve Putin’in Batı yanlısı güçlü söylemleri kısa bir süre sonra Rus siyasi ve askeri temsilcilerinin yanı sıra halkın büyük bölümlerinde de eleştirildi. Anlaşılan, çoğu kişi, Moskova’nın desteği ötürü Amerikalılar ve Avrupalıların ödüllendirme taahhüdüne olan güvenini paylaşmamıştır (Antonenko, 2001). ABD, algılarına göre, Rusya’yı bir dizi

konuda çıkarlarına engel olarak görüyor: füze savunması; NATO'nun genişlemesi, ABD etkisinin Orta Asya'da yayılması; Irak, İran, Kuzey Kore gibi haydut devletlerle ilişkiler. Ayrıca Putin'den Gorbaçov ve Yeltsin gibi Batı'ya imtiyaz veren ve karşılığında çok az şey alan figürlerin hatalarını tekrar etmekten kaçınmasını istediler (Lieven, 2002, p. 253). Düşünceleri, hayati stratejik kaygılarla ilgili konularda ABD'nin Rus çıkarlarına yaptığı sert darbelerle daha da güçlendirildi: ABD ABM Antlaşması'ndan çekildi ve NATO'nun Doğu'ya ilerlemesi. Ek olarak, yakın Orta Asya'da uzun vadeli ABD askeri var olma ihtimaline şiddetle karşı çıkıldı ve Rus ordusu tarafından da aynı tepki gösterildi.

2.8.3 2008 Gürcistan Krizi:

Ağustos 2008'de Rusya'nın Gürcistan'daki askerî harekâtı, NATO-Rusya Konseyi'nin resmi toplantılarının ve bazı alanlarda işbirliğinin askıya alınmasına yol açtı. Müttefikler, Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya bölgelerini bağımsız devletler olarak tanımasını için Rusya'ya çağrıda bulunmaya devam ediyor.

4 Nisan 2009'da Strazburg ve Kehl'deki NATO Zirvesi'nde NATO liderleri, Rusya ile Gürcistan konusundaki anlaşmazlıkları kabul ettiler ancak pratik ve siyasi işbirliğini sürdürmeye karar verdiler. Ayrıca, NATO-Rusya Konseyi'ni işbirliği daha verimli bir araç haline getirmeye hazır olduklarını da belirtti.

2.8.3.1 Gürcistan Krizin Gelişimi

Gürcistan'ın 2003'ün sonundaki "Gül Devrimi" iktidara yeni bir reformist hükümet getirdikten sonra, Gürcistan'ın önceliği NATO'ya entegre olmaktır. Gürcistan 1999'da NATO'nun güçlerine yardım etmek için Kosova'ya asker göndermeye başladı ve Afganistan'daki Uluslararası Güvenlik Yardım Gücüne (ISAF) yardımcı olmak için asker göndermeye de karar verdi. Gürcistan 1994'te NATO'nun Barış için Ortaklık (BİO) programına katıldı. Kasım 2002'de yapılan Prag'daki NATO Zirvesi'nde, Gürcistan NATO üyeliğini istediğini belirtti. NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer ile 14 Şubat 2008 tarihinde yapılan bir toplantıda, Gürcistan'ın NATO misyon başkanı ona Cumhurbaşkanı Mikheil Saakashvili'den resmi olarak ittifaktan Gürcistan'ı Üyelik Eylem Planına (ÜEP)

katılmaya davet etmesini isteyen bir not verdi. ABD İdaresinin, önümüzdeki Nisan 2008'deki NATO Zirvesi'nde Gürcistan'a bir ÜEP'in sunulmasını desteklediği bildirildi. (Nichol, 2008)

Öte yandan, Temmuz 2008'in son yarısında Rusya askeri bir tatbikat yaptı. Kafkasya 2008 kodu ile anılan tatbikat 8 binden fazla asker içeriyordu ve Rusya'nın Gürcistan sınırına yakın bir yerde gerçekleştirilmesi ile birkaç hafta sonra Gürcistan'daki Rus eylemlerinin provası olduğunu kanıtladı. Gürcistan'ın Abhazya ve Güney Osetya'nın bağımsız bölgelerine isimsiz (ancak kesin Gürcü) güçleri tarafından varsayımsal bir saldırı senaryosu yapıldı. Rus kuvvetleri karada, denizde ve havada karşı bölgelere yerleştirilen Rusya'nın "arabulucularını" kaldırmak, "Rus vatandaşlarını" korumak ve insani yardım etmek için karşı saldırı uyguladı. Gürcistan Dışişleri Bakanlığı, senaryonun istila tehdidi teşkil ettiğini protesto etti. Rusya askeri tatbikatı ile eş zamanlı olarak, yaklaşık 1000 ABD askeri, 600 Gürcü askeri ve Ermenistan, Azerbaycan ve Ukrayna'dan belirteç kuvvetleri, Irak'taki NATO operasyonları ve koalisyon eylemleri için birlikte çalışabilirliğini artırmak amacıyla Gürcistan 'a Anlık Yanıt 2008' in kodlu bir tatbikatı yaptı. Bu birliklerin çoğu, çatışma çıkmasıyla birlikte Gürcistan'dan ayrılmıştı. (Guard, 2008)

2.8.3.2 Güney Osetya Çatışması ve Moskova'nın Tepkisi

Güney Osetya'da 3 Temmuz 2008'de bir Osetya'nın köyü polis şefinin bir bomba tarafından öldürüldüğü ve Güney Osetya'daki Gürcistan yanlısı "hükümetin" başkanı Dmitriy Sanakoyev, yol kenarındaki bir mayının yaralanmasından kurtulması ile gerginlikler arttı. O gece hem Gürcüler hem de Güney Osetliler, birbirlerinin köylerine ve kontrol noktalarına bildirildiğine göre bir düzine kadar ölüm ya da yaralanma ile sonuçlanan topçu saldırıları düzenlediler. Avrupa Birliği (AB), AGİT ve Avrupa Konseyi (AK), her iki tarafa da kısıtlama göstermeleri ve barış görüşmelerini sürdürmeleri yönünde acil çağrıda bulundu. Rus hava saldırısından sonraki gün, Dışişleri Bakanı Condoleezza Rice, Gürcistan ve Rusya arasındaki artan gerilimi etkisiz hale getirme yollarını tartışmak için iki gün süren görüşmeler yapmak üzere Gürcistan'a geldi. "Rusların son birkaç aydır bölgedeki gerginliği artıracığı bazı şeylerin yaptığını" belirterek Rusya'ya Gürcistan'ın

bağımsızlığına saygı duyması çağrısında bulundu ve ABD'nin Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne olan "güçlü bağlılığı" vurguladı. (Rice, 2008)

25 Temmuz 2008'de, Güney Osetya, Tskhinvali'de bir bomba patlaması bir kişiyi öldürdü. 30 Temmuz'da, iki taraf da yine bir kez daha topçu ateşi ile birbirlerine ateşleyip, Güney Osetyan'ın Tskhinvali'nin dışındaki bir tepede Gürcü yapımı bir yol bombardımanı yaptığı ve Gürcüler'in iki Osetya'nın köyünü bombaladığı iddia ediliyor. İki gün sonra, bu yolda bir bomba patlaması sonucu beş Gürcü polisi yaralandı. Bu olay 2-4 Ağustos'ta ciddi bir mücadeleye yol açtı, sonuçta iki düzineden fazla insanın hayatını kaybetmesine ve yaralanmasına neden oldu.

Fiili Güney Osetyalı silahlı gruplar ve Gürcistan silahlı kuvvetleri arasında günlerce süren silahlı çatışmalarından sonra, 7 Ağustos 2008 Perşembe akşamı yerli Gürcü Saakashvili askerlerine yasayı ve asi Güney Osetya eyaletindeki Tiflis'in düzeni geri getirmeyi emretti (Haas, 2009). Gürcistan ve Rusya'nın silahlı kuvvetlerinin birlikleri oluşturmak için geçen kısa süre göz önüne alındığında, her iki tarafın da silahlı bir çatışma için hazırlandığı açıktı.

Ertesi gün Moskova Güney Osetya'ya ve aynı zamanda Abhazya'ya takviye birlik gönderdi ve ateşe cevap verdi. Ayrıca 8 Ağustos'ta Rusya'nın hava kuvvetleri Gürcistan'daki (Abhazya ve Güney Osetya dışındaki) hedeflere yönelik saldırılar başlattı. Hafta sonu boyunca Rusya, Gürcistan'a karşı askeri gücünü daha da arttırdı. Karadeniz Filosu, Abhazya ve Ochamchire'de 4.000 asker gemiden karaya çıkardı ve Gürcistan limanlarının deniz ablukasına başlattı. Birliğin birikmesi yeterli düzeye gelmesi ile 11 Ağustos Pazartesi günü Rus kuvvetleri Güney Osetya ve Abhazya'dan Gürcistan'a girdi. Gürcistan silahlı kuvvetleri, büyük Rus birlik ve silah potansiyeline karşı zayıf olup Tiflis çevresinde geri çekilmek zorunda kaldılar (Nicoll, 2008). 12 Ağustos'ta, Gürcistan ve Rusya, "Altı nokta barış planı" olarak adlandırılan AB aracılı bir ateşkes anlaşması yaptılar. (Office, 2008)

Ancak, 12-22 Ağustos tarihleri arasında, ateşkese rağmen, Rus kuvvetleri Gürcistan'daki askeri operasyonlarına devam etti. 22 Ağustos'ta, tampon bölgeler olarak

adlandırılan Abhazya ve Güney Osetya'nın güneyinin dışından Rusya, askeri güçlerini Gürcistan'dan çekmiştir.

2.8.3.3 NATO'nun Rusya'ya Yanıtı

Gürcistan'la olan çatışmanın ardından NATO, Moskova ile askeri ve siyasi işbirliğinin çoğunu dondurdu. 19 Ağustos 2008'de NATO'nun dışişleri bakanları, Rusya'nın askeri harekâtının barışı koruma rolüyle orantısız ve aykırı, Helsinki Final Yasası'nda belirlenen barışçıl çatışma çözme ilkeleri ve İttifak ile işbirliği anlaşmalarıyla da uyumsuz olduğunu açıkladılar. Rusya'yı, altı ilke anlaşması himayesinde kalması gereken alanlardan birliklerini geri çekmek için derhal harekete geçmeye çağırdılar. Ayrıca, Rusya'nın NATO-Rusya ilişkisi üzerindeki askeri eylemlerinin sonuçları, NATO'nun “her zaman olduğu gibi” yapmaya devam edemeyecekti ve NATO-Rusya Konseyi'ndeki (NRC) işbirliği, Rusya'nın silahlı kuvvetlerini Gürcistan'dan çekinceye kadar askıya alındı. (Medvedev, 2008)

NATO'nun NRC 'de Moskova'yla müzakerelerine askıya almanın karşılık olarak, Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov İttifak'la askeri işbirliğini durdurmaya karar verirken, Cumhurbaşkanı Medvedev NATO ile ilişkileri tamamen keseceği ile tehdit etti. Moskova NATO ile bütün barışı koruma operasyonlarını ve tatbikatlarını ve NATO'nun Barış için Ortaklık programına katılmasında askıya aldı. Ancak Afganistan'da NATO'yla işbirliğine devam edildi. (Gazeta., 2008; News, 25 August 2008)

2.8.3.4 Rusya Gürcistan İhtilafından Sonra NATO-Rusya İlişkilerinin Gelişimi

Eylül 2008'de, Fransa ve Almanya gibi Rusya'ya yakın bağları olan NATO üyeleri, Moskova'yla normal ilişkilere aşamalı bir dönüş başlattılar. Dahası, Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi formatında, Rusya ile görüşme askıya alınmamıştı. Eylül ayındaki resmi olmayan bir toplantıda NATO savunma bakanları, terörle mücadele, Afganistan, Avrupa Konvansiyonel Kuvvetleri Antlaşması (AKKA) ve nükleer silahlar gibi konularda Rusya ile işbirliğine devam etmek istediklerini belirtti. Ancak, NATO, Medvedev'in 5 Kasım'da yaptığı parlamento konuşması sırasında yaptığı açıklamada, ABD füze savunma kalkanına

karşı koymak için Kaliningrad'a füzeler yerleştirme tehdidinde bulunduğundan dolayı Moskova ile ilişkilerin bu dikkatli toparlanması kısa süre sonra tekrar bozuldu (Lobjakas, 2008). Aralık ayında NATO'nun dışişleri bakanları NRC formatında resmi olmayan oturumlar başlatmayı kabul etti, fakat İttifak'ın ne Rusya'nın Abhazya ve Güney Osetya'yı ele geçirmesinin ne de Medvedev'in Kaliningrad'a füze yükleme tehdidini kabul etmediğini belirtti.

5 Mart 2009'da NATO'nun dışişleri bakanları, Moskova'nın güçlerinin geri çekilmesi de dâhil olmak üzere 12 Ağustos 2008 ateşkes planına uymamış olmasına rağmen, NRC 'de Rusya ile resmi diyalogu sürdürme kararı aldı. Bu kararı, İttifak kuvvetleri arasında Afganistan, Terörle Mücadele, uyuşturucu kaçakçılığı, yayılmaması, silah kontrolü ve yeni korsanlık tehdidi gibi Rusya ile ortak çıkarlar konusunda işbirliğini sürdürmesini gerektirdiğini düşünüldüğü için verildiği gibi görüldü.

2.9 NATO –Rusya İlişkilerin Yeni bir Aşamasını: 2010-2014

Gürcistan çatışmadan sonra Rusya ile Batı arasındaki ilişkilerin yeni bir “Soğuk Savaş” olarak görülmesi de her iki taraf arasındaki etkileşimini ciddi şekilde etkilediği belliydi. Zorluklara rağmen, Batı ile Rusya arasında daha iyi ilişki için seçenekler mevcuttur. Bu seçenekler, örneğin, enerji güvenliği, Afganistan ve siyasi ve askeri işbirliği alanlarında bulunabilir.

2.9.1 Enerji Güvenliği Boyutu

İlk bakışta, enerji güvenliği konusu, Rusya'daki enerji fazlalığı ve Batı'nın Rusya'ya olan enerji bağımlılığından dolayı, her iki tarafın birbirine karşı düşmanca bir tavrını ortaya koyuyor. Rusya, Gürcistan ve Ukrayna gibi Batı yanlısı ve kendisinin etki alanında düşündüğü devletlere karşı enerji kaynaklarını keserek “enerji silahını” kullandı. Bu kesintiler, NATO ya da AB ülkelerine yapılan enerji dağıtımlarını da etkiledi.

Batı, Orta Asya enerji kaynaklarını Azerbaycan ve Gürcistan üzerinden elde etmek için alternatif boru hatları oluşturarak enerji ihtiyacını farklı kaynaklardan temin ederek ve dolayısıyla Rusya'ya olan bağımlılığından bir düşüş yaratmaya çalışıyor. Buna karşılık

Moskova, doğal gazının Ukrayna boru hattı ağı üzerinden geçişine olan bağımlılığından kurtulmak isteyip, Batı ve Güney Avrupa ülkelerine bu bölgelerden alternatif boru hatları inşa etmekle ilgilenmesini olmasını sağlamaya çalışıyor. NATO için, artan küresel talebe bağlı olarak enerji güvenliği ve arz seviyelerinin düşmesi nedeniyle kriz tehlikesi, gündeminde bir konu olarak daha fazla ağırlık kazanacaktır.

Açıkçası, enerji güvenliğinin gelecekteki NATO-Rusya ilişkilerinin olumlu ya da olumsuz, hatta her ikisinin de çok önemli bir unsuru olarak kalması muhtemeldir. NATO ve AB, başka bir yerden petrol ve doğal gaz olarak ve karbonatı alternatif yenilenebilir enerji kaynakları ile değiştirerek Rusya'ya olan enerji bağımlılığını azaltması ile Rusya muhaliflerinin daha az etkili olacağı için, bu alanda Rusya ile olan gerilimleri azaltabilir. Ayrıca, Somali kıyıları gibi uluslararası terörizm ve korsanlık, Batı için bir tehdit, ancak Rus enerji altyapısı için değil. Bu uluslararası gelişmeler, her iki aktörün de enerji güvenliğinde ortak eylem için olanaklar sunmaktadır ve ayrıca ilişkileri üzerinde olumlu bir etkisi olabilir.

2.9.2 Politik-Stratejik ve Askeri Operasyonel İşbirliği

Rusya ve NATO ayrıca politik-stratejik düzeyde ilişkileri geliştirmek için çaba gösterebilir. Rusya kendi tarafında Batı karşıtı girişleri güvenlik belgelerinden kaldırmalı ve NATO/ ABD karşıtı açıklamalarından kaçınmalıdır. Öte yandan, bunu sürdürmek için askeri bir gereklilik olmadığı sürece, NATO, bu Müttefikleri bu görevi kendi başlarına yapmak için eğitip donattıktan sonra Baltık Devletleri üzerindeki hava korumasını geri çekmelidir. Ayrıca, ABD ve NATO, Rusya'ya yakın güçleri dağıtmaktan kaçınmalıdır.

Bununla birlikte, bu tür siyasi-stratejik kararların alınması zordur ve öyleyse de oldukça zaman alacaktır. Bu arada, askeri operasyonel işbirliği, daha kolay uygulanabilecek gelişmiş ilişkiler için bir seçenek olarak öne çıkıyor ve örneğin Silah kontrolü denetimlerinde kanıtlanmış bir güven artırıcı önlemdir. Bu nedenle, her iki taraftaki güven ve güveni artıracak karşılıklı denetimlerin yenilenmesi için Rusya'nın CFE Antlaşması'nın askıya alınmasına son vermesi yararlı olacaktır. Askeri operasyonel fırsatlarla ilgili olarak, her iki taraf da iyi deneyimleri paylaşıyor: Rusya Bosna'da (SFOR) ve Kosova'da (KFOR)

NATO'nun barışı koruma operasyonlarına ve NATO'nun 5. Maddesi olan Active Endeavour deniz operasyonunun kapsamında- ortak terör füzesi savunma tatbikatlarına ve uluslararası terörizmle savaşlarına katkıda bulunması.

Bu askeri operasyon örnekleri, diğer ortak operasyonlarla genişletilebilir: Örneğin, Afganistan'da NATO'nun (ISAF) ve Rusya'nın önderliğindeki CSTO'su Moskova'nın sürekli olarak önerdiği gibi narkotik ticaretine karşı işbirliği, ortak barışı koruma tatbikatları, komutanlarca bilgi alışverişi ve askeri-akademik dersler, örneğin operasyonel deneyimler, ayrıca eğitim modüllerinde (öğrenci) görevlileri ve ders kayıtlarında askeri akademik personel değişimi. Siyasi görüşmelerde ve askeri akademi değişimlerinde, Rusya güvenlik belgelerinde Batı'dan gelen tehditlerle ilgili ifadeleri tartışmak için çok yararlı bir konu olabilir. Bunları kamuoyunda tartışmak bütün şüpheleri giderebilirdi. Süreçte artan askeri işbirliği, ilerlemeyi ve siyasi-stratejik bağların güçlendirilmesini de teşvik edebilir. Siyasi-stratejik ve askeri-operasyonel boyutlardaki bu işbirliği, uluslararası şüphenin yanı sıra karşılıklı şüphe ve güvensizliğin azalmasını teşvik eder.

2.9.3 Geliştirilmiş Yakınlaşmanın İşareti

ABD ve NATO, Rusya ile Batı arasındaki ilişkilerin yapısal olarak iyileştirilmesine yönelik adımlar attı. 17 Eylül 2009'da ABD Başkanı Obama, Polonya ve Çek Cumhuriyeti'ne füze kalkanı yerleştirme planını iptal etti (Reports, 2009). Bu füze kalkanı, Batı-Rus ilişkisinde birkaç yıl boyunca büyük bir engel olmuştu. Ertesi gün NATO'nun yeni Genel Sekreteri Rasmussen, ilk büyük konuşmasını Rusya ile ilişkilerinde yeni bir başlangıcına adadı (Mathews, 2009). Bu hareketle Moskova ile "sıkıntıların zamanını" durdurma niyetini açıkça dile getirdi.

Bu iki politika girişimi, kesinlikle Moskova onlara benzer şekilde yapıcı bir tepki verdiği için Batı-Rusya ilişkilerinde gerçek bir ilerleme olarak değerlendirilebilir. Ancak bu, ilgili tüm sorunların çözüldüğü anlamına gelmiyor. Füze savunma sistemi Doğu Avrupa'da inşa edilmeyecek, fakat gemilerde kullanılacak bir mobil sistem yerine geçecek. Buna ek olarak, 2015 yılında karaya dayalı kara füzesi Avrupa'da, muhtemelen Polonya'da ve Çek Cumhuriyeti'nde de yerleştirilecek. Rasmussen'in Rusya ile ilişkilerini iyileştirme

planı, pratik işbirliğini güçlendirmeyi, NATO-Rusya Konseyi'ni gündeme getirmeyi ve 21. yüzyılın güvenlik zorluklarını birlikte gözden geçirmeyi amaçlıyordu.

Kasım 2010'da yapılan Lizbon Zirvesi'nde NATO liderleri ve Cumhurbaşkanı Dmitry Medvedev, NATO-Rusya Kurucu Yasası'nın ve NATO-Rusya Roma Bildirgesi'nin amaç ve ilkelerine dayanarak "gerçek bir stratejik ortaklığa yönelik yeni bir işbirliği aşaması" başlatmayı kabul etti. NATO bu işbirliğine yönelik taahhütlerini yerine getirmiştir. İttifak, Rusya'yı füze savunması konusunda genişletilmiş işbirliği potansiyelini keşfetmeye davet etti ve ikisi terörle mücadelede ve korsanlıkla mücadele çabalarında işbirliğini daha da güçlendirmeyi kabul etti. Takip eden yıllarda NATO ve Rusya, Afgan ordusunun helikopter filosunu desteklemek için birlikte çalıştı, ortak korsanlıkla mücadele ve denizaltı kurtarma tatbikatları gerçekleştirdi ve Suriye'nin kimyasal silahlarının imha edilmesine yardımcı olmak için ortak bir görevden bahsetti.

Daha iyi ilişkiler kurmanın ön şartı, Rusya ve Batı'nın diğer tarafın hassasiyetlerini iyi göz önünde bulundurmaları ve birbirlerini ciddiye almaları gerektiğidir. Ayrıca, Rusya'nın ABD politikasının mutlaka NATO politikası ile aynı olduğunu fark etmesi gerekir. Tersine, Batı, ister istemezse de uluslararası alanda Rusya'nın "işe geri döndüğü" gerçeğini kabul etmelidir. Ayrıca, ABD, AB ve NATO, Rusya ile gereksiz çatışmalardan kaçınmak için Doğu'daki eylemlerini dikkatle göz önünde bulundurmalıdır. Oysa aynı zamanda Batı, Kremlin tarafından reddedilmelidir. NATO ile Rusya arasındaki ilişkiyi geliştirmedeki sonuçlara ulaşmanın en iyi yolu karşılıklı yarar sağlayan, politik olarak duyarlı olmayan ve pratik projelere odaklanmaktır.

Öte yandan, Ukrayna krizinin başlamasından sonra NATO ile Rusya arasındaki ilişki tersine dönmeye çalışıyor. Söylemek gerekir ki, bu tür kriz ortamı dünya güvenliğini olumsuz bir şekilde etkilemektedir, Batı ile Rusya arasında bir karşılıklı güvensizlik ortamı oluştu. Rusya'nın suçlamaları, etrafında NATO'ya ait üstlerden bir çember oluşturmasına yöneliktir. Diğer taraftan ise Avrupa devletleri (özellikle Rusya Federasyonu ile hem sınır ülkeleri) Rusya'yı onları tehdit edilmesi ile suçlamaktadırlar. Üçüncü bölümde, Ukrayna krizinin nasıl başladığı, kriz dönemindeki olaylar, ABD'nin Ukrayna stratejisi konusundaki amaçları ve Ukrayna krizinden sonraki durumlar hakkında konuşulması planlanmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3 UKRAYNA KRİZİ

3.1 Ukrayna'da Bağımsızlık Süreci

Ukrayna 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması sırasında bağımsızlığını kazandı.(Paniotto, 2004, pp. 1-2) Ukrayna'nın ilk cumhurbaşkanı olarak 1991 sonunda Leonid Kravçuk seçildi, pek çok diğer yeni bağımsız ülkedeki olduğu gibi söz konusu kişi Sovyet Komünist Partisi'nin üst düzey bir yöneticisiydi. Kravçuk'un en önemli kararı ülkeyi serbest pazar ekonomisine dayalı bir ekonomiye geçirmektir. Mevcut dönemde Ukrayna pazar ekonomisine geçiş yaptı ve ülkede geniş bir özelleştirme yaşadı fakat esas soru, Ukrayna'nın ulusal kimliğin oluşumuydu. 1994 yılının seçimlerinden sonra ülke yönetimi eski başbakan Leonid Kuçma'ya geçti. Kravçuk ülkede özelleştirmeye yönelik yorumlar yaparken, ulusal sınırları belli olan, fakat ulusal kimliği belirsiz bir Ukraynalı tanımı için uğraştı fakat 1994 seçimlerinde eski başbakanı Leonid Kuçma'ya yenildi. Kuçma 1994'den 2005'e kadar Ukrayna'yı cumhurbaşkanı olarak yönetti.(Kuzio, 2000, pp. 179-181)

2004 yılındaki seçimlerde seçmenler Kuçman'ın kendi yerine halefi olarak gösterdiği Viktor Yanukoviç yerine Viktor Yuşçenko'yu destekledi. Ülkenin doğusundaki seçmenlerin çoğunluğu Yanukoviç'e oy verirken orta ve batı kesimlerdeki seçmenler Yuşçenko'ya destek verdi. Seçim sonuçlarında sorunlar yaşanınca normalde iki tur olan seçimler üçüncü tura kaldı. Seçimlerin üçüncü tura kamasında Yuşçenko ve ileride başbakanlığını yapacak olan Timoşenko'nun bir halk hareketi başlatması önemli rol oynadı.

Bu hareket Timoşenko'nun kendilerini destekleyenlerden turuncu renkte kumaş parçasını takmalarını istemesiyle ve halkın bunu desteklenmesi sonrasında Turuncu Devrim olarak anılmaya başlandı (Publications, 2013, p. 30). Zaman içerisinde Turuncu Devrim'i gerçekleştiren siyasi kadrolar arasında ayrılıklar oldu ve 2010 seçimlerinde bu kez Timoşenko cumhurbaşkanı adayı oldu 2004 seçimindeki rakipleri Yanukoviç'e kaybetti. Ynukobiç Rus yanlısı bir politika izledi, 2012'de Rusya'ya pek çok imtiyaz tanıdı ve

2013'te AB ile iş birliği anlaşmasını öteleyince bu sefer de yeni bir halk hareketi ile karşılaştı. 2013 Kasım ayında başlayan Maidan Direnişi ülkenin bütünlüğünü tehdit eder hale geldi ve bugün ki temelini oluşturdu. (Paniotto, 2004)

3.1.1 Bağımsız Ukrayna'dan Gelişmeler

1991 yılından sonrasında hem Kravçuk hem Kuçma etnik ve kültürel temellere dayanmayan bir Ukrayna milleti oluşturma siyaseti yaptılar. Fakat Ukrayna'nın nüfusu sosyal ve kültürel bakımdan bütünü ulus olmasından dolayı bu süreç başarısız oldu.

1991-2000 arası döneme baktığımızda Ukrayna'nın ekonomik ve toplumsal bir çöküş yaşadığını görürüz. Merkezden planlı ekonomik modelin kalkması sonrasında Sovyet yöneticilerinden bağımsız ülke elitinin ortaya çıktığı bir devlet mekanizması kurulmuştur. Yeni devletin çok büyük zorluklar ve dönüşümler yaşadığı görülür(Publications, 2013, p. 9). Yukarıda gösterdiğimiz gibi 2004 yılında yapılan seçimlerde, Kuçma yerine aday olarak Viktor Yanukoviç'i göstermiştir. Fakat muhalefetin ve halkın beraber hareket etmesi sonucunda Turuncu Devrim yaşanmıştır. Turuncu Devrim batı ve orta Ukrayna'ya göre bir yurttaşlık mücadelesi iken güney ve doğu Ukraynalılara göre yönetimin gasp edilmesidir.(Svensson, 2015, pp. 7-8)

2005-2010 arası döneme baktığımızda istemli vatandaşlığı bağlı bir ulus fikrinin üzerinden yeni bir Ukrayna modeli üzerinden çalışmalar başlamıştı. Fakat şuraya bu nedenler ile yeni kimlik daha çok olarak milliyetçilik fikri üzerinden kurulmaya başladı. Oysa bu durum doğu ve güney Ukrayna da pek çok Ukrayna vatandaşı tarafından kabul edilmedi (Etnik temelli kimlik).

Bu dışlamanın etkileri 2010 seçimlerinde kendini gösterdi. 2004 seçimlerinde Turuncu Devrim yüzünden başkan olamayan Viktor Yanukoviç bu kez Ukrayna cumhurbaşkanı seçildi. Yanukoviç ülkenin doğusundaki Donetsk bölgesinden gelmekteydi. Kömür ve çelik sanayicilerinin desteklediği adaydı. Yanukoviç ülkeyi 2010 den 2014 yılları arasında yönetti. Yanukoviç 2013 kasım ayı içerisinde Rusya'nın ticari kotalar ve engeller koyarak Ukrayna'nın Rusya ticaretini üstü kapalı şekilde tehdit etmesi sonucunda AB ile imzalanacak olan siyasi ekonomik ortaklık anlaşmasını rafa kaldırıldığını açıkladı. 2013

kasım ayı açıklaması yeni Maidan Direnişi' ni doğurdu ve sonu gelmeyecek gibi görünen Ukrayna'daki iç çatışma ve anlaşmazlıkları başlattı.

Sonuç olarak, Ukrayna'nın 1991'den bu yana izlediği yola bakacak olursak ülkenin bağımsızlığında bu amaç için uğraşan ulusal mücadele yerine o dönemki Sovyet liderlerinin ayrışma isteği temel rolü oynamıştır. Bağımsızlık sonrasında da farklı yönetimler ulus oluşturma projesi kapsamında Ukrayna ve Doğu Slav milliyetçiliğini kademeli olarak gündeme getirmiştir. Bu sebeple tam bir ulus imajı oluşturulamadığı görülmüştür.

Ukrayna'nın 2004 ve 2013-2014 yıllarında yaşadığı iki önemli direniş hareketi. Yani Turuncu Devrim ve Maidan Direnişi ülkenin tamamı tarafından değil orta ve Batı bölgelerde yaşayanlarca desteklenmiş, bu durum Rus azınlığın ve Rusça konuşan Ukraynalıların soyutlanmasına veya soyutlanmış hissetmesine neden olmuştur(Svensson, 2015, pp. 7-8). Ülkedeki Etnik Ukrayna ve Doğu Slav milliyetçilikleri arasındaki çatışma bugünkü olaylara yol açmıştır. Ülkede tüm nüfusu kapsayacak bir istemli vatandaşlık algısı geliştirilememiştir. Etnik grupların çokluğu, farklı dağılımların olması, ülkenin geleceğinin Rusya ile Avrupa Birliği ile mi daha iyi olacağına ne vatandaşlarına ne yönetimlerin ne de seçkinlerin karar verebilmesi, bugün yaşanan etnik temelli sorunların kaynağını oluşturmaktadır. Yöneticilerin Ukrayna'nın tamamına hitap edecek bir Ukraynalılık tanımı durumu ayrışma ve çatışma ortamının kısa sürede son bulamayacağını habercisi gibidir.

3.1.2 Rusya ve Ukrayna: Kardeşlikten Komşuluğa Geçiş

Yüz yıllar boyunca Ukrayna ve Rusya bir biriyle ilişkilerde farklı dönemlerde yaşıyorlardı. 1991'den sonra Rusya kendisini SSCB'nin devamcısı olarak görmesinden dolayı, küresel devlet gibi davranırdı, esas oyun alanını kuzey Avrasya görmekteydi ve bu bakımdan biz Rusya Federasyonu ne Avrupa ne Asya ülkesi gibi kabul etmekteyiz.

Kremlin ve Rus mantalitesi Ukrayna'yı, Rus mekânı gibi değerlendiriyor. Batı ise bu tür özelliği çoğu zaman kabul etmiyor. Rusya için eski mekânı (Sovyetler Birliği) çok büyük önem taşımaktadır ve bu alanda her türlü Rusya'ya karşı oluşumlara kuşku ile bakmaktadır.

Söz konusu fikre dayanarak, Ukrayna krizine Rusya'nın ve Batı'nın yaklaşımları oldukça farklıdır. Ukrayna olayı genelde Batı, SSCB zamanında, siyasi ve ekonomi önemine göre ikinci sayılan cumhuriyetin mevcut Rusya'dan tüm ile kurtarılması gibi bir süreç olarak görmektedir. Diğer taraftan burada önemli olan, Rusya'nın Ukrayna ile arasında kendisiyle bir fark koymamak olayına çoğu zaman, tam değerlendiremiyorlar (Trenin, 2018). Bize göre bu bir hatadır.

Günümüzde yaşanan söz konusu süreç Rusya'nın Sovyet sonrasındaki, 25 yıllık dönemi kapanmaktadır. Kremlin, geçen zamanlarda düşünmektedir ki şu veya bu yönetimle eski Sovyet cumhuriyetlerini kendi etrafında toplaya bilecektir. Örneğin: BDT, Avrasya Ekonomik İşbirliği teşkilatı (AEİT) ve Kolektif Güvenlik Anlaşma Teşkilatı (CSTO/ODKB) gibi kurumlar aracılığıyla.

Oysa tam tersi oldu, bazı devletler (Gürcistan ve Ukrayna) BDT'yi terk ettiler, bazıları ise (Moldova, Türkmenistan ve Azerbaycan), sınırlı bir şekilde yukarıda gösterdiğimiz kurumlarda yer almaktadırlar. Şimdi ise Ukrayna ile *boşanma* ve batı ile ilişkilerde yaşanan krizler yeni bir etabın göstergesidir.

Rusya Avrasya mega kıtanın kuzeyinde çok etnikli ulus devlete dönüşürken, yeni jeopolitik ve jeo-ekonomik şartlarda yalnızca Ukrayna değil diğer cumhuriyetler de Rusya'nın (küçük kardeşler değil) yalnızca coğrafi bakımdan komşu olacaklar, bundan dolayı söz konusu ülkelerden iyi ilişki görmek için Rusya Federasyon, Ukrayna dersini gözden geçirmelidir.

Ukrayna krizi Rus dış siyaseti için çok ağır deneyim oldu. 20 yıldan fazla Rusya eski Sovyet Cumhuriyetleri 'nden en önemlisi olan mensuba o kadar da ciddi bir ilgisizliği seyir etmemekteydi. Rusya Federasyonu, Ukrayna ile büsbütün bir ülke ile ilişki kurmuyordu, yalnızca ortaya çıkan soruları çözüyordu. Örneğin, Ukrayna arazisinden Sovyet nükleer silahını Rusya'ya verilmesini Karadeniz donanmasını iki ülke arasında bölünmesi ve Rusya'nın Avrupa'ya doğal gazın nakli v.b., oysa Ukrayna bir ülke olarak Rusya'nın dikkatinden uzak kalmaktaydı.

Ruslar çoğu zaman Ukrayna'yı bir nevi kendisinin devamı gibi görmektedirler. Tarihi bağlardan söz etmektedirler ve Ukrayna'yı (Rus dünyasının bir parçası olarak

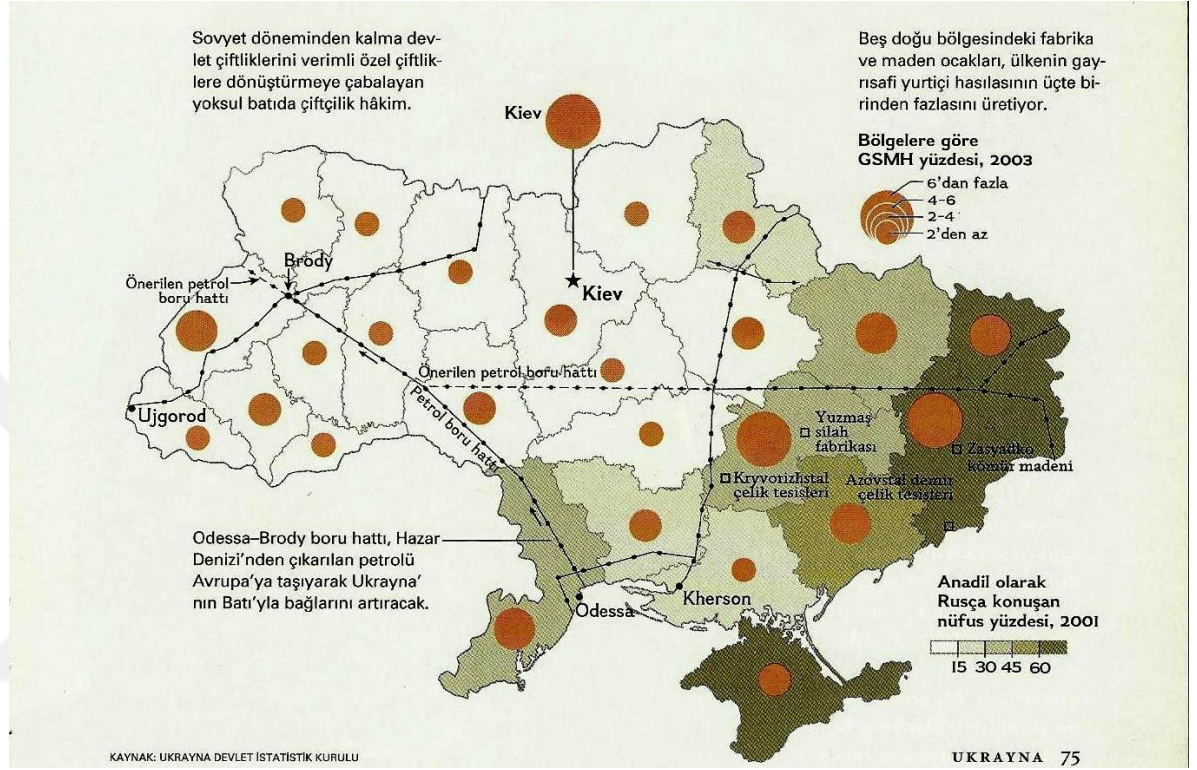
görmektedirler) bunun ile birlikte bir faktör Rusya tarafından unutulmaktadır. Rusya orta çağlarda 250' yıl boyunca Moğol boyunduruğu altında (1243-1480) yaşadıkdan sonra kendi devlet yapısını yeniden tasarlamıştı. Oysa Ukrayna bazı Doğu ve Merkezi Avrupa ülkelerin sınırları içerisinde yer almaktaydı ve Rus İmparatorluğu daha sonra (1653) katılmıştı.(Kerem, 2018)

Rusya'da, yaygın olan bir düşünceye göre, Ukrayna'nın bağımsızlığı yapaydı ve zararlı bir olaydı. Diğer bir deyişle hem Rus hem de Ukrayna çıkarlarına zarar getirmektedir. (Kaynak) Mevcut Rus mantığına göre tüm doğu Slav ulusların (Ruslar Ukraynalılar ve Belaroslular) birleşmesinin temelini ortak din (ortodoksluk) ve Slav lehçeleri oluşturmaktadır.

Farklılıklardan hiç söz etmemekteydiler ve söz konusu mevzuda çok az düşündüler. Bundan dolayı Rus resmi görüşmelerde Ukrayna milliyetçiliğine bir tarihsel gelişimin ürünü gibi değil, düşman güçlerin yarattığı bir düşünce olarak nitelendirdiler.

Rusya başkanı Vladimir Putin çoğu zaman şöyle demektedir ' Ruslar ve Ukraynalılar bir ulustu', doğrudur Rusça konuşan Ukraynalılara yönelik bu tür yaklaşım kabul edilebilir fakat diğer Ukraynalılar, Ruslar gibi konuşmuyor ve düşünmüyor.

Ukrayna'da Rusça Konuşulan Bölgeler Haritası²

Haritadaki koyu yeşil kaplı bölgelerde tamamen Rusça konuşuluyor. Açık renkli bölgelerde ise Rusça ve Ukraynaca konuşuluyor ve beyaz renkli bölgelerde ise tamamen Ukraynaca konuşulmaktadır.(Portalı, 2019)

Burada bir şey unutulmaktadır o da Ukrayna elitine ait. Söz konusu tabaka ülkenin hangi bölgesinden olursa olsun, “Ukrayna Rusya değil” fikri üzerine odaklanmışlardır. (Örneğin, Rus yanlısı sayılan Ukrayna'nın ikinci Cumhurbaşkanı Leonid Kuçma “Ukrayna Rusya Değil” isimli bir kitap yayınladı).(Kuchma, 2004)

Moskova'da çocukları 2004-2005 yıllarında yaşanan narınca devrimin Amerikalılar'ın bölgeden kendi jeopolitik etkisini genişlemesi için bir siyasi eylem gibi görmekteydiler hatta bazıları, bunu Moskova'daki rejim değişimi provası gibi görmekteydiler. Rusya

²Ukrayna Haber: 12 Temmuz 2019, <http://www.kirimhaber.net.tr/rusca-kurslari.html>

siyasilerin söz konusu devrimden Ukrayna köklerini hiç kabul etmediler ve yeni Ukrayna yöneticilerin her tür başarısızlıktan oldukça büyük memnuniyet duyardılar.

Olayın değerlendirmesinin ve Ukrayna'nın siyasi ve sivil güçleriyle, dostça ilişkileri kurmak yerine Kremlin, iktidarda olan siyasi yöneticilere karşı, onların muhaliflerine destek veriyordu. Örneğin, 2010 yılında başkanlık seçimlerden sonra, iktidara gelen Viktor Yanukoviça büyük destek veren, Moskova düşünüyordu ki Ukrayna' yı yeniden ortak ekonomik, siyasi strateji mekânına dahil edebilir. Oysa, Viktor Yanukoviç için siyaseti Ukrayna topluluğundan farklı değerlendirildi (bunun esas nedeni hem söz konusu şahsın ve onun arkasında duran Bölgeler partisinin faaliyeti, mekânsal bakımdan farklı sosyal ve kültürel özelliklerine sahip olan Ukrayna topluluğunda bir taraflı karşılanmıştır).

2012 yılında Rusya da yapılan Başkanlık seçimlerinden önce Vladimir Putin'in dış siyasi programında Rusya-Ukrayna entegrasyonu merkezi konumdaydı. Hatta, şunu söylemek gerekir ki o dönemde ortaya atılan Avrasya entegrasyon projesinde Kiev önemli bir hedefiydi (İNUSAH, 2014, pp. 1-7). Viktor Yanukoviç'e mevcut konu için çaba gösterdiği Kremlin, bir nevi başarısız oldu.

Ne Rusya yanlısı olan Ukrayna'nın dördüncü başkanı, ne de onu destekleyen oligarşi gruplar söz konusu bu mevzuya sıcak bakmadılar. Onlar kendi çıkarlarını göz önüne alarak hem Rusya'yı hem de Batı'yı istismar ediyorlardı.

2013-2014 krizinden önce Rusya'nın, Ukrayna yönelik siyaseti genel olarak başarısız sayılmaktaydı (BAHARÇİÇEK, 2014, pp. 19-20). Doğrudur Rusya, Viktor Yanukoviç devrilmesini karşısına alamadı ve daha da önemlisi Ukrayna'nın Rusça konuşan güney doğusunda yeni hükümete karşı siyasi dengeleyici bir güç kuramadı. Ukrayna'nın üst yönetimine odaklanarak Moskova Rusya'ya olumlu bakan Ukrayna toplum temsilcilerin konumunun sağlamlaştırmak için, oldukça bir şey yapmadı (Kırım olayı hariç).

Genel olarak Rusya'nın Ukrayna konusunda kaybı onun olanaklı zaferinden daha iyi idi, örneğin Yanukovic 2013 yılında Rusya'nın tarafını kabul etseydi ve Ukrayna kurulmuş Avrasya birliğinde aktif bir yer alsaydı, Rusya 45 milyonluk bir problemlerle dolu ülkeden sorumlu olacaktı ve sonuçta diğer bir sebeplerden dolayı Ukrayna' yı kaybedecekti .

Ukrayna ülke olarak iç bölgesel itilaflara mahkumdur. Yanokoviç, Ukrayna'da görevine devam etseydi, muhakkak ülkede bir iç savaş yaşanırdı, yalnızca bu silahlı karşı durma, doğuda değil ülkenin batısında yaşanacaktı. Batı ve NATO oradaki isyancılara her türlü destek verecekti. Ukrayna'ya ve Rusya'ya karşı yaptırımları uygulanacaktı. Oysa bu iki ülke de durumun kötüleşmeğe getirecekti, yanı durum şimdikin den daha ağır olacaktı.

Rusya'nın, Ukrayna'daki yürütülen siyasetin çöküşün esas nedeni aşağıdaki olayda gizlenmekteydi. Söylemek gerekirse, tüm Ukrayna eliti, ister siyasi, ister ekonomik yahut kültürel, ister batıdan, ister güney doğudan yahut Kiev'den şu veya bu derecede ulusal bağımsızlık ruhu ile aşılmıştır ve Ukrayna bağımsızlık projesinin, yüz yıllık rüyasını hayata geçirmek için her şey yapmaya hazırdı. Rusya'dan tamamen kopma da dahil.(WILSON, 2016, pp. 96-102)

2014'e kadar Ukrayna'nın Rusya ya ekonomik sosyal ve kültürel bakımdan sıkı ilişkilerden dolayı böyle bir projesinin mümkün değildi. Maydan'ın sonucunda ortaya çıkan süreçler söz konusu şans ortaya çıkartmıştı (Reel Bağımsızlık Projesi). Ukrayna ulusal bağımsız projesi için esas problem Rusya'nın ülkelerinde sahip olan müthiş yumuşak güç problemiydi.

Rus dilinin ve Rus kültürel mekânın ülkede geniş yayılması bir taraftan, diğer taraftan Rusya'da Ukraynalılar için komşuluk bakımdan daha büyük fırsatlar açılırdı. Oysa bunlar farklı bir kendi özel değerler dayanan Ukrayna siyasi ulusun şekillenmesine engel türetirdi. Bize göre Ukrayna siyasi projesi yalnızca ülkenin maksimum derecede Rusya'dan izole olunca gerçekleşebilir. Söz konusu imkân 2014 yılında başlanmış ve ihtilaftan sonra oluşmuştur. Rusya Kırım'ın kontrolünü eline geçirtmesinde ve güney doğu Ukrayna'ya müdahalesinden sonra Ukrayna siyasi ulusunun oluşumu açık bir şekilde Rusya karşıtı platformda şekillenmeye başladı (POGREBINSKIY, 2016, pp. 85-92). Kuşkusuz Rusya'nın Ukrayna'ya siyaseti daha esnek olsaydı bu tür süreç belki de yaşanmazdı. Bize göre Rusya bağımsız Ukrayna'yı hala sindiremiyor ve esas sorun burada gizlenmekteydi.

Bağımsız ülke gibi Ukrayna tıpkı Romanya ve Bulgaristan gibi Avrupa birliğine doğru eylem göstermektedir. Belki de Rus tarafı Ukrayna'nın batıya doğru trendine olumlu yaklaşıyorsa yaşanan kriz bu kadar trajik bir şekilde olmaz ve çıkış yolu daha net görülürdü.

3.2 Ukrayna'da Kriz Türbülansı

Ukrayna'da yaşanan olaylar sadece Yanukoviç Hükümetini etkilemekle kalmayıp bölgesel ve küresel ölçeklerde uluslararası sistemdeki çatlakların net olarak görüldüğü büyük bir krizdir. Ülkenin daha önce başından geçen “Turuncu Devrim’e benzer bir şekilde protestolarla benzerlik gösteren ve devamında ise birtakım kritik gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. İnsanları eyleme ve sonrasında ayrılıkçı hareketlere sürükleyen olgunun ilk patlak verdiği olay Devlet Başkanı Yanukoviç’in Kasım 2013 tarihinde AB ile ortaklık sözleşmesi görüşmelerinden geri çekildiğini açıklamasıyla, Rusya ve AB yanlısı olarak ikiye ayrılmış bulunan halk, Meydan’da(Euromeydan) toplanmaya başlamıştır. Yanukoviç’in kararını protesto eden göstericilere polislerin şiddetle karşılık verilmesiyle gerilim iyice artmış ve sonrasında Yanukoviç görevinden alıkonulmak durumunda kalmıştır. Her iki gruhun birbirini kışkırtacak nitelikteki istekleri ve söylemlerinin yanında ülkede yaşananlar aslında ülke içindeki kriz olarak adlandırılabilirken, durumu küresel boyuta taşıyan durum Rusya’nın Kırım’ı ilhakı ile başlamıştır. Batı, ABD ve Rusya’nın Ukrayna ekseninde kesişmesi ile de ortaya çıkan çekişme yeni Soğuk Savaşın sıcak çatışması olarak tarihteki yerini almıştır.

Kriz dönemde, ABD’nin Ukrayna Stratejisinin Hedefleri: NATO askeri gücünü Rusya sınırlarına yerleştirmek, Avrupa ülkelerine silah satışlarını artırmak, Rusya’nın askeri harcamalarını artırarak ekonomik olarak zayıflatmak ve AB üzerindeki siyasi etkisini artırmak.

3.2.1 Ukrayna Krizi’nin Kökenleri

Ukrayna Krizi’ni anlamak ve anlamlandırabilmek için krizin temel unsurlarından biri olan toplumun yapısına bakmak gerekir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra ortaya çıkan ve oluşumuna başlayan Ukrayna tarihsel olarak Rus politikalarının sürekli içinde olan ve çeşitli etnik, dilsel ve kültürel boyutlara sahiptir ve bu özelliklerinden dolayı da kendi içinde sürekli ayrımlarda parçalanmaya meyillidir. Doğu Slavları oluşturan Belaroslular, Ruslar ve Ukraynalılar ilk olarak Kiev Prensiği’nin egemenliği altındalardı.

13. yüzyılda Moğol istilaları ile parçalanmaya başlayan ve ardından da Altın Orda hükümlerliği ile knezlikler daha da güçsüzleşip parçalanmış ve sonrasında halklar yerel prenslikler kurmaya başlamıştır. Moğol ve Altın Orda hakimiyetlerinden sonra ise bölge Polonya egemenliği altına girdi ve 1939 yılına kadar yer yer devam eden bir hakimiyet alanı oluşturuldu. Polonya egemenliği döneminde Ukraynalılar pek çok ekonomik ve dini baskılara maruz kalmışlardır. Ukrayna'nın güney ve doğusunda ise Kozaklar ve Kazaklar yerli etnik milliyetler olarak bu baskılara karşı direniş göstermişlerdir. 1783'te Ruslar 'ın Kırım'ı ele geçirmelerine kadar da özerklikleri devam etmiştir. Kırım ele geçirildikten sonra Ukrayna'nın orta ve doğu kesimleri Rusların parçası haline gelmişken, bölgenin batısında ise Polonya ve Avusturya-Macaristan hakimiyet sürmüştür. (SUBTELNY, 2009)

Toplum içindeki heterojenlik Ukrayna krizini tetikleyen bölgesel dağılımında da kendisini göstermektedir çünkü, etnik ayrışma ile dinsel ayrışma arasında benzerlik bulunmaktadır. Ülkenin en büyük Ortodoks kilisesi olan Ukrayna Ortodoks Kilisesi Rus Patrikliğine bağlıdır. Daha çok kuzey ve batı bölgelerinde ise boyunduruğu altında kaldığı Polonya, Avusturya Macaristan gibi ülkelerin Katolikliği burada etkisini göstermektedir. Batı Ukraynalıların bağlı bulunduğu en büyük Rum Katolik Kilisesi'dir. Orta ve güneyde ise daha kozmopolit bir hava bulunmaktadır ve Kırım-Tatar Özerk Bölgesinde ise etnik kökenli Rusların yoğun olarak bu bölgede yaşadığı bilinmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonar ülkede yaşayan Ruslar ve Ruslaştırılmış bölgeler üzerinde büsbütün Sovyet mekan etkisi devam etmiştir. Bu durum yeni politik güçlerin- özellikle de Ukraynalı milliyetçilerin karşı çıktığı en büyük konulardan biridir. Ukrayna'daki etnik ilişkilerin temeli, farklı etnik ve dinsel kökenli grupların bölgelerindeki tarihlerini yorumlamalarında farklılık göstermektedir. Genellikle Batı Ukraynalılar ve Ukrayna entelektüelleri tarafından oluşturulan ve desteklenen Ukrayna tarihinde, Ukraynalı insanlarla Rusların birbirinden farklı olduğunun altı çizilmektedir. Ukrayna'nın bağımsız olduğunu ve özellikle de tarihlerindeki bağımsız oldukları üç dönemi vurgularlar. Bu üç dönem ise, ilk olarak Moğol istilalarının başlamasına kadar olan 9 ve 12. yüzyılların olduğunu, sonrasında Ukrayna'nın doğusundaki Kozaklar'ın direnişçi ve isyan hareketleriyle bölgelerinde pek çok otonom bölge kurdukları zaman ve son olarak da dış

güçler (Romanya, Polonya, Sovyetler Birliği, Çekoslovakya) tarafından parçalandıktan sonra ortaya çıkan modern Ukrayna'dır.

Ancak Ruslara göre Ukrayna, bölgesel ve halk bakımından Rusya'nın bir parçası olarak görülmektedir. 1917 yılındaki devrimden sonra Rusya ve Ukrayna arasındaki ilişkiler de değişmeye başlamıştır. Bu dönemde Moskova tarafından Ukraynalılar, Belaroslular tanınmamıştır -daha önce bu üç millet tek bir millet (Slav ırkı) olarak sayılıyordu. Ancak gücün Sovyetler içinde toplanmaya başlamasıyla bu tanımamazlık durumu tersine dönmüş, Ukrayna ve diğer bölgelerde Rusça zorunlu dil haline getirilmiş, ülke içinde oldukça zorlu bir döneme girilmiştir. Alexei Miller'a göre Ukraynalı ve Rus kimliği arasındaki farklılaşma 1. Dünya Savaşı döneminde alevlenmiştir ve küçük Ruslar/Ruslar emperyal çar yönetiminin saldırganlığa açık olan desteğine güveniyorlardı.

Almanya, Avusturya-Macaristan ve 1918'deki Bolşevikler bu savaşın içine kendilerini aktif bir şekilde sokmuşlar ve tüm bu yeni aktörler Küçük Rus'lara karşı Ukraynalı'ların yanında yer almışlardır. Sonuç olarak, 1920'lerde "Küçük Rus" yönelimi Bolşevikler tarafından tam olarak bozguna uğramış, yer altından yürütülmüş ve marjinalize edilmiştir. Polonya ve Rusya savaşı sırasında Ukraynalı kimliğinin iki farklı versiyonu şeklini almış ve bağımsız Ukrayna 1991 yılında bu ikiliği miras almıştır. (Miller, 2015, pp. 146-147)

Ukrayna bağımsızlığını kazandıktan sonra kendini yeniden inşa sürecine girmiş ve bu süreçte "bağımsızlık" ve "pragmatik" yaklaşımlar Ukraynalı siyasetçiler arasında etkili olmuştur. Bağımsızlık yanlıları serbest piyasa ekonomisine, demokratikleşmeye ve Avrupa-Atlantik güvenlik yapılarına yönelirken; pragmatistler ise bağımsızlık yanlısı yaklaşımın sonucu olarak sanayileşmenin ve üretimin azalacağını ve Rusya'daki pazarın kaybolacağını vurgulamışlardır. (Bingöl, 2014, p. 18)

Ukrayna'daki bu ayrışmalar ülkenin siyasi dağılımında da yankı bulmaktadır. Ukrayna'nın doğusunda halkın daha Rusya yanlısı eğilimleri görülürken batıda ise daha çok Batı'ya doğru bir eğilim mevcuttur. Siyasi seçimlerde ve yapılan propagandalarda da halkın yaklaşımları büyük bir önem taşımaktadır. Bağımsızlığını kazandıktan sonra Ukrayna'daki bu etnik, dilsel ve kültürel ayrışmalar kendisini ilk olarak parlamento

seçimlerinde göstermiştir. Kaldı ki, bu bölge içinde milli kimlik anlayışı yaratabilmek de oldukça zordur.

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bağımsızlığını kazanan Ukrayna'daki 1991 yılında yapılan ilk seçimlerde halkın yaklaşık olarak %92'si bağımsızlık, ideolojik diktatörlüğü sonlandırmak ve ulusal bir kimlik aidiyeti oluşturmak için oy vermiştir. Ancak yaşanan politik düzensizlikler, ekonomik krizler ve demokratik değerler ile market koşulları arasındaki çelişkiler yüzünden halk nezdinde destek büyük bir azalış içine girmiştir. Merkezi ve yerel düzeydeki geçici politikaların içinde orta ve uzun vadede kültürel kalkınma stratejisinin eksik olması nedeniyle büyük bir kitlenin hükümete karşı umarsız ve güvensiz hissetmesine neden olmuştur. (Butsenko, 2018)

Bununla beraber, Batı ile Rusya arasındaki çekişmenin jeopolitik konumda olan Ukrayna'nın başat bir konuma sahip olmasından dolayı da bu durum iyice perinleşmiş ve 2004 yılında ilk çatlağını vermiştir.

Turuncu Devrim ile halkın isteği ile hükümetin davranışları arasındaki tutarsızlık bir çatışma haline dnmştir. Bağımsızlığını kazanan Ukrayna'da yapılan ilk seçimlerden sonra 1991-1994 arasında dönemin Başbakanı Kravçuk idi. Görevine başladığı ilk zamanlarda bağımsızlık yanlısı politikalar izlemiş ancak sonrasında otoriter bir yönetim anlayışını benimseyerek i ve dış siyasetinde Rusya yanlısı politikalar izlemiştir. 1994'te ise Kuma seçimleri kazanmış ve Rusya'daki yönetim ile ilişkileri iyi olmasına rağmen beklenilenin aksine Rusya yanlısı politikalar izlemeyip yönünü Avrupa'ya çevirmiş ve AB yeliğini temel hedef olarak belirtmiştir. 10 yıllık iktidarının sonlarına doğru ise otoriter bir tavır sergilemeye başlamış ve 2002 yılında ortaya çıkan bant kayıtlarıyla kendisi hakkında yolsuzluk, rüşvet, kaçakçılık söylemleri kesinleşmiş ve halk bu duruma tepkisini göstermiştir.

Ayrıca bu olay "Kumagate" olarak bilinmektedir. Sonrasında ise çeşitli sivil toplum kuruluşları ve siyasilerin katılımıyla büyük çapta kitle hareketleri ortaya çıkmış ve bir süre sonra adını Turuncu Devrim olarak bildiğimiz bir krizin içine girilmiştir. Turuncu Devrim'e neden olan birikmeyi kısaca ifade etmek gerekirse; ilk olarak ülkenin merkezden yönetim şeklinden demokrasiye geçişi ve dolayısıyla hem 2004 hem de 2013'te yaşanan

krizlerin temel tetikleyicilerinden olan liberal piyasa ekonomisine geçişte yaşadığı sarsıntılar ülke içindeki gerilimlere neden olmuştur.

Ülkenin halen daha içinde olduğu ulusal bir kimliğe sahip olamayışı ise Batı/AB yanlısı mı Rus yanlısı mı olalım ikilemi içinde devam etmekte ve sadece bununla kalmayıp ülkenin geçmişinden beri var olan işgaller, sürgünler, asimilasyonlar gibi politikalar nedeniyle ülkenin içinde pek çok farklı din, dil, etnisite barındırması da Turuncu devrimi ve sonrasında tekrar patlak veren Euromeydan krizini ateşleyen unsurlardandır.

Turuncu Devrim'e neden olan 2004 seçimlerine baktığımızda ise ilk turda Yanukoviç %41.37, Yuşçenko ise %41.9'luk bir oy alımına sahiptir. Yeterli oy alamadıkları için 22 Kasım'da ikinci tur seçimlere gidilmiştir ve Timoşenko'nun desteğini alan Yuşçenko oyların %48.51'ini, Yanukoviç ise %51.49'unu almıştır. Seçim sonuçlarının hileli olduğu iddia edildikten sonra ikinci tur seçimler iptal edilmiş, 26 Aralık'ta tekrarlanmıştır. Yanukoviç %43.95, Yuşçenko ise %54.05 ile seçimin galibi olarak ortaya çıkmaktadır. Nelson Ledsky'a göre gözlemciler bir milyondan fazla hileli oyun civardan geldiğini rapor etmiştir. Yuşçenko'yu destekleyenler Kiev'de protestolara başlamış ve sonuçların iptalini talep etmişlerdir. Medyaya aşına olan Yuşçenko destekçileri turuncu, Yanuşenko hükümetini destekleyenler ise mavi rengi kullanmıştır. (Schneider, 2004)

Bu süreç içerisinde de Rusya “iyi planlanmış bir oyun” anti demokratik bir şekilde ihraç edilmiş bir devrim olarak nitelendirip Batı'nın Ukrayna'nın iç işlerine karıştığı gerekçesiyle Batı'yı suçlamıştır. Devrimin ardından devletin başkanı Yuşçenko, “Turuncu Hükümet” olarak adlandırılan hükümetin başkanı ise devrim sırasında meydana açık desteği olan Timoşenko olmuştur. Ancak devrim sırasında vaat edilenlerin gerçekleştirilememiş olması ve cumhurbaşkanı ile hükümet arasındaki anlaşmazlıkların giderek şiddetlenmesi nedeniyle ülke içinde sağlanması zor olan istikrar daha da kötüye gitmiştir. 2008 yılında patlak veren Gürcistan Savaşı'nda Yuşçenko ve Timoşenko arasındaki gerginlik zirveye ulaşmıştır.

Sonrasında ise yolsuzluk suçlamaları ile temellenen bu ilişkinin koalisyon hükümetinin düşmesiyle erken seçime gidilmesine kadar varmıştır.

Bağımsız bir Ukrayna devleti oluştuktan sonra devlet başkanları bir şekilde Rus politikalarına ve angajmanlarına yakın ve genellikle Rusya'daki yönetimle bağlantılı politik insanlar olmuştur. Ancak durumu realize eden SSCB dağıldıktan sonra Rusya'nın uygulamaya çalıştığı BDT ülkeleri ile yakın olma ve iyi ilişkiler kurma çabası ilk etapta Ukrayna'nın egemenliğine gölge düşürebilecek herhangi bir oluşumdan uzak durma politikası nedeniyle çok da verimli olmamıştır. Kuçma başkanlığı zamanında diplomatik ilişkilerin kurulmasına yönelik yapılan Dostluk ve İşbirliği Anlaşmasını imzalamak yaklaşık 6 yıl kadar sürmüş ve iki ülkenin birbirine olan çeşitli güvensizlikleri nedeniyle yürürlüğe 2 yıl sonra girebilmiştir. Ülke, krizden sonra dar biçimde AB ya da Rus yanlısı olarak bölünmekle kalmayıp, kendilerine ait kültürel ve etnik miraslarına göre de bölünmüştür.

Bir de milliyetçilik 2005 yılında devlet başkanı olan Yuşçenko tarihsel mitlere dayanan ülkeyi birleştirecek ulusçuluk kampanyası oluşturma amacı içine girmiş, ulusal tarihi düzenlemek ve milli kahramanlar oluşturmak gibi yaygınlaştırıcı unsurlar oluşturulmuştur. Yuşçenko'nun devlet destekli milliyetçi politikası aşırı sağ grupların güçlenmesine neden olmuştur.

Ukrayna politikasında önemli bir güce sahip olan aktörlerin pek çoğu ülkedeki ekonomik gücü elinde tutmaktadır. Bunun temel nedeni ise Kiev hükümetinin yönetimindeki güçsüzlük olmakla birlikte oligarkların ülke içindeki ana ekonomi damarlarında bulunmaları ve varlıklarını domine edebilecek ekonomik ve medya güçlerine sahip olabilmeleriyle bağlantılıdır. Ülke içinde oligarkların etkin düzeyde olması ve aralarında düzen yakalayamayışları Ukrayna siyasetindeki dengesiz ortamı oluşturmakta ve oligarkların siyasetteki temel belirleyici paradigmalardan biri olarak devam etmesine neden olmaktadır.

Euromeydan'da yaşanan krizden sonra oligarklar kendilerini savunurken bulmuşlar ve devletin kendini toparlayabilmesi için AB ile imzalanan Ortaklık Anlaşması ve IMF'den alınan destek programı ile oligarkların ülke içindeki çıkarları oldukça etkilenmiştir. Ancak Ukrayna'nın siyasetinde ve ekonomisinde dominant olmaya devam etmişlerdir. Bu durumun çeşitli sebepleri vardır: Rusya ile devam eden savaşta oligarkların çoğunun

misilleme hareketi içinde bulunması ülke içindeki politik çatışmalara neden olmuş, ülke içindeki ciddi istikrarsızlık devam etmiştir. Siyaset içinde milletvekilleri aracılığı ile oluşturulan politikalarda etkin olmaya devam etmişler ve bu etkilerini sahip oldukları televizyon kanallarında da göstermişlerdir.

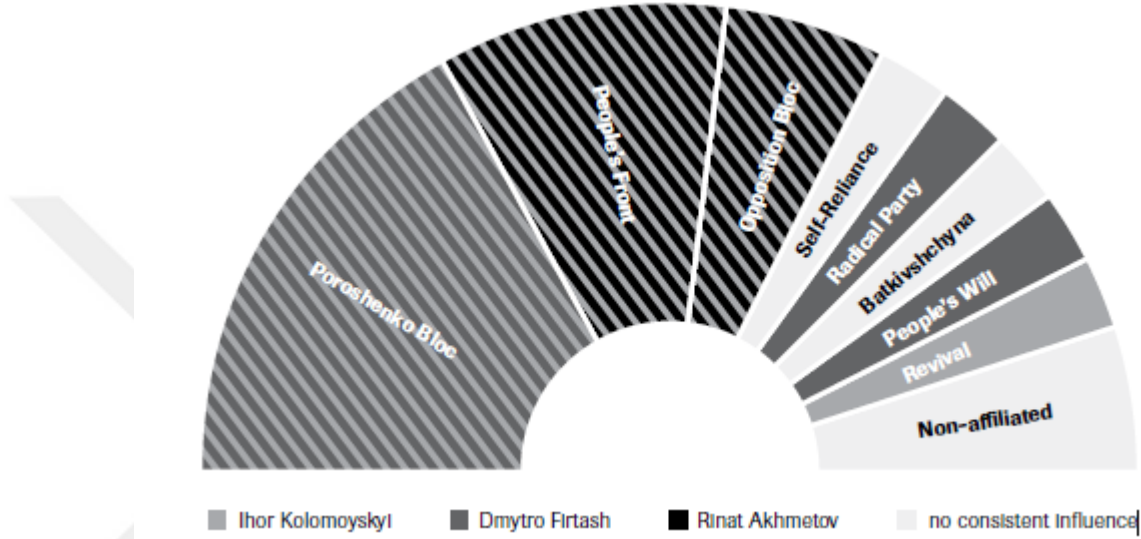
Meydan'daki protestolardan sonra politik elitlerle ittifaka girmişler ve oligarşik sistemin devamı için uygun ortam yaratmaya çalışmışlardır ve mevcut durumlarındaki güçsüzlüklerine rağmen politikada var olmaya devam etmişler ve ticari alandaki etkilerinin çoğunu böylece koruyabilmişlerdir. Bunun yanı sıra oligarkların sahip olduğu ekonomik ve ticari özelliklerini yönetim organlarında kullanmaları nedeniyle hükümet içinde kutuplaşmalar ortaya çıkmış ve bu kutuplaşmalardan dolayı oligarklar bundan oldukça iyi bir şekilde faydalanmışlardır.

Ekim 2014 yılında yapılan seçimlerde oligarklar da hükümet içindeki kazanımlarını tekrar elde edebilmek için büyük çalışmalar içine girmişlerdir. Ana oligarkların çoğu parlamentoda koltuk edinebilmek ve siyasi partileri yönetebilmek için adeta savaşa girmişlerdir. Arseniy Yatsenyuk'un partisinde Ihor Kolomoyskiyi oldukça etkiliyken; Firtash ise Poroşenko'nun partisi ve muhalefet bloкта önemli güce sahiptir. Rinat Akhmetov ise bazı muhalefet bloktaki milletvekillerinin ticari partneri olarak destek vermiştir. (Konończuk, 2016)

Dimyro Firtash maden, enerji, doğal gaz ve medya alanlarında en zengin iş adamlarından birisidir. Rusya ile oldukça yakın bağları vardır ve kariyerine Gazprombank ile başlamıştır. Eski Devlet Başkanı Yanukoviç'e destek verip haksız çıkar sağladığı için suçlanmakta ve FBI tarafından hakkında arama emri çıkarılmıştır ve bu zamandan beri Avusturya'da yaşamaktadır. Rinat Akhmetov ülkedeki en zengin oligarklardandır ve enerji, finans, medya ve telekomünikasyon alanlarında şirketleri bulunmaktadır.

Başlangıçta Yanukoviç'i desteklemesine rağmen Yanukoviç'in etkisi azaldığında yönünü Rusya yanlısı ayrılıkçılara doğru çevirmiştir. Rusya'nın Ukrayna içindeki çatışmaları ve Kırım'ı işgali sırasında ise işletmeleri Ukrayna yanlıları ve Rusya yanlıları arasında bölünmüş ve Kapital Yönetim şirketleri ürünleri savaş cephelerine transfer edilmiştir (Sukhov., 2016). Ihor Kolomyskiyi ise 1990'lardan beri Ukrayna'daki en önemli

oligarklardan biridir ve medya, ulaşım, finans, iletişim ve enerji sektörlerinde önemli bir paya sahiptir.

Şekil 1: Oligarkların siyasi partiler üzerindeki etkileri, (Konończuk, 2016)

3.2.2 Ukrayna'da Euromeydan Bulmacası ve Devrim

2010 yılında Ukrayna'da yapılan cumhurbaşkanlığı seçiminde Yanukoviç cumhurbaşkanı olarak seçilmiştir. Rusya yanlısı politikalar izlediği bilinen Yanukoviç ilk olarak kısa vadede Rusya lehine çeşitli politikalar uygulamış ve akabinde AB'nin Doğu Ortaklığı Anlaşması'nı imzalamayacağını açıklamasıyla birlikte AB ile bütünleşme ve Batı yanlısı olan grup tarafından sert bir şekilde karşılaşmıştır. Bu grup toplandığı Meydan'da -daha sonra adını vereceği Euromeydan'da- bu kararı protesto etmek için toplanmaya başlamıştır. Daha önce Ukrayna tarihi içinde dinsel temeller konusundaki bölünmüşlüğün hem nedeni hem de sonucu olan kiliselerden bazıları ise meydana toplanan eylemcilere destek olmuştur. Katolik kiliseler ve özellikle de Roma Katolik Kilisesi Euromeydan'da açık ve ateşli destek veren bir tutum sergilemiştir. Ukrayna Ortodoks Kilisesi meydana inmezken, Kiev Patriklığı Kilisesi ve özerk Otosefal Ukrayna Ortodoks Kilisesi meydana

inmiş ve orayı kutsamış, Batı yanlısı olduklarını açıkça beyan etmişlerdir. İstanbul Fener Patrikliği ise bir ayin düzenleyerek desteğini göstermiştir.(Gunes, 2014, p. 15)

21 Kasım 2013'te Yanukoviç'in AB ile imzalanacak olan Doğu Ortaklığı anlaşmasını imzalamayacağını açıklaması üzerine aynı gün içinde bu durumu protesto edenler Meydan'da toplanmaya başlamıştır. Yanukoviç'in anlaşmayı imzalamamasının nedeni olarak Ukrayna'nın karmaşık ekonomisini öne sürmüştür. Söz konusu anlaşmayı Ukrayna'nın karşılayamadığını ve ticari yaptırımlarla ülkesini tehdit eden Rusya'ya atıfta bulunmuştur(Mortensen, 2014). Başlangıçta sadece AB ile Ortaklık Anlaşmasının imzalanmamasına gösterilen tepkiler sonrasında ülke içindeki yolsuzluk, rüşvet ve baskı gibi konuların da dahil olmasıyla protestolar şekil değiştirmeye ve daha sert bir hale bürünmeye başlamıştır.

Ancak; 17 Kasım 2013'te Ukrayna hükümetinin Rusya ile doğalgaz fiyatında indirim ve ekonomik yardım anlaşması ile gerilim iyice tırmanmış ve 29 Kasım'da hükümet yetkilileriyle AB yanlısı muhalefet arasında geçen konuşmada AB ile koordinasyon kurulunun kurulması, Yanukoviç'in istifa etmesi ve meydandaki aktivitelerin ve muhalefete baskı yapılmamasını sağlamak üzere temelde üç istek dile getirilmiştir (Günlüğü, 2013). 10 Ocak'ta güvenlik güçleri protestocuları dağıtmaya çalışmış ancak başarılı olamamıştır. 18 Ocak 2014'te ise hükümetin barışçıl gösterileri sınırlamak için yasal düzenlemelere gitmesiyle kriz iyice tırmanmaya başlamış ve pek çok kimsenin yaralandığı/öldüğü/öldürüldüğü silahlı çatışmalara dönüşmüştür. 19 Ocak'ta ise yapılan kanunlara karşı gösteriler yeniden alevlenmiş, hükümete karşı mücadele etmek için Halk Meclisi kurulmuştur.

Halk Meclisi adı ile düzenlenen mitinglere pek çok Ukraynalı her pazar katılmış ve hükümetten erken seçime gidilmesi, AB ile entegrasyonun devam etmesi, Timoşenko'nun serbest bırakılması ve cumhurbaşkanı ve başbakanın istifası taleplerinde bulunmuşlardır. Hükümetin bu istekleri kabul etmemesine yönelik açıklamalar ise temelde düşük rekabet gücü ve Avrupa malları ile rekabet ortamına sahip olmadığına dayanan ekonomi temelli bir reddediş söz konusu olmuştur (BAĞ, 2014).

Alevlenen tepkiler üzerine 22 Ocak'ta iki aydır ülkedeki krizin geçmemiş olması ve krizin ülke ekonomisini tehdit ettiğinin vurgulandığı Başbakan Mikolo Azarov istifasından sonra toplanan parlamento sıkı önlemler içeren kararnameyi de iç ve dış baskılar nedeniyle istifa etmiş, yerine geçici olarak Arseni Yatsenyuk getirilmiştir ancak Yatsenyuk teklifi kabul etmemiş, muhalefetin kendi hükümetini kuracağını belirtmiştir. Bunun üzerine Sergey Arbuzov geçici başbakanlığa getirilmiştir(euronews.com, 2014). Yanukoviç bu gergin ortamdaki tansiyonu düşürebilmek için başbakanlık koltuğunu muhaliflere teklif etmiş ancak herhangi bir uzlaşma ortamı sağlanamamıştır. 22 Ocak'tan beri haber alınamayan muhalefet lideri Dmitri Bulatov'un ağır şiddet görmüş olarak ortaya çıkmasıyla AB yanlısı protestocuların tepkisi Rus/Rusya yanlılarına dönmüştür.(Schenk, 2014)

16 Şubat'ta göstericiler tarafından devrimin merkezi olarak görülen Kiev Belediye Binası boşaltılmaya başlandı ve böylece hükümete tutuklu göstericileri serbest bırakma çağrısı yapıldı. Ukrayna Başsavcısı Pşonka ise Ocak ayı sonunda parlamentoda kabul edilen af yasasının 17 Şubat tarihinden itibaren yürürlüğe gireceğini, böylelikle son aylardaki gösterilere karışanlar hakkında açılan bütün davaların affın yürürlüğe gireceği gündünden itibaren teker teker kapatılacağını açıklamıştır ve 234 kişi serbest bırakılmıştır ancak; aradan birkaç gün geçtikten sonra protestocular ile polis arasında çok şiddetli bir çatışmanın gerçekleşmesinden dolayı 80'in üzerinde kişi hayatını kaybetmiştir. Parlamentoda ise muhalefet uzlaşma anlaşmasına uymak yerine gösterilerine hız vermiş, sokaklarda silahlı saldırganlar ortaya çıkmıştır.

21 Şubat'ta ise Ukrayna Hükümeti ile muhalefet partileri arasında varılan anlaşma, görevdeki İçişleri Bakanı Vitali Zaharçenko'nun kurulacak yeni kabinede görev almaması ve Ukrayna Başsavcısı Viktor Pşonka'nın da görevden alınması şartıyla protestoları organize eden komite tarafından kabul edilmiştir ve Ukrayna Devlet Başkanı Yanukoviç ülkede düzenlenecek olan erken başkanlık seçimleri için gerekli prosedürleri başlatmış ve 2004 yılı anayasasına geri dönüşü onaylamıştır. Böylece Timoşenko'nun serbest bırakılması da gündeme gelmiştir. 22 Şubat'ta ise Yanukoviç Parlamento kararıyla görevinden alınmış, Timoşenko'nun serbest bırakılması için düzenlenen yasa tasarısıyla da

Timoşenko serbest bırakılmıştır ve erken seçim'in 25 Mayıs tarihinde yapılması onaylanmıştır.

Yanukoviç'in görevden alınmasıyla krizin sonuna geldiği düşünülse de asıl dalgalanmalar bundan sonra başlamıştır. Yanukoviç'in görevinden alınmasının ardından ortaya çıkan kaostan AB yanlısı muhalif güçler meclis başkanlığı, başkanlık, başbakanlık gibi sıfatlara "geçici" olsalar da hükümetlerini kurmuşlardır. Hükümet Batı'nın desteğini alsa da Rusya tarafından gayrimeşru olarak nitelendirilmektedir. Rusça'nın Ukrayna'nın ana dilleri arasında çıkarılması ile de daha çok Ukrayna'nın doğusunda Rusça konuşulan yerlerde tepkiler artmaya başlamıştır. Putin'de Moskova'dan Ukrayna'ya askeri müdahale etme yetkisi almış, doğuda ve güneydeki ayrılıkçı hareketleri desteklemeye başlamıştır.

Bu olaylardan sonra uzun zamandır Ukrayna'nın parçası olan Kırım Özerk Cumhuriyeti bağımsızlığını ilan etmiş ve Sivastopol'de de bağımsızlık için referandum yapacağını duyurmuştur ver sonrasında Rusya'ya bağlanma kararı almıştır. Bu karar tek taraflı alınan bir karar olmakla birlikte bu bölgede yaşayanların çoğunluğu Rusça konuşmaktadır ve bu ayrılık kararı Rusya tarafından düzenlenmiş görünmektedir.

Rusya Federasyonu tarafından Kırım'ın ilhakını Rusya parlamentosu kabul etmiştir ancak Ukrayna ve Birleşmiş Milletler, Kırım'ın ayrılığını ve ilhakını kâbus etmemiş, yasal olduğunu bile düşünmemiştir. BM ve ABD, Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü koruyacaklarını yinelemişlerdir. Kırım'ın ilhakından sonra Doğu Ukrayna'da yaşayan Rusça konuşan çoğunluk daha fazla hak ve bağımsızlık taleplerini dile getirmeye başlamıştır. Luhansk ve Donetsk'tek ayrılıkçılar silahlarıyla Kiev'e karşı mücadeleye girişmiş ve Donbass'taki hükümet binalarının çoğunu zapt etmeye başlamışlardır. Ukrayna ise ayrılıkçılara silah yardımı yaptığı için Rusya'yı suçlamıştır. Daha da önemlisi Ukrayna ve NATO Ukrayna topraklarını Rusya'nın istila ettiğini ve ayrılıkçılara açık destek verdiğini bildirmişlerdir. Kriz ülke içinde kısa sürede ülkenin kuzey-güney doğrultusunda hızla ilerlemeye başlamış ve dilemma Rus yanlısı ile Avrupa yanlısı kesim arasında alevlenmekle kalmayıp uluslararası arenada AB-ABD ve Rusya çıkar çatışmalarını da perçinlemiştir.

Ukrayna'nın doğusunda bulunan Luhansk ve Donetsk bölgeleri kendi aralarında referanduma gidip ayrılma kararı almış ve sonrasında ise 3 Kasım 2014 yılında seçime gidip liderlerini seçmişlerdir. Moskova, Ukrayna ve Kırım'daki seçimleri tanıdığı gibi ayrılıkçıların da gerçekleştirdiği seçimleri tanıyacağını ve destekleneceğini açıkça belirtmiştir (Euronews, 2014). Poroşenko ise yapılan seçimlerin hiçbir zaman kabul edilmeyeceğini ve Minsk Ateşkes Anlaşması'na ters düştüğünü beyan etmiştir (Stern, 2014). 2 Kasım 2014 yılında gerçekleşen seçimler sonucunda Donetsk Halk Cumhuriyeti başkanı Aleksandar Zaharçenko, Luhansk Halk Cumhuriyeti Başkanı da İgor Plotnitskydir. Her iki Halk Cumhuriyeti de 24 Mayıs 2015'te birleşip Novo Rusya adında bir konfederasyon kurmuşlardır.

Ukrayna Cumhurbaşkanı Poroşenko göreve geçtikten sonra 21 Kasım'da başlayan hadisenin Haysiyet ve Özgürlük günü olarak kaydedilmesi için kararname imzalamıştır. Rusya Federasyonuna göre ise Ukrayna içinde yaşananlar hükümet darbesi olarak nitelendirilmiş, Moskova mahkemesinde alınan karara göre Batılı devletlerin destekleri sonucunda protesto gösterilerinin kargaşaya dönüştüğü ve toplumun bölünmesi ve askeri çatışmaların oluşmasına neden olduğu ileri sürülmüştür. Yanukoviç dahil Ukrayna'daki bazı hükümet yetkililerinin soruşturulmasında ise Euromeydan'da olanların darbe olduğu iddia edilmiştir.((QHA), 2016)

3.3 Ukrayna'daki Seçimler

Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bağımsızlığını elde eden Ukrayna'da ilk seçimler 1 Aralık 1991 yılında yapılmıştır. Seçimde Leonid Kravçuk ilk turda devlet başkanlığı koltuğunu kazanmıştır. Bağımsızlığın vermiş olduğu etki ile politikalarında görece nötr kalmaya çalışırken 1993 yılında maden işçilerinin grevi üzerine Kravçuk görevinden ayrılmak zorunda kalmış ve erken seçime gidileceği beyan edilmiştir. Haziran 1994'te ise erken seçim yapılmış olup, adaylar arasında Kravçuk da vardır. Adayların hiçbirisi ilk turda yeterli oy alamadığı için bir ay sonra ikinci tur seçimler düzenlenmiş ve Ukrayna'nın ikinci devlet başkanı olacak olan Leonid Kuçma bu seçimi kazanmıştır. 31 Ekim 1999 tarihinde üçüncü devlet başkanlığı seçimi yapılmış ve Kuçma da ikinci kez görevi istediğinden

dolayı seçimlere katılmıştır. İlk turda adayların hiçbirisi yeterli oy alamamış, ikinci turda ise yine Kuçma galip gelmiştir.

Ukrayna'da dördüncü kez yapılan devlet başkanlığı seçimleri oldukça zorlu olmuş ve sonucunda Turuncu devrimi de beraberinde getirmiştir. 31 Ekim 2004 yılında yapılan seçimlere Batı'nın açıkça desteğini alan Yuşçenko ile, Rusya'nın desteğini alan Yanuşenko da seçime girmiştir. Diğer seçimlerde olduğu gibi hiçbir aday yeterli oya sahip olamamış, seçimler ikinci tura uzamıştır. Yuşçenko'nun % 41,96 oy oranı ve Yanukoviç'in de % 41,37 oranında oy alarak ikinci tura kaldıkları seçimler bir hayli çekişmeli geçmiştir. İkinci tur seçimlerinde Yanukoviç'in %51,49 ve Yuşçenko'nun da %48,51 oranında oy aldığı açıklanmıştır. İlk tur seçimlerinden sonra özellikle Yuşçenko'nun desteğinin fazla olduğu yerlerde protestolar başlarken uluslararası çevrelerden de farklı tepkiler gelmiştir. Rusya, Belarus, Kazakistan ve Özbekistan Yanukoviç'e tebrik mesajı gönderirken, ABD ve AB seçim sonuçlarını tanımayacağını açıklamıştır (Çalıcıoğlu, 2012). Bununla beraber, uluslararası seçim gözlemcilerinin sonuçlara hile karıştırıldığı yönündeki açıklamalar ile Ukrayna'da kitlesel gösterilerin başlamasına neden olmuştur. Yüksek Mahkame ise seçim sonucunu iptal ederek yeniden seçime gidileceğini beyan etmiştir. 26 Aralık 2004'te ise seçimler tekrarlanmış ve Yuşçenko %54.05 ile seçimin galibi olmuşken Yanukoviç ise seçimden %45.95 oy alabilmiştir.

2010 yılındaki devlet başkanlığı seçiminde ise Rusya yanlısı Yanukoviç galip geldi. İlk turda oyların %36,75'i Yanukoviç'e aitken Timoşenko ise %26.06 oya sahiptir. Seçimde hiçbir adayın %50 oy alamaması nedeniyle 7 Şubat'ta seçimler tekrarlanmıştır. Yanukoviç %48.95 oy ile seçimin galibi olurken Timoşenko ise %45.47 ile seçimi kaybetmiştir. Dönemin Başbakanı Timoşenko ise seçimlerin hileli olduğunu söylemiş ancak parlamentodan güven oyu alamayan ve hükümeti feshedilen Timoşenko istifa etmek zorunda kalmıştır.

Şubat 2011 yılında ise, 2009 yılında Rusya'dan 10 yıl süreyle doğalgaz alınması anlaşmasını yasalara uygun olmayan bir şekilde onayladığı iddia edilen eski Başbakan Timoşenko görevini kötüye kullanma nedeniyle tutuklanmış ve hakkındaki suçlamaları reddederek bir sonraki seçimlerde kendisinin bulunmasını engellemek için tutuklanmasının

bir komplo olduğunu iddia etmiş ancak mahkeme Timoşenko'yu suçlu bularak yedi yıl hapse mahkûm etmiştir.

Ukrayna Parlamentosunun 22 Şubat 2014'te aldığı karar ile erken seçime gidilmesi kararlaştırılmıştır. 25 Mayıs 2014'te yapılan seçim ile ilk turda yaklaşık %55 (%54.70) oy alan Pyotr Poroşenko ülkenin yeni devlet başkanı olmuştur. Timoşenko ise oyların %12.81'sine sahip olmuştur.

3.4 Rusya'nın Kırım İlhakı

Ukrayna'da yaşanmakta olan kriz içinde gerçekleşen Kırım'ın ilhakı soğuk Savaş döneminden beri Batı ve ABD ile Rusya arasındaki sıcak çatışmanın temel ateşleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorunun uluslararası boyuta taşınmasında ise Rusya'nın Ukrayna ve Kırım özelinde gerçekleştirdiği ikili ilişkiler, artan radikal milliyetçilik ve Ukrayna içinde yaşanan krizin bu olaylar silsilesini şekillendirmesidir. Bir de Rusya'nın tarihsel olarak bu coğrafyadaki hakimiyetini ekonomi ve politik alanların dışında özellikle uluslararası hukukta ve dolayısıyla uluslararası ilişkiler disiplininde önemli bir tartışma noktası olan “sert güç” –“yumuşak güç” ikileminde sert gücün kullanılarak uluslararası statükoya hakim olan devletlerin kozlarını(yaptırımlarını) kullanıma açık hale getirmiş ve ortaya çıkarmıştır.

ABD ve Rusya arasındaki rekabetin canlı bir örnek oluşturduğu Kırım'ın ilhakında, Ukrayna içinde yaşanan krizde özellikle Rusya doğrudan dahil olmuş, hem Ukrayna'da özellikle doğusunda- hem de otonom Kırım Cumhuriyeti'nde sözünü geçirmiştir/geçirmeye çalışmıştır. Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü sağlama yanlısı olarak görülen Batı ve ABD karşısında Rusya'nın illegal ve uluslararası hukuku çiğnemekten kaçınmayan hareketleriyle ekonomik ambargolar içinde kalmasına rağmen, Kırım'ın ilhakı konusunda hiçbir kısıtlamanın bu durumu başka bir şekilde evrilemeyeceğini göstermiş ve uygulanan kısıtlamalara karşı da kendi kısıtlamalarını ortaya koymuştur. Krizin bu şekilde boyut değiştirmesi taraflar arasında kırılmalara neden olmuştur.

Yukarıda genel hatları belirtilen Kırım'ın ilhakına yönelik cevaplanması gereken temel sorular ve altı çizilmesi gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlar; Kırım'ın

jeo-stratejisi, tarihsel arka planı, Rusya ile olan bağları, uluslararası hukuk bağlamında Kırım'da yaşananların self determinasyon mu ilhak mı olduğu tartışması gibi ilk etapta böylesi soruların aydınlatılması gerekmektedir.

İlk olarak Kırım'ın coğrafi konumu ve tarihi arka planında nelerin yattığına bakmamız gerekirse, coğrafi olarak Rusya'nın Karadeniz'e inen kapısı ve ticaretinde önmeli limanları barındıran jeopolitik ve jeostratejik önemli bölgelere sahibidir.

Yaklaşık 300 yıl kadar Osmanlı Devleti, hakimiyetini Kırım Hanlığı'nda sürdürebilmiştir. 1768-1774 yılları arasında süren Osmanlı-Rus savaşının ardından 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca Anlaşması'ndan sonra ise bölgenin hakimiyeti Ruslara geçmiştir. Anlaşma maddelerinden birisi de Kırım'a bağımsızlığın verilmesidir ancak bu durum Rusya'nın bölgede hâkimiyet kurmasına kolaylık sağlamış -öyle ki 1783 yılında 2. Katerina Kırım'ı işgal etmiştir, kendi toprakları arasına katmıştır. Bu durumdan Kırım'ın Rusya tarafından ilk ilhakı olarak da söz edilmektedir (Society, 2014). İlhak büyük bir başarı olarak görüşmüştür ve en nihayetinde Avrupa bunu kabul etmiştir.

İlhaktan sonra Rusya Kırım'ı stratejik olarak güneye inmek için kullanmaya başlamış ve bu süreç içinde orada yaşayan Müslüman Tatar halkının Ruslaştırma politikaları yüzünden büyük kabilelerle göç etmelerine neden olmuştur. Ruslaştırma politikası ise bölgeye Rus aidiyetinden kimseler yerleştirmeye başlamak, özellikle yerli halka toprak vermemek, sürgün etmek, dini ve kültürel baskılar uygulamak gibi sistemli politikalarla bölgedeki Türk ve İslami geçmişe ait tüm izler silinmeye çalışılmıştır. (Tezcan, 2015)

1905 Rus Devriminin ardından Kırım Tatarları kısmen rahatlığa ulaşırsa da, 1917 devriminin karmaşasında kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi yönünde attıkları adım Bolşeviklerce çok kanlı biçimde bastırılmış ve Ocak-Nisan 1918 tarihleri arasında Bolşevikler'in katliamına maruz kalmışlardır. (Baştürk, 2014, pp. 9-16)

Yeni hükümetin kurulmasından sonra Arseniy Yatsenyuk'un başbakanlığında Rusça'nın resmi dil statüsünün kaldırılması söz konusu olduğunda özellikle Ukrayna'nın doğusunda büyük çaplı Rus yanlısı protestolar baş göstermiş, bunu takip eden Rus askeri birlikleri harekete geçmiştir. Rusya 150 bin kişilik askeri ordusuyla Şubat ayının sonunda

dört gün süren bir askeri tatbikat yapmıştır. Bunun ardından Rusya'daki Duma Meclisi'nde Rus askerlerinin Kırım'da aktif hareket etmesi için yetki talebinde bulunmuş, Duma'da oybirliği ile kabul edilmiştir. Kırım'da tek tip üniformalı, silahlı Rus askerleri olduğu iddia edilen ve "Little Green Men" olarak adlandırılan durum bu şekilde ortaya çıkmıştır.

Mart 2014'te ise Kırım'da Rusya'ya katılıp katılmamak için bir referandum gerçekleşmiştir. Bu referandum bütün dünya tarafından illegal ve gayrimeşru bir referandum olarak kabul edilmekle beraber Moskova bu durumu yasal olarak görmekte ve %97 oranında evet oyuyla Rusya'ya katılım gerçekleşmiş, bunu takiben de resmi bir anlaşma Putin tarafından imzalanmıştır. Kırım'ın ilhakı dünyada pek çok protesto dalgalarının çıkmasına neden olmuş ve Putin'in kararı şok etkisi yaratmıştır.

Bir süre sonra Rusya'ya karşı yaptırımların uygulanacağına yönelik söylemlerden Moskova hiç de etkileniyormuş gibi görünmemiş, bunları "batı provokasyonları" olarak nitelendirip tepkisini karşı yaptırımlarla göstermeye başlamıştır. 27 Mart 2014 tarihinde ise BM Genel Kurulu'nda Ukrayna'nın toprak bütünlüğünü destekleyerek Kırım ve Sivastopol ülkenin ayrılmaz parçası olarak tanınmış ve Rusya'nın Kırım'ı ilhakını yasadışı ilan etmiştir. Kanada, Kosta Rika, Almanya, Litvanya, Polonya ve Ukrayna'nın hazırladığı karar tasarısı için aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 193 üye devletten 100 ülke "evet", 11 ülke "hayır" ve 58 ülke ise "çekimser" oy kullanmıştır. (Ali-zade, 2015)

Kırım üzerindeki bu konsensüs rasyonel çıkarların ötesinde bir durumdur. Rus halkı ve Moskova hükümeti bunun sonucu olarak özellikle finansal yönden acı çekeceklerinin farkında olmakla birlikte bunun için kemerleri sıkmaya da oldukça niyetli olduklarını göstermişlerdir. Nitekim Rus halkı bu durumdan oldukça çok faydalanmıştır. Rusya Kamuoyu Araştırma Şirketinin (VTsIOM) yaptığı bir ankete göre Rusya'daki halkın %78'i Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasının faydalı olduğunu düşünmektedir. Geçen yıl yapılan ankette ise bu Oran %60 civarı idi. Ayrıca 1 Mart 2017' de bağımsız Levada Center'ın anketine göre halkın %43'ü Kırım'ın Rusya'ya bağlanmasından gurur duyduklarını belirtmiştir (HABERRUS, 2017). Kırım'ın Rusya'ya geri dönüşü, 2. Dünya Savaşı zamanında Sovyetler Birliğinin Naziler üzerindeki zaferinden sonraki en büyük başarılarından biri olarak görülmektedir.

Politik olarak Rusya'nın Kırım'ı ilhakı büyük bir risk teşkil etmektedir. Rusya'nın izlediği bu politika ile dış politikada yalnız kalmasına neden olabilir, iç politikada ise Putin'in dışlanmasına ve tamamen gözden düşmesine neden olabilir. İlhak sonrasındaki görünüme göre böylesi bir sonuç gerçekleşmemiştir. Batı ile ilişkilerin gerginleşmesine rağmen birbirine olan bağımlılıkları ekonomik yaptırımların ve kınamaların ötesinde devam etmiş, hem Kırım'daki hem de Rusya'daki yaşayan halk ilhaka olumlu yaklaşmış bu riskin gerçekleşmesine engel teşkil etmiştir. Böylece Putin ile Rus halkı arasında yaşanan güven sorununun kökünden kazılmadıysa da büyük ölçüde azaldığı görülmekte ve yeniden ulusal bilincin palazlanmasına sebebiyet vermiştir.

Moscow Times'daki bir habere göre de Ukrayna'daki krizinden sonra Putin harekete geçmesi gerektiğini biliyordu ancak Putin'in Mart 2014'te Kırım'ı ilhakının tesadüfi olarak ortaya çıktığını belirtmiş, Rus yanlısı Yanukoviç'i Ukrayna devirmeseydi belki de bu durumun hiç gerçekleşmeyebileceğini söylemişlerdir (Fishman, 2017). Ancak Galeotti ve Bowen'e göre Kırım'ın ilhakı herhangi bir rasyonel hesaplama göre mantıklı değildir. Rusya zaten Kırım'ı sübvansede etmeden yarımadada büyük bir etkiye sahiptir (Kırım'ı desteklemek için 1.5 milyon dolar verilmişti). Karadeniz'deki Rus filolarının pozisyonları 2042'ye kadar güvence altına alınmıştı. (BOWEN, 2014)

Kırım'ın ilhakı konusunda Rusya yasal ve normatif argüman çeşitliliği sunmaktadır. Bu durumun daha önce de olduğuna dair 2008 yılında Osetya'da olduğu gibi Rusya'nın kendi vatandaşlarını korumak için müdahale ettiği yönünde haklı bir hukuki sebep oluşturma arayışı içinde olduğu örnek gösterilmektedir ancak meşruiyeti oldukça sınırlıdır. Rusya, Ukrayna'daki milliyetçi kesimin Rus azınlığa karşı baskı ve temel insani hak ve özgürlüklerin ortadan kaldırıldığı argümanı ile meşru müdafaa hakkına dayanarak ve BM Genel Kurulu'nun bilgisi doğrultusunda kuvvet kullanabileceğini ileri sürerek kendini uluslararası hukuka uygun hareket ettiği şeklinde kendisini haklı çıkartmaya çalışmaktadır. Bu iddialar özellikle Rusya yanlıları tarafından gizlenmektedir.

Rusya'nın askeri gücü bağımsız bir devlete karşı saldırgan hareketler ya da askeri hareket düzenlememiştir ve düzenlemeyecektir (Roy, 2014). Kaldı ki bu konu hakkındaki kesin şartlar BM Güvenlik Konseyi tarafından açıkça belirtilmiştir. Batı ve ABD Rusya'nın

BM Antlaşması maddelerine aykırı hareket ettiğini ve öncelikle kuvvet kullanımı ile Kırım'a girip sonra Kırım'ı ilhak etmesinin hiçbir meşru yönünün olmadığını ileri sürmektedirler. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kurulan BM'nin 1945'te egemen eşitlik ilkesine dayanarak kurulmuş olan BM'nin madde2/4'e göre "Tüm üyeler, uluslararası ilişkilerinde gerek herhangi bir başka devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığa karşı, gerek Birleşmiş Milletler 'in amaçları ile bağdaşmayacak herhangi bir biçimde kuvvet kullanma tehdidine ya da kuvvet kullanılmasına başvurmadan kaçınırlar." ve yine madde 2/7 "İşbu Antlaşmanın hiçbir hükmü Birleşmiş Milletlere herhangi bir devletin kendi iç yetki alanına giren konulara müdahale yetkisi vermediği gibi üyeleri de bu türden konuları işbu Antlaşma uyarınca bir çözüme bağlamaya zorlayamaz; ancak, bu ilke VII. Bölümde öngörülmüş olan zorlayıcı önlemlerin uygulanmasını hiçbir biçimde engellemez." maddesini ihlal ettiği vurgusu yapılmaktadır. Rusya'nın gerçekleştirdiği ihlalleri kabaca sıralamak gerekirse; güç kullanmak, self determinasyon ilkesi ihlali, uluslararası anlaşmazlıkları barışçıl yollarla çözmek, devletlerin iç işlerine müdahale etmek, askeri müdahale yapmak, devletlerin bağımsızlığı ve egemen eşitliği ilkesini çiğnemek, meşru müdafaa hakkının ihlali, temel insan haklarına saygı ilkesi, uluslararası yükümlülüklerin dürüstçe yerine getirilmesi ilkesi olarak sıralandırılabilir. Rusya'nın Kırım'da askerî harekât yaptığı henüz belirlenmeden Batı tarafından Rusya'yı suçlamak için Rusya'nın askeri saldırganlığına dair çeşitli açıklamalarda bulunulmuştur ve Moskova bu durumdan olabildiğince faydalanmıştır. Kiev yönetimi daha Mart ayı gelmeden önce Kırım'daki Rus saldırganlığına maruz kaldığını pek çok kez beyan etmesine rağmen Ukrayna yetkilileri tarafından irili ufaklı askeri ihlaller savaş nedeni olarak görülmemiştir.

Uluslararası hukuk açısından Rusya'nın Kırım'da giriştiği faaliyetleri önce işgali sonrasında da ilhakı getirmiştir. Ercan'a göre "Rusya'nın Kırım'da yapmış olduğu eylem uluslararası hukuk açısından değerlendirildiğinde öncelikle Rusya'nın ileri sürdüğü gerek Rus azınlıklarının ve askerlerinin hayatlarının tehdit altında olduğu gerekçesidir. Buna ilaveten Kırım halkının self determinasyon hakkını Ukrayna'dan ayrılmadan yana kullandığı iddiaları ve devrik lider Yanukoviç'in ülkedeki istikrarsızlıktan dolayı Rusya'dan

yardım talebinde bulunduğuna dair argümanlar Rusya'nın tezlerini oluşturmaktadır". (ERCAN, 2015)

Ukrayna krizi uzun bir sürecin sonucudur, 1991'den beri söz konusu ülke kendisini bir Merkezi Avrupa ülkesi olarak empoze etmeye çalıştı ve her zaman Rusya Federasyonu'ndan uzaklaşmak istedi. Ancak Rusya, bu eğilimi bir Batı müdahalesi olarak görüyordu. Kırılma noktası 2014 yılında gerçekleşti, halkın tepkisine dayanamayan Viktor Yanukoviç cumhurbaşkanlığı koltuğunu bırakıp ülkeyi terk etti. Ülkenin yönetimine Petro Poroşenko geldi, ardından, Kırım Rusya'ya bağlandı, Güneydoğu Ukrayna'da yerleşen Donetsk ve Lugansk illerin büyük kısmı Kiev'de yaşanan değişimleri kabul etmeyeceğini açıkladı ve özellikle mücadeleye üstünlük verdiler.

Ukrayna'da böyle bir değişiklik nedeniyle, NATO ve Rusya arasındaki stratejiler de hemen değişti. Dördüncü ve son bölümde, Ukrayna Krizi Sonrasında Değişen NATO-Rusya Stratejileri Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri incelemeye çalışacağız.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4 UKRAYNA KRİZİ SONRASINDA NATO-RUSYA ARASINDAKİ DEĞİŞİMİ VE STRATEJİLER

4.1 Genel Bakış

Ukrayna krizi sonrasında uluslararası ilişkiler sisteminde yoğun bir tartışma yaşanmıştır. Bu kriz dış dünya ile Rus ilişkilerinde bir sarsıntıya neden olmuş, NATO'nun stratejilerini yenilemesine neden olmuştur. Bu nedenle, makalenin amacı Ukrayna Krizi çerçevesinde ortaya çıkan NATO stratejilerindeki dönüşüm çerçevesinde Rusya ve NATO ilişkilerinin incelenmesidir. Rusya, Vladimir Putin'in Rusya Güvenlik Konseyi'nde yaptığı bir görüşmede açıkça ortaya koyduğu gibi ekonomi diplomasisi ve yumuşak güç yöntemlerini kullanarak uluslararası arenada aktif bir politikayı sağlamak ve sürdürmekle ilgilenmektedir.

Ancak, Ukrayna krizinden sonra 2014-2015 yılları esnasında dünyada Rus pozisyonu çarpıcı şekilde değişmiştir. Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü (NATO) ve Moskova arasındaki ilişkinin tarihi tam olarak “sorunlar, güvensizlik ve yanlış anlamalar” şeklinde yorumlanabilir.(KENNAN, 1997)

Ukrayna çatışması, Rusya-Batı ilişkilerini Soğuk Savaşın bitiminden bu yana ilk defa çatışma sınırına getirdi. NATO Soğuk Savaşın bitiminden bu yana yeni bir stratejik vizyon arıyor. Şu anda, yeni bir siyasi-askeri atmosfer Rusya'nın eylemleri tarafından tehdit edilmekle birlikte, bu yeni iklimin tüm tarafların menfaatine olmadığı açıktır; bir takım güvenlik tehditleri hem Avrupa Atlantik hem de Avrasya için ciddi zorlu olmuştur.

NATO'nun Rusya ile ilişkileri, tüm tarihi boyunca iniş ve çıkışlarla büyüyecek gibi görünüyor. Ancak işbirliği dönemlerinde ‘bir adım ileri, iki adım geri’ formülünü izlediler. Burada, ilişkilerin mevcut durumunu, güven eksikliği ve birlikte çalışabilirlik de dahil olmak üzere daha derin işbirliğine olan engelleri göstermeye çalışacağız. Ukrayna krizi ve Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi Rusya-NATO ilişkilerinde yeni bir düşüşe işaret ediyor. Ukrayna krizi, ülke hükümeti Avrupa Birliği ile siyasi ve ekonomik ortaklık anlaşmasını

durdurduğunda ateş açtı. Bu, Rus ve Batılı güçlerin çıkarları arasında bir çöküşe neden oldu.

4.2 NATO- Rusya İlişkilerin Tarihsel Arka Planı

NATO ve eski soğuk savaş karşıtı Rusya arasındaki tarihsel stratejiler ve ilişkiler, Sovyetler Birliği'nin çöküşünden ve 1991'de eşdeğer Varşova Paktı askeri ittifakının sona ermesinden bu yana zor ve sık sık zorlandı. NATO-Rusya Konseyi 2002'de kuruldu. Moskova daha sonra askeri işbirliğini NATO ile askıya aldı. Nisan 2009'da, NATO, iki Rus diplomatı, eski bir Estonya görevlisinin bulunduğu casusluk skandalı nedeniyle misilleme yaparak sınır dışı etti. Moskova, iki Kanadalı diplomatın NATO'nun Moskova'daki bilgi bürosundan kovulmasıyla yanıt verdi. Ağustos 2008'de Gürcistan-Rusya çatışması, NATO ile Rusya arasındaki ilişkilerin kopmasına neden oldu. Daha sonra 2008-2012 yılları arasında iyi bir ilişki içerisindediler ve 2012'den sonra uluslararası ilişkiyi sürdürmek için yeni stratejik plana girdiler.(Gardner, 2013, p. 92)

Soğuk savaşların sona ermesinden sonra NATO, Rusya ile bir ortaklık kurmaya, karşılıklı ilgi alanlarına yönelik diyalog ve yararlı işbirliğini geliştirmeye çalıştı. Rusya'nın Ukrayna'daki askeri müdahalesine verdiği cevapta, müttefiklerin en güçlü şartlarda kınadığı işbirliği askıya alındı. Siyasi ve askeri bağlantı açık kalıyor. NATO, Rusya'nın askeri aktivitelerin istikrarsızlaştırıcı düzenlenmesi ve saldırgan retorik tarafından kaygılanıyor, bunu Ukrayna'nın ötesine geçiyor.(Pouliot, 2010, p. 95)

Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra İki güç arasındaki ilişkiler, Rusya'nın Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi (1991) ve Barış için Ortaklık programı (1994) ile birleşmesiyle başladı. 1997 yılında NATO-Rusya Kurucu Kanunu, ilişkilerin resmi temelini sağlamıştır. O zamandan bu yana, 2002 yılında NATO-Rusya Konseyi'nin (NRC) kurulması, mevcut güvenlik konularında bir tartışma ortamı oluşturulmasına ve çok çeşitli alanlarda uygulamalı işbirliğinin yönetilmesine yardımcı olmak için müzakere ve işbirliğini destekledi. Rusya'nın Ağustos 2008'de Gürcistan'daki eşit olmayan askeri hareketi, 2009'un ilkbaharına kadar, bazı alanlarda NRC'nin resmi toplantılarının askıya alınmasına ve yardımların yapılmasına yol açtı. NATO, Gürcistan Abhazya ve Güney Osetya bölgelerini

bağımsız devletler olarak tanınmasını tersine çevirmek için Rusya'yı aramaya devam edecek.(Smith, 2008, p. 6)

Rusya-Ukrayna çatışmasına yanıt olarak, Rusya ile NATO-Rusya Konseyi kapsamındaki siviller ve askeri işbirliği Nisan 2014'te askıya alındı. Ancak askeri ve politik iletişimin bağlantısı açık tutuldu. NRC diyalog ve bilgi değiştirmek için önemli bir forum, yanlış anlaşılmalara azaltmak ve öngörülebilirliği arttırmak için karşılıklı olarak yapılan toplantılar periyodik olarak yapılmaktadır. NATO ve Rusya'nın derin ve sürekli anlaşmazlıkları var, ancak İttifak çatışmaya girmiyor ve Rusya'ya hiçbir tehdit oluşturmuyor.

4.3 NATO ve Rusya Arasında Stratejik İşbirliklerin Değerlendirilmesi

1991 yılında Rusya Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi ile birleşti ancak daha sonra forumun adı Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi olarak değişti, bu forum Soğuk Savaşın sona ermesinden sonra Orta ve Doğu Avrupa ülkeleriyle tartışmak için oluşturuldu. Sovyetler Birliği'nin kaderi aslında, bu açılış toplantısı ile aynı zamanda çözülür.

Rus milisleri, 1996 yılında Bosna-Hersek'teki NATO önderliğindeki barış gücünün bir parçası olarak görev yaptılar. Paris'teki zirvede 27 Mayıs 1997 tarihinde Rus ve Müttefik liderler NATO-Rusya Karşılıklı İşbirliği, İlişkiler ve Güvenlik Kurucu Yasası'nı imzaladılar ve Daimi Ortak Konsey'i kurdular (PJC). 1999 yılında, Rusya NATO'nun Kosova hava harekati nedeniyle PJC'ye katılımı askıya aldı. O sırada Rus barışı koruma görevlileri Kosova'daki NATO önderliğindeki barışı koruma gücünün bir parçası olarak görevlendirildi. Floransa'da, Mayıs 2000'de PJC'nin özgeçmişlerinde daha geniş bir işbirliği için NATO ve Rusya arasında bir toplantı düzenlendi. 2001 yılında Rus askeri personelinin sivil hayata dönüşüne yardım etmek için ortaklaşa bir NATO-Rusya Yeniden Yerleşim Merkezi resmen açıldı.

NATO ve Rusya liderleri "NATO-Rusya İlişkileri" konulu bir duyuru imzaladılar: Yeni Bir Üstünlük "ve NATO-Rusya Konseyi'ni (NRC) 28 Mayıs 2002'de Roma'daki bir zirvede kalıcı ortak konseyi (PJC) değiştirmek üzere kurdu. 2003 yılında, Rusya, Balkanlar'daki NATO önderliğindeki barışı koruma güçlerinden askerlerini geri çekeceğini

ve bir sonraki yıl ilk olarak NRC tiyatro füze savunma komutanlığı emrindeki tatbikatın Amerika Birleşik Devletleri'nin Colorado Eyaleti'nde gerçekleşeceğini açıkladı.

Aynı yılda, NRC dışişleri bakanlarının İstanbul'da düzenlediği bir toplantıda, Rusya, NATO'nun Akdeniz'deki terörle mücadele operasyonuna aktif bir şekilde katılmasını teklif ediyor. Rusya'da çok sayıda terörist saldırısının ardından, NRC dışişleri bakanları Terörizmle ilgili kapsamlı bir NRC Eylem Planı'nı onayladılar. Bunlar NATO ve Rusya arasındaki stratejik işbirlikleridir.

20 Kasım 2010'deki Lizbon Zirvesinde, NATO Rusya Konseyi liderleri “gerçek bir stratejik ve modernleştirilmiş bir ortaklığa ulaşmaya yönelik çalışma” sözü veriyorlar. Ortak Güvenlik Sorunlarının Ortak Değerlendirmesini onaylarlar ve daha geniş füze savunma işbirliği için gelecekteki çerçevenin eksiksiz bir ortak analizini geliştirmenin yanı sıra, tiyatro füze savunması alanında işbirliğine devam etmeyi kabul ederler.

NRC, Afganistan ve daha geniş bölgenin istikrara kavuşmasına yardımcı olacak bir dizi girişimde de hemfikir. Böylece birçok stratejik işbirliği iki taraf arasında var, Haziran 2011, Bir Rus denizaltısı, NATO " Bold Monarch 2011 " uygulamasına aktif olarak katıldı. Öte yandan, ortak tatbikat için NATO, “Vigilant Skies 2011” operasyonel savaş uçağı sağladı.

Yararlanıcı bir işbirliği için NRC dışişleri bakanları, pratik işbirliğini görüşmek üzere Brüksel'de bir araya geldiler ve 2013 yıl için NRC Çalışma Programı kapsamında kilit alanlarda işbirliğini artırmayı kabul ettiler. Öte yandan çoğu zaman ilişkisizlik içeriyordu.

4.4 Ukrayna Süreçlerin Rusya-NATO İlişkilerine Etkisi

Kasım 2013'te Ukrayna krizi başladı, şu anda Ukrayna krizini uluslararası ilişkiler alanında ve ikili ilişkilerde temel konulardan biri olarak değerlendirmek zorundayız. Ukrayna Krizi ile uluslararası ilişkiler sistemi üzerinde düşünceli bir argüman gerçekleştirdik. Bu nedenle, Rusya ile dış dünya arasındaki ilişkilerde bir sallantı oldu. NATO, örgütün Rusya Federasyon ile ilişkileri için ciddi etkileri olan krizin başlangıcından itibaren Ukrayna'daki genişleme politikasını takip etti (Wilson, 2014, pp.

10-21). Rusya'nın Mart 2014'te Kırım'ın yasadışı ve gayri meşru ilhakı olduktan sonra NATO, Rusya ile ilişkilerinde hızlı adımlar attı. NATO-Rusya ilk ortak misyonu için planlamayı askıya aldı ve tüm NATO-Rusya işbirliğini gözden geçirme altına aldı. NATO, Doğu Ukrayna'daki çatışmasının diplomatik ve barışçıl yollarla çözülmesini kuvvetle destekliyor ve bu konuda devam etmekte olan diplomatik çabaları memnuniyetle karşılıyor.(Wilson, 2014, pp. 10-21)

2013 yılında, Avrupa Birliği ile bir dönüm noktası niteliğindeki siyasi ve ticari anlaşmayı imzalayacağı bir yıl ısrar edince Ukrayna Cumhurbaşkanı Viktor Yanukoviç, uzun süredir Ukrayna-AB daha yakın ilişkiler kurarak Rusya'nın muhalefeti karşısında görüşmeleri askıya aldı (Thompson, 2017). Mart 2014'te, Rusya, Ukrayna'nın egemen topraklarının bir parçası olan Kırım'ı yasadışı olarak kendi arazisine ekledi.

Rus resmi söylemleri, Kırım'ın ilhak edilmesini yasal temele koymak için üç birbirine bağlı bildiri yayınladı. "Rusya, II Dünya Savaşı'nı kullanarak Kırım'ı her zaman olduğu gibi kendi toprağı olarak belirledi ve olayların gelişiminde Yanukoviç sonrası Ukrayna hükümetini suçlu buldu. (Biersack & O'lear, 2014).

Mevcut olaydan sonra ittifak, NATO-Ukrayna Komisyonunun olağanüstü toplantısında ilhakın yasadışı ve meşru olmadığını kınadı. Rusya ile yapılan tüm askeri ve sivil işbirliği NATO tarafından askıya alındı ve NATO Rusya Konseyi düzenli toplantılarını durdurdu. O zamandan beri, Rusya doğu Ukrayna'yı istikrarsızlaştırmak da dahil olmak üzere Ukrayna'ya karşı saldırgan eylemlerini sürdürdü. (Kelly, 2016)

Öte yandan, İttifak Ukrayna ile bağlarını güçlendirdi. NATO, bu tehlikeli güvenlik ortamına caydırıcılık ve savunma duruşunu artırarak Rusya ile siyasi diyaloga açık kalarak cevap vermiştir. Müttefikler ve Rusya arasındaki bölünme, Bashar el Esad'ın talebi üzerine Suriye'deki hava saldırıları nedeniyle Rusya'nın başladığı 2015'te daha da genişledi. (News, 2015).

Ancak, Rusya, Suriye rejimini hedef aldığı için NATO'yu defalarca eleştirildi. Öte yandan, ABD ve diğer pek çok NATO üyesi mevcut Suriye hükümetine karşı çıkıyor ve hatta Suriye kuvvetlerine iki kez doğrudan vurdu. Her iki seferde de Suriye rejiminin

sivillere karşı kimyasal silah kullandığı iddia edildi ve Ruslar önceden uyarıldı. (Michael R. Gordon, 2017)

4.5 Etkilenme Boyutun Analizi 2014-2018

İlişkilerin bozulmasına bir cevap olarak NATO, 2014 Hazırlık Eylem Planı ile Galler Zirvesi'ne geldi. Güvence ve uyarılma olmak üzere bunu iki bölüme ayırabiliriz.

Birincisine gelince, müttefikler, NATO sınır ülkelerindeki ve çevresindeki diğer askeri faaliyetlerin yoğunlaştırılmasının yanı sıra egzersiz sıklığını ve konuşlandırılan asker sayısını artırdı (Artur Kacprzyk, 2017). Sonuncusu için, Doğu Avrupa'da yeni çok uluslu NATO karargâhı kuruldu ve neredeyse hemen konuşlandırmaya hazır olan yaklaşık 5000 kara birliğinin oluşturduğu Çok Yüksek Hazırlık Ortak Görev Gücü kuruldu.

Bu önlemlerin bazıları, özellikle Doğu Avrupa'daki birlik sayısındaki artış, yalnızca Rusya tarafından değil, İttifak'ın bazı üyeleri tarafından eleştirildi (Bakker, 2017). Doğu kanadını ülkeler ile güney sınırında yer alan bazı müttefik devletlerin arasında bölünme görüldü. (ÜLGEN, 2017)

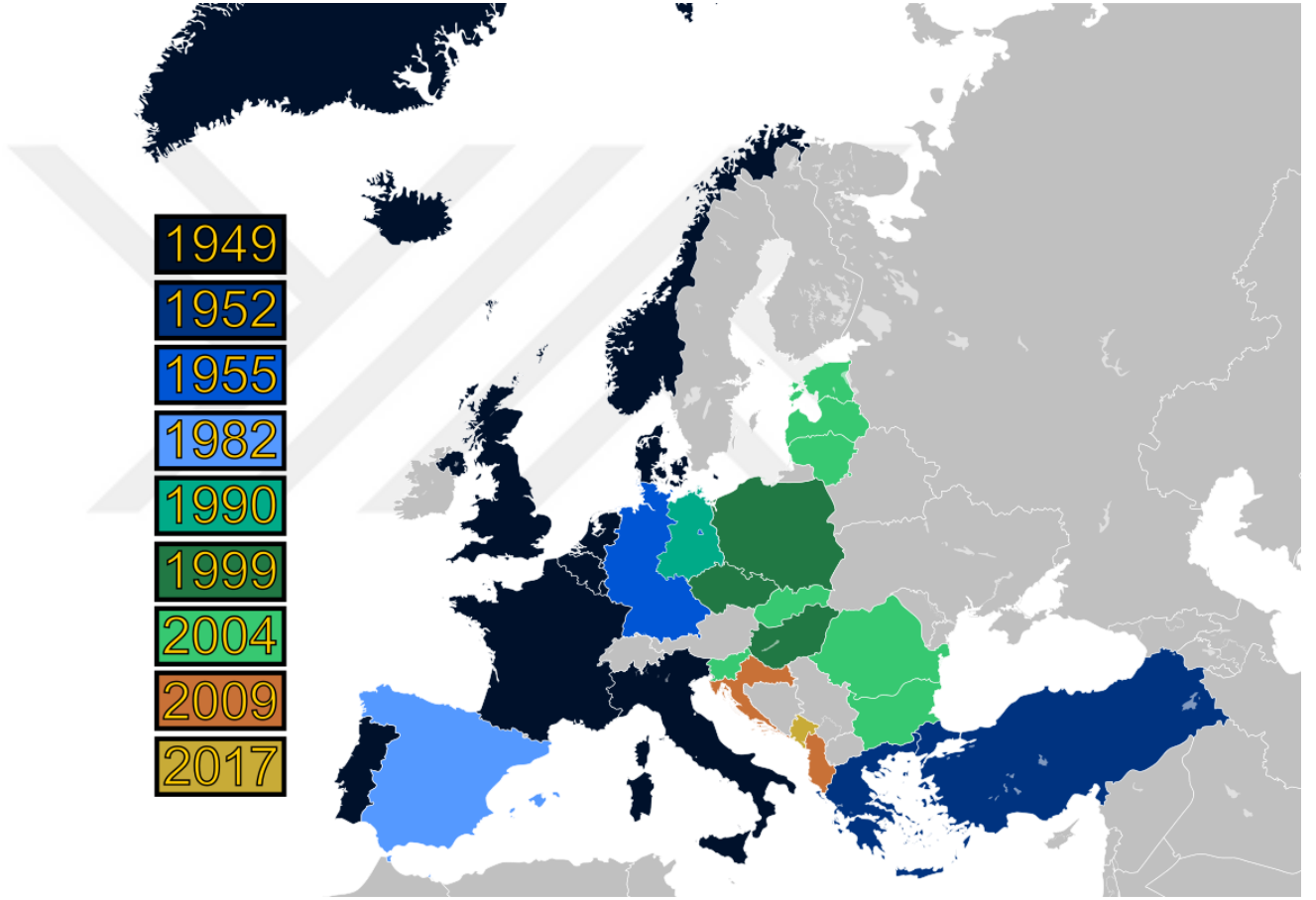
NATO'nun, Kırım'ı ilhakının yasadışı olduğu konusundaki tutumunu yeniden teyit ettiğini ve 2018 Brüksel Zirvesi'nin son bildirisinde, Avrupa'nın istikrarsızlığının nedeni olarak Rusya'yı işaret ettiğini görmek olası değildir. NATO yine de iletişim kanalları açık tutuyor. Diyalog için önemli bir platform olan NATO-Rusya Konseyi hiç askıya almıyor. Nisan 2016'dan bu yana en son 26 Ekim 2017'de altı toplantı gerçekleştirdi.

4.6 Ukrayna Krizinden Sonra NATO ve Rusya Arasındaki Değişen Yeni Stratejiler

4.6.1 NATO'nun Stratejileri

NATO'nun genişlemesi, NATO üye ülkelerinin güvenliğine önemli ölçüde katkıda bulundu, daha genişlemenin görünümü ve işbirlikçi güvenlik ruhu, Avrupa'da daha geniş bir istikrara sahip oldu. NATO'nun Avrupa bütünlüğü ve özgürlüğü ile ortak değerlerin paylaşılması amacıyla Avrupa-Atlantik konfigürasyonlarına bu kadar arzu edilen bütün Avrupa ülkelerinin nihai entegrasyonu ile en iyi şekilde desteklenecektir (Bilinsky, 1999,

pp. 19-35). NATO üyeliğine giden kapı, İttifakın değerlerini paylaşan ve üyeliğin sorumluluklarını ve yükümlülüklerini üstlenmeye istekli olan ve ortak güvenlik ve istikrara katkıda bulunabilecek olan tüm Avrupa demokrasilerine tamamen açık kalmaktadır.

Harita 1: Avrupa'daki NATO'nun üye ülkeleri ve katılım yılları.³

1949'da on iki kurucu üye ile kurulduktan sonra NATO, 1952'de Yunanistan ve Türkiye'yi de dahil ederek büyüdü. 1955'te Batı Almanya ve daha sonra 1982'de ise İspanya'nın katılmasıyla genişlendi. Soğuk Savaş sona erdikten sonra Almanya 1990'da tekrar birleşti ve NATO doğuya doğru genişlemeye devam ettiği konusunda bir tartışma oldu. 1999'da, Polonya ve Macaristan ile Çek Cumhuriyeti, kuruluş içinde ve Rus

³ Enlargement of NATO, Online available link: https://en.wikipedia.org/wiki/Enlargement_of_NATO

muhalefeti içinde çok fazla tartışmanın yapıldığı halinde örgüte dahil oldu (Granville, 1999, pp. 165-170). 2004'te Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya: Yedi Orta ve Doğu Avrupa ülkesinin katılımıyla bir başka genişleme daha geldi. Arnavutluk ve Hırvatistan, 2009 da Strasbourg-Kehl zirvesinden önce 1 Nisan 2009'da katıldılar. Son olarak 5 Haziran 2017'de ittifaka katılan üye Karadağ'dır.

NATO, 2019'dan itibaren dört aday üyeyi resmen tanıdı: Bosna-Hersek, Gürcistan, Kuzey Makedonya ve Ukrayna.

Eylül 2014'te Galler'deki NATO Zirvesinde, NATO liderleri Rusya'nın Ukrayna'daki askeri müdahalesini kınadı ve Rusya'nın uluslararası hukuka ve uluslararası yükümlülük ve sorumluluklarına uymasını talep etti. Yasadışı ve gayri meşru işgalini sona erdirmek ve Kırım'ın "ilhakını" Ukrayna'ya karşı saldırgan eylemlerden kaçınmak, askerlerinin silahlarını, teçhizatını, halkını ve parayı sınır boyunca protestoculara karşı hareket etmesini durdurmasını ve Ukrayna sınırında ve boyunca gerginliği durdurmayı bırakmasını geri çekti.(Zapfe, 2014)

Temmuz 2016'da Varşova'daki NATO Zirvesinde, NATO liderleri, Ukrayna'nın ötesine geçen ve NATO'nun Baltık Denizi'nden Karadeniz'e uzanan sınırlarına yakın saldırgan askeri faaliyetler içeren Rusya'nın eylem ve politikalarını tehdit etme konusundaki endişelerini tekrarladılar. Sorumsuz ve saldırgan nükleer gücü, askeri konumu ve altta yatan tutumu, askeri müdahalesinin yarattığı tehlikeler ve Suriye'deki rejime destek olmak. NATO, bu yeniden düzenlenmiş güvenlik ortamına caydırıcılığı ve savunma duruşunu arttırarak yanıt verdi.(YALINKILIÇLI, 2016)

NATO liderleri, İttifak'ın Rusya'yla ilişkilerinde bir iyileşmenin şart olacağına karar verdiler. Rusya'nın eylemlerinde, uluslararası hukuka ve Rusya'nın uluslararası taahhütlerine uygunluğu gösteren parlak ve yapıcı bir değişim söz konusudur. O zamana kadar NATO ve Rusya "her zamanki gibi işlere" geri dönemezler.

NATO'nun en yüksek görevi, topraklarını ve onların topraklarda yaşadıklarını saldırıya karşı korumak, İttifak herhangi bir ülkeyi ittifaka karşı duracak düşmanı olarak görmez. Nükleer ve konvansiyonel yeteneklerin uygulanabilir bir karışımına dayanan

belirsizlik, NATO'nun genel stratejisinin temel bileşenlerinden biri olmaya devam ediyor. Nükleer silahlar olduğu sürece NATO, nükleer bir ittifak olarak kalacaktır.

Son olarak İttifak, NATO'nun, yaşadıklarının güvenliği ve emniyetine yönelik herhangi bir tehdide karşı koymak ve bunları savunmak için gereken tüm yeteneklere sahip olduğunu teyit edecektir. Her zaman İttifak üye ülkeler için güvenlik sağlamak istiyor. NATO sınırlarının ötesindeki krizler ve anlaşmazlıklar İttifak topraklarının ve nüfusunun güvenliğine doğrudan bir tehdit oluşturabilir. Bu nedenle NATO, mümkün olan durumlarda ve gerekli durumlarda krizleri önlemek, krizleri yönetmek, çatışma sonrası durumları ve bakımın yeniden inşasını sağlamak için devreye girecektir.

NATO, güvenliğini en düşük potansiyel güç seviyesinde bulmaya çalışır. Silah kontrolü, silahsızlanma ve nükleer silahların yayılmasını önleme barışa, güvenliğe ve istikrara katkıda bulunur ve tüm NATO üyeleri için yeterli güvenliği sağlamalıdır. Kitle İmha Silahları (KİS) alanında NATO, Birleşmiş Milletler (BM), Avrupa Birliği (AB), diğer bölgesel örgütler ve çoğulculuk sorunlarına yönelik çok taraflı girişimlerle işbirliği yapmaktadır.

NATO'nun amacı, Rusya'daki nükleer silahları konusunda tırmanma şeffaflığı konusunda Rus anlaşması yapmak ve bu silahları NATO üyeleri bölgesinden uzaklaştırmak olmalıdır.

ABD-Rusya arasındaki yeni "START"(Stratejik Saldırı Silahlarının Azaltılması ve Sınırlandırılması) antlaşmasının ardından, NATO'nun da "START" gibi bir planı vardı. Çünkü bunun nedeni 9 Temmuz 2016'da Varşova'daki NATO Zirvesi'nde, NATO'nun nükleer silahlar konusunda Rusya ile müzakere etmek istedi. NATO, bu müzakerelerin stratejik savunmanın yokluğunda bile NATO güvenliğine katkıda bulunacağını ve gelecekte daha güvenli ve istikrarlı bir caydırıcılık biçimi sağlayacak yeni bir ulusal stratejiye geçişi sağlamak için savunmalarla birleştirilebileceğini savundu.(John J. Weltman, 2012)

Son olarak, NATO stratejik saldırı, stratejik savunma ve uzay silah kontrolü politikalarını entegre etmeye çalışmaktadır.

4.6.2 Rusya'nın Stratejileri

NATO üye ülkeler için kendi planlamasını aldı, Rusya'da bir adım ileriye gidip kendisi yeni stratejik planlaması aldı. Rusya, NATO'nun doğu genişlemesiyle ilgili "tarihi bir hata" olarak tanımlandı, ancak 27 Mayıs 1997 'de gerçekleşen isteksiz bir yeşil ışık verdi. Soğuk Savaş sonrası sınırlarını tanıyan NATO ülkeleriyle bir anlaşma olan Kurucu Kanun'u imzaladı. 1999'un 12 Mart'ta NATO, eski Varşova Paktı üç ülkesini kabul etti. Bunlar Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya. Daha sonra Rusya, eski bir Sovyet cumhuriyetini kabul etmekten vazgeçmesini talebini NATO'ya iletti. Ancak, 29 Mart 2004'te NATO, kapılarını üç Baltık eski Sovyet devleti olan Estonya, Letonya ve Litvanya'ya açtı.(Hellie, 1977, p. 11)

Devletin güvenliğine yönelik bir tehdit ve ABD'nin Moskova ile batının arasındaki ilişkilerin başarısızlığa uğradığının en son işaretinde, buna yönelik bir koruma politikası izlediğinden şüpheleniyor. Bilgiler, Rusya'nın ulusal güvenlik stratejisi hakkındaki bir makalede yer alıyor. Bu noktada, Rusya NATO'ya "üye ülkelerin askeri faaliyetlerinin çoğalması", "NATO'nun daha fazla genişletilmesi" ve "ulusal sınırları Rusya'nın sınırlarına daha yakın hareket etmesini" eleştirdi. Bunlara karşı Rusya, sınırın yeterli silah ve askeri güçlerle güvence altına alınması planını aldı.

Strateji raporunda ABD ve müttefikleri, "Rusya'nın işlenmesine dair bir politika" yürütülerek "uluslararası ilişkilerde egemenliklerini korumaya çalışmak" ile suçlanıyor. Rusya'da "siyasi, ekonomik, askeri ve bilgilendirici baskıya" yol açıyor. Çünkü bu Rusya, doğudaki isyancıları desteklemede etkili oldu ve Rus Özel Kuvvetleri çatışmaya karışmıştı.(Umland, 2016)

Rusya, Batı'nın Ukrayna'daki konumunu sert bir şekilde eleştirdi ve NATO'nun yayılmasını eleştirdi ve ABD'de Avrupa'da bir füze savunma sistemi kurulmasına karar verildi. Bunların cevabı, Rusya'nın her zaman kendini savunma ve nükleer enerjiyi artırmaya hazır olarak hazırlandı.(İSMAYILOV, 2015, p. 4)

Son olarak, Rusya, NATO'nun savaşta Sovyetler Birliği'ni ezmesi için NATO'nun Üst Düzey Planını biliyor, çünkü Rusya'nın savaş uçakları T-35'in NATO'nun F-35 savaş uçaklarına karşı çekilmeye hazır olduğunu veya gökyüzüne hükmedebilecek her zaman

koruyabildiğini ve en yıkıcı nükleer silahı da hazırlayacağını biliyor. Bunlar Rusya'nın ulusal güvenliği için hazırlandı.

4.6.2.1 Rusya'nın Ukrayna Stratejisi ve NATO ile İlişkiler

Ukrayna, Rusya için özellikle önemli bir ülke ve öngörülebilir gelecekte de öyle kalacak. Bu iki ülkesi sadece tarih ve din olarak değil, Sovyet döneminden miras kalan yapısal sosyal ve ekonomik bağlarla da birleşti. Aslında, bu bağlar ülkelerin GSYİH'lerinin çift haneli bir yüzdesini oluşturmaktadır. Ancak, 2004 yılından bu yana Ukrayna eliti tarafından yapılan seçimler ve Ukrayna'da devam eden siyasi istikrarsızlık nedeniyle Rus-Ukrayna bağımlılığı azalmaktadır. Rusya, Ukrayna'daki, onlara karşı düşüncüyü sahip olan rejimin, uzun süre iktidarda kalacağına inanıyor. Bu faktör Rusya'yı Ukrayna'ya olan bağımlılığını azaltmaya zorladı. Her iki ülke aralarında mevcut de bağımlılığı azaltma cabaları içerisinde ve her iki taraf biri birine söz konusu hamlede, zarar verilmesini istemektedir.

Sovyetler Birliği 1991'de barışçıl bir şekilde dağılmasına rağmen, oldukça hazırlıksız bir şekilde gerçekleşti. Özellikle biz burada, ortak varlıkların paylaşmasında, hukuksal temelini yeterli olmamasını vurgulamak isterdik. Örneğin, çoğu zaman Rusya'nın stratejik, nesnelere bazılarının diğer Sovyet sonrası devletlerin topraklarında kaldı. Unutmamak gerekir ki, Sovyet sonrası ekonomiler bir süre ortak bir vücut olarak çalışmaya devam etti, oysa, sınırların hukuki statüsünün değişimi ve karşılıklı nüfus göçü sorunu çözümsüz kalmıştır.

Diğer taraftan ise Sovyet sonrası ülkelerin politik birliğin çöküşünden sonra, yaşanan süreç, ortak ekonomiler arasında mevcut bağlar tedricen kırıldılar (Sovyet ekonomisi üç prensip üzerinde çalışırdı: branşlaşma, işbirliği ve entegrasyon). Bundan dolayı, her bir ülke derin bir krize girdi ve çıkış yollarını tek başına aramaya başladı.

2000 yılından itibaren, Rusya yavaş olan, ama istikrarlı bir büyüme yolu seçti ve bir dönem maliyetli projelere karışmaktan kaçındı. Aynı yaklaşım, siyasi yöndeydi, örneğin, Rusya, yeni sınırların statü revizyonuna ve eski *kardeşlerin*, dış siyasi eylemlerin yorumlarına hiç başlamamıştı.(Laurynas Jonavicius, 2019, pp. 10-13) Fakat, tüm resmi

açıklamalara rağmen, kendisine düşman göre NATO'nun, Rus jeopolitiğine müdahale tehlikesini, karşılıklı yanıt veriyordu. Örneğin 2008'de Gürcistan'da ve 2014'te Ukrayna'da.

Ukrayna'ya gelince söylemek gerekir ki tüm diğer eski Sovyet cumhuriyetlere nazaran Rusya'nın bu ülkeler ile olan ilişkiler oldukça farklıdır hem manevi hem siyasi hem de ekonomi. Rusya'nın sanayisinin ve tarımın ihtiyaçları oldukça büyük bir şekilde Ukrayna'dan karşılanmaktadır. 2014 baharında, Rusya Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Ukraynalı şirketlerle birlikte verilen 15 milyar dolarlık Ukraynalı siparişlerin toplam portföyünü (Ukrayna GSYH'sinin yüzde 8,2'si) tahmin etti. Bunlar, yüksek teknoloji ürünü (uzay roketleri, gemiler, uçaklar, helikopterler, türbinler, vb.) Rus şirketleriyle işbirliği yapan yüzlerce sanayi kuruluşunun büyük emriydi. Bu iki ülke ekonomik bakımdan birbirine tamamlanmaktadır. Özellikle, SSCB'nin dağılmasından sonra söz konusu unsurun önemi büyümüştü. Bundan dolayı, Ukrayna'da yaşanan her türlü değişimler, Ruslar için, hayati bir konudur.(Samokhvalov, 2015, pp. 1372-1386)

Özellikle stratejik, bakımdan, NATO nun Karadeniz'de genişlenmesi ve Kırım'da kendi üstünün kurulması sinyalleri, Moskova tarafından bir manili karşılanmıyordu. Esasen, yarımadanın Kremlin, tarafından kendi toprakların içerisine almasını arkasında söz konusu faktör durmaktadır.

Rusya Ukrayna'da askeri açıdan tarafsız bir ülke istiyor, enerji koridorlar mevzusunda güvenliği yaşatmasını talep ediyor ve orada yaşayan 10 milyondan fazla etnik Rus'un hakların devam edilmesini ve korunmasını istiyor.(Alcaro, 2015, pp. 39-41)

4.6.2.2 Rusya Federasyonu'nun Ulusal Güvenlik Stratejisi

Rusya Federasyonu'nun ilk ulusal güvenlik stratejisi, 17 Aralık 1997 yılında yayınlanmıştı. İkincisi ise 10 Ocak 2000 yılında Cumhurbaşkanı tarafından imzalanmıştı (İSMAYILOV, 2015, p. 2). 12 Mayıs 2009 yılında üçüncü bir stratejisi onaylanmıştı. Fakat dünyada yaşanan gelişmelerin ve ülkedeki durumundan dolayı 2015 yılın 31 aralıkta Rusya Federasyonu başkanı Vladimir Putin tarafından 2020 yıla kadar yeni bir ulusal güvenlik stratejisi kabul edilmiştir. Söz konusu strateji altı bölümden ve 112 maddeden

oluşmaktadır. Araştırmamızın amaçlarına göre, biz Çağdaş Dünya’da Rusya ismi altında olan ikinci bölümü inceleyeceğiz.

Söz konusu bölümde Rusya’nın ulusal çıkarları ve onların etkili bir şekilde koruması, ülkenin ekonomik, siyasi, askeri ve manevi değerlerin temelini oluşturmak için ve şekillenen, yeni dünya düzeninde Rusya Federasyonu’nun önemini yükseltmek için gerekli eylemlerden söz edilmektedir. Örneğin, 12. maddede söz edildiği gibi ulusal güvenliğin yeni tehditleri entegre olmuş, birbirine bağlı olan özelliklere sahiptirler. Rusya’nın bağımsız dış ve iç siyaseti, dünya işlerinden egemenliği korumasını isteyen ABD ve onun müttefiklerin şiddetli bir tepki ile karşılanmaktadır. Onlar tarafından Rusya’nın aktivitesini engellemek için siyasi, ekonomik, askeri ve iletişim baskısı uygulanmaktadır.(İSMAYILOV, 2015, p. 4)

Rusya Federasyonu şöyle planlamaktadır ki, dünya yapısının yeni çok kutuplu modelinin şekillenme süreci küresel ve bölgesel istikrarsızlığa getirmektedir. Ülkeler arasında farklılıklar genişlenmektedir, kaynaklar için ve onların nakil yolları için mücadele genişlenmektedir. Uluslararası arenada etki gücünü yükseltmek için her türlü siyasi, mali, ekonomik ve iletişim araçlar kullanmaktadır.

Madde 14’te şöyledir ki, uluslararası ilişkilerde güç faktörün önemi hiç aşağı inmemektedir tam tersine yükseltmektedir. Saldırı silahların modellenmesi ve biriktirmesi politikaları genel olarak yeni silahların yapılması ve onların dünya yayılması hem küresel güvenlik sistemi hem de silahlar üzere denetin anlaşmalarını zayıflamaktadır. Avro-Atlantik, Avrasya ve Asya Pasifik bölgelerinde güvenliğin bütünlüğünü ve eşitliğin kuralları çığnemektedir. Rusya ile komşu olan bölgelerde silahlanma yarışları ve askerileştirme süreçleri gelişmektedir.

Şunu vurgulamak gerekir ki, Rusya Federasyonu kendisine tehlikesini esasını Batı’da ve onların tarafından kurulmuş örgütlerde görmektedir. Madde 15’te söz konusu düşüncüyü açıkça göstermektedir. Burada söz edilmektedir ki: NATO’nun güç potansiyelin artırılması ve örgüte uluslararası hukuk normlarının bozulmasına yol açan küresel fonksiyonu verilmesi NATO’ya dahil olan ülkeleri askeri faaliyetleri aktifleştirmeye getirmektedir. İttifak’ın devam eden genişlenmesi ve askeri alt yapısının ülke sınırlarına

yakınlaşması Rusya güvenlik, ulusal güvenliğine tehlike yaratmaktadır. Anlaşılmaktadır ki, Rusya uluslararası soruların çözülmesinde blok yaklaşımına tepki göstermektedir. Örnek olarak Afrika ve Orta Doğu da, Avrupa'da yaşana göç krizi göstermektedir. Burada esas suçlusunu NATO ve Avrupa Birliği'nde görmektedir.

Madde 17'de söz edilmektedir ki : Avrasya bölgesinde entegrasyon süreçlerine engel türetmesi ve gerginlik mekanları oluşturması yönünde Batı'nın davranışları Rusya ulusal çıkarların gerçekleştirilmesine olumsuz etki göstermektedir. Batı ve Avrupa Birliği'nin Ukrayna anayasasına aykırı, yapılan devlet darbesine destek verilmesi Ukrayna toplumunda derin parçalanmaya ve askeri ihtilafına yol açmıştır.

Stratejiye göre, Ukrayna'da aşırı sağ ideolojisi sağlanması, toplumda Rusya'yı düşman imajını maksatlı olarak şekillenmesi, ülke içi karşı düşmanların yalnızca güç yoluyla çözülme düşüncesine destek verilmesi ve Ukrayna'daki yaşanan derin sosyal ve ekonomik kriz, mevcut ülkeyi, Avrupa'da ve Rusya'nın tam sınırında uzun vadeli olarak istikrarsız mekanın yaratılmasına yol açacaktır .

Madde 26'da görüldüğü gibi, Rusya Federasyonu ulusal güvenliğe tehditleri önlenmek için Rus toplumunun işbirliğinin sağlamlaştırmak için odaklanmaktadır. Bunun ile birlikte devlet sosyal istikralı etnik guruplar arasında barışı ve dini toleransa da büyük önem veriyor hem de ulusal güvenlikte ekonomide olan dengesizliği ve modelleşmeyi ülkenin savunma yeteneği yükseltmesi ulusal güvenlik açısından büyük önem taşımaktadır.(NETWORK, 2013, p. 8)

Madde 27'de yazmaktadır ki, ulusal çıkarlarını korumak için Rusya Federasyon'a karşı durmayı (yeni silahlanma yarışı dahil) rasyonel ve pragmatik dış siyaseti üretmektedir.

Madde 29'da, Rusya Federasyonu uluslararası güvenliğin taraftarıdır ve bu yönde yalnızca ilk önce Türk siyasi ve hukuki aletleri kullanmasının tarafında, diplomasını ve barışçıl siyasete üstünlük vermektedir. Askeri gücü kullanımı tüm barışçıl yöntemlerini sonuçsuz kalmasından sonra devreye sokabilir.

dördüncü bölümün, madde 61: Son 25 yıl içerisinde Avro-Atlantik bölgesinde birikilmiş sistem problemleri görmekteyiz. Bunun esas göstergeleri NATO ve Avrupa

Birliği multi-politik genişlenmesinde görmekteyiz. Oysa bu genel Avrupa güvenlik sistemini ve işbirliğinin şekillenmesini engellemektedir. Söz konusu gelişme Rusya ile ve Batı ülkeleri arasında ciddi bir krize yol açmıştı. ABD ve onun müttefikleri Rusya'yı engellemek istiyor. Rusya Federasyon'una karşı yürütölen siyasi ekonomik iletişim ve diğer baskılar bölgesel ve küresel dengeleri bozmaktadırlar. Tüm tarafların uzun vadeli çıkarlarına zarar getirmektedir. Ayrıca çağdaş ortamda ulus-ötesi tehditlerine karşı vermesi için gerekli işbirliğine aykırıdır.

Madde 62, Avro-Atlantik Bölge'de, uzun vadeli Rusya siyaseti barışçıl ortak mekana, güvenliğe ve istikrara yöneliktir. Rusya'nın dış siyaset güvenliğinin bölünmemelerini eşit işbirliği ve karşılıklı güvenliği ve prensiplerini beğenmektedir. Rusya, güvenliğin, her bir ülkenin şu veya bu askeri siyasi birliğinde yer almasına bağlamamaktadır.

Madde 70: Rusya NATO ile ilişkilerin şekillenmesini söz konusu örgütü eşit partner ile hazır olma derecesine uluslararası hukukun normlarına ve prensip ilkelerine şartsız hayata geçirmesine Avrupa- Atlantik bölgesinde genel varış güvenlik ve istikrar mekanın oluşması için gerçek adımların atmasına bağlamaktadır. Rusya Federasyonu NATO ile ilişkileri karşılıklı güven, açıklık, öngörülebilirlik ve Rusya NATO konseyinin üye olan ülkeleri üzerine götüren, kendi güvenliğini diğer devletlerinin güvenliğinin hesabına göre yapılmamasını ilgili üzerine alan taahhütlerine bağlamaktadır. Rusya, NATO ile ilişkilerinde 27 Mayıs 1997 yılında imzalanmış protokolünde yer alan maddeleri göre ilişki kurmasının taraftarıydı. Rusya Federasyonu NATO'nun genişlenmesine, örgütün askeri alt yapının Rus sınırlarına yaklaşmasına ve Rusya'nın sınırlarına yakın olan bölgelerde NATO'nun askeri aktivitesinin büyümesine olumsuz yaklaşmaktadır. Söz konusu siyaset Avrupa'da eşit ve bölünmeyen güvenlik ilkelerinin bozulmasına, Avrupa'da kırmızı hatların oluşumuna getirmektedir.(Putin, 2016, pp. 8-9)

4.6.2.3 Çağdaş Dünya ve Rusya'nın Dış siyaseti

İkinci bölüm 7. madde şöyledir ki; mevcut askeri, siyasi örgütler, çağdaş çağrılarının ve tehditlerine gerekli tepki veremiyor. Tüm uluslar ve devletler sıkı işbirliği içerisinde

ve bir bölgede istikrarı ve güvenliği, bundan dolayı oldukça zordur. Avro-Atlantik, Avrasya, Asya Pasifik ve diğer bölgelerde eşit ve bölünmemiş güvenlikten söz etmeliyiz. Genel sorunlara efektif bir şekilde çözümler bulmak için çok taraflı kurumlarda esnek katılım şekillerini varsayan diplomasisine ihtiyaç duymaktadır.(Putin, 2016, p. 2)

2016 yılında kabul edilmiş Rusya'nın dış siyaset konseptinde daha önce 2013'te kabul edilmiş aynı belgede yapısal olarak göstermemekle birlikte metnin tersinde ciddi bir değişim görmekteyiz. Belge daha netleşti basitleşmiş kelimeler daha az oldu, konsept Moskova'nın 2013 ve 2016 yılları arasında ortaya çıkmış anlaşmazlıklar açık bir şekilde göstermektedir. Diğer taraftan Asya devletleriyle daha verimli işbirliği konusunda açık atıflar bulunmaktadır. Konseptte Rusya'nın değişmiş Ukrayna yaklaşımı görülmektedir. Ayrıca ilk defa Suriye'den söz edilmektedir.

Rusya dış siyasetinde iki tane yeni hedef gözükmektedir: Birincisi, "Rusya'yı çağdaş dünyanın yetkili merkezlerden birisi gibi konumunun sağlamlaştırılması." İkincisi, 'Küresel iletişim mekânında Rus medyasının ve kitle iletişim araçlarının konumunun güçlenmesi ve dünya kamuoyunda geniş oyununa Rus bakış açısının iletilmesi'.

Eski konseptte ise şöyledir, 'Rusya, uluslararası ilişkilerde güç faktörü azalması konusunda sürekli destek vermektedir'. Yeni konseptte ise, üzümlere söylenmektedir ki; 'uluslararası ilişkilerde güç faktörü rolü yükseltmektedir ve bölgesel ihtilaf riskleri ve krizler eskalasyonu görülmektedir. Rusya, 'Yeni çağlara hazır'.

Moskova ilk kez 'devletlerin içişlerine karışmasına, anayasaya aykırı iktidarları değişimine terörist teşkilatları dahil tüm devlet dışı nesnelere destek vermesine karşıdır. Bu tür yaklaşım ilk defa 2016 yılının dış siyaset konseptinde görülmektedir. Özellikle söz konusu konseptte NATO ile ilişkiler değerlendirmektedir. Rusya, NATO ile olan ilişkilerine kurumun eşit ortaklığa hazır olma derecesine bağlamaktadır.

Eski belge ise Rusya, NATO ile olan ortak strateji hedeflerden dünyada barış sağlanması için uluslararası terörizme kitle imha silahların yayılmasına, deniz korsanlığına, uyuşturucunun yasadışı devresine, doğal ve teknolojik felaketlerden söz edilmekteydi. Şimdi ise söz konusu madde ortadan kalmıştır. Bununla birlikte NATO ile Afganistan'la işbirliği konusunda da hiçbir şeye değinmemektedir. Bunların yerine NATO'nun çok

politik genişlenmesine ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği sisteminin şekillenme konusunda verilmiş siyasi vaatlerin gerçekleşmesinin NATO ve batı tarafından isteksiz olduğundan söz edilmektedir.

ABD' nin rolünün değerlendirmesi ve Washington ile ilişkilerin özelliklerine bakışı yeni konseptte ters bir şekilde değişmişti. Eski konseptte, 'karşılıklı işbirliğinden, gerçek ortaklıktan' ve 'iki devletin küresel strateji istikralardan ve genel olarak uluslararası güvenliğin durumundan, özel sorumluktan' söz edilmekteydi. (Black, 2010)

Şimdi ise belgede söz edilmektedir ki, 'ABD ve onun müttefikleri tarafından Rusya'ya karşı üretilen kısıtlama siyaseti, ona siyasi, ekonomik ve iletişim ve her türlü diğer baskı, bölgesel ve küresel istikrarı bozmaktadır'. Konseptin sayfalarında çok sert bir uyarı bulunmaktadır: 'Rusya, ABD tarafından, kendi sınırları dışında söz konusu devletin uluslararası hukuku çerçevelerin dışında yayılmasını kabul etmiyor ve ABD den uluslararası hukuk normların uygulanmasını talep etmektedir'. (Gafarov, 2012)

Ukrayna ile ilişkilerde, Moskova eskiden bir niyeti kayıt ederdi- 'Ukrayna ile ilişkiler, bağımsız devletler topluluğu, öncelikli ortak formülü çerçevesinde gelişecektir ve söz konusu, devlete, derinleşmiş entegrasyon süreçlerine, katılmasına destek verilecektir.' Şimdi ise yalnızca 'ilişkilerin çeşitliğinden ' ve 'iç Ukrayna ihtilafın, siyasi diplomatik açıdan çözülmesi için, Rusya gerekli çabaları gösterecekti' fikri ortaya sunulmaktadır.

5 SONUÇ

Bu tez çalışmasında, Ukrayna krizinden sonra, NATO-Rusya ilişkileri konusuna ve değişen stratejilere odaklandım. Argümanım, Rusya'nın NATO'ile ilişkilerini geliştiremediği, çünkü Sovyet sonrası Rusya yönetimi ülkenin askeri yapılarını ve güvenlik kültürünü reform edemediği yönünde idi. Diğer taraftan , 1991'den beri NATO kendisini dönüştürmeye başladı, kimliğini ve stratejisini yeniden tanımladı. Bu nedenle, 11 Eylül 2001'den bu yana yaşanan tüm olumlu gelişmelere rağmen, NATO-Rusya ilişkisi sınırlı kalmaktadır.

İlk bölümde, argümanımı desteklemek için, NATO ile Rusya arasındaki stratejik kavramı açıklamadaki tarihsel süreci ve stratejileri sundum. Bu bölümde, Soğuk Savaş sırasında Batı güvenlik topluluğunu yaratan koşulların uygun olmadığını, ancak yoğun işlemlerin ve iletişimin katılımcıları arasında belli bir kültür sağladığını öğrendim.

Yani, Batı'da oluşmuş topluluğun güvenliğe yaklaşımı, ortak tarihe ve stratejilerine dayanmaktadır. Söz konusu bakış İttifak'ı sağlam tutan ana etken olduğu iddia edilmektedir.

İkinci bölümde, Soğuk Savaş döneminden günümüze NATO ve Rusya arasındaki ilişkileri değerlendirdim. Bu bağlamda Soğuk Savaş'ın bitiminden sonra temel gelişmeleri sundum. Söz konusu dönemde, ittifak, üyelerinin toplu güvenliğini sağlama işlevinin temelini korurken, çatışmaların önlenmesi ve barışı koruma konusuna önem vererek, “silahlı kuvvetler seviyesinde derin sorunlar oluştu ve yapılarını değiştirdi”. Bu dönemde NATO, askeri komuta yapısını da yeniledi ve üyelerinin güvenliğini garanti altına almak için birincil işlevlerine ek olarak NATO kuvvetlerinin yeni görevler üstlenmelerini sağladı. Böylece “NATO'nun kriz yönetimi ve barışı koruma konusundaki artan rolüne eşlik etti”.

Mevcut bölümde, NATO-Rusya Konseyi (NRC) aracılığıyla NATO ile Rusya Federasyonu arasındaki işbirliğini açıklamaya çalıştım. Örneğin, NRC'nin teröre karşı mücadele, krizlerin yönetimi, kitle imha silahlarının yayılmaması, silah kontrolü ve güven artırıcı önlemler, tiyatro füzesi savunması, denizde arama ve kurtarma, askeri-askeri işbirliği, savunma reformu ve diğer alanlarda çabalarına yoğunlaşma kararı aldı. (Declaration, 2002)

Açıklanan bölümde, Kosova Krizi ile 11 Eylül 2001 arasındaki döneme odaklandım. Burada, NATO'nun Kosova'ya müdahalesinin PJC ve Kurucu Kanun gibi gelişmelere büyük gölge düşürdüğü tartışılmıştır. Bu bölümde, kamuoyu yoklamaları sonucunda, Kosova Krizi'nin Rus siyasi kurumundaki militan milliyetçi desteğini arttırdığını gösterdi. Onlara göre bu adımlar, batının bencil militan ve Rusya'nın “doğal düşmanı” olduğunu kanıtladı. Putin'in başkanlık yıllarının ilk yılları da bu bölümde analiz edilmiş, Putin başkanlığı altında Rus dış politikası ağırlıklı olarak Avrupa odaklı olarak tanımlanmıştır. Ancak, batı ile ortaklığı protesto eden birçok yerli çıkar grubunun olduğu sonucuna varıldı.

İsmi geçen gruplar batıya karşı bir alternatif olarak ittifaklar önerdi. Rusların Kosova Krizi'ne verdiği tepkiler, yurt içi çıkar gruplarının, askeri ve siyasi elitlerin Batı yanlısı ortaklıklara yönelik tutumları gibi nedenlerin ortaya çıkabileceği, Rusya'nın kendi kendini revize edemediği iddiasını güçlendiriyor. Bu onlara karşı olan tutumumuzdur ve hala Rus dış politikasının temelini oluşturmaktadır.

1991'den sonra Rusya kendisini SSCB'nin devamı olarak görmesinden dolayı, küresel devlet gibi davranmaktadır. Esas oyun alanını kuzey Avrasya olarak görmekteydi ve bu bakımdan biz Rusya Federasyonu'nu ne Avrupa ne Asya ülkesi gibi kabul etmekteyiz.

Üçüncü bölümde, tarih boyunca Avrupa ile Rusya arasında sıkışan Ukrayna 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılması sırasında bağımsızlığını kazandıktan sonra Leonid Kravchuk, siyasi gelişmelere ilk cumhurbaşkanı olarak başladı. Söz konusu bölümde, Ukrayna'daki yaşanan süreçler, kriz türbülansı ve Ukrayna'nın Avrupa'ya yaklaşmanın nedenleri göstermeye çalıştım.

Ülkenin başından geçen “Turuncu Devrim” 2005'te mutlu sona yaklaştı. Devlet Başkanı Yanukoviç'in Kasım 2013 tarihinde AB ile ortaklık sözleşmesi görüşmelerinden geri çekildikten sonra olay başladı.

Burada Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ve Ukrayna'nın NATO'ya yaklaşmasını ele aldım. Bölümün sonunda ise ABD'nin Ukrayna krizi döneminde uyguladığı stratejinin temel parametrelerine değindim.

Dördüncü bölümde, NATO'nun genişlemesinin nedenlerini ve çeşitli genişleme önerilerini inceledim. Bu konuları incelerken, Soğuk Savaş sonrası dönemde NATO'nun temel hedefi Batı güvenlik topluluğunun korunması ve Soğuk Savaş sınırlarının ötesinde, post-komünist devletlerin kurum ve uygulamalarında emilimi yoluyla tanıtılması olmuştur. Birbirine bağlı bu kurumların misyonu, demokrasi, serbest pazarları ve insan hakları değerlerinin teşvik edilmesiydi. Bu bölümde tartışılan konular, daha önce tartışıldığı gibi NATO'nun Soğuk Savaş sonrasında kendisini başarıyla dönüştürdüğünü kanıtlıyor.

Söz konusu bölümde, Soğuk Savaşın bitiminden sonra NATO ile ilişkileri açısından Rus dış politikasının yönünü ele aldım. Bu bağlamda, Sovyet sonrası dönemin başındaki yıllarında NATO-Rusya ilişkilerinin önemli ölçüde geliştiğini keşfettim ve bu süreyi bazı uzmanlar tarafından “ilk balayı” olarak tanımlanmıştır. 1991-1995 döneminde Rus dış politikasının yönü batı yanlısı olarak tanımlanabilir. Bununla birlikte, Primakov'un Rusya Dışişleri Bakanı olarak atanmasından sonra, NATO'nun Orta Avrupa'ya genişlemesinin Rusya'nın kabul edebileceği şartları belirlemesi için “alternatifler politikası” uygulamaya başladı. İki taraf arasındaki gerginliğin artmasına rağmen, 1996-1997 yılları arasında NATO, Daimi Ortak Konsey aracılığıyla Rusya ile kurumsal bağlantılarını geliştirmiştir. Ancak burada bir kez daha algılar Rusya'nın Batı ile ilişkilerinde önemli bir rol oynadı ve Rus siyasi ve askeri elitlerinin çoğunluğu İttifak'ın niyetleri konusunda şüpheli olmaya devam etti.

Bu bölüm üzerinden özellikle 2014-2018 yılları arasında NATO-Rusya ilişkilerini ve stratejilerini göstermeye çalıştım.

Bölümün ilk bulgusu, genişleme kararına yönelik sert eleştirilere rağmen, 11 Eylül 2001'den sonra NATO'nun genişleme planlarını değiştirmede, ve ilginç bir şekilde, 11 Eylül 2001'den sonra, resmi Rus dış politikası, Batı ve NATO'ya her zamankinden daha yaklaştı. Bu gelişmenin önemli bir göstergesi Mayıs 2002'de NATO-Rusya Konseyi'nin kurulmasıydı, süreç 1997'de Daimi Ortak Konsey (PJC) tarafından başlatılmıştır. Burada varılan sonuç : 11 Eylül 2001'den sonra gerçekleşen tüm işbirliği ve diyaloga rağmen, NATO-Rusya ilişkilerinin belli bir çerçeveyi aşamasını göstermektedir.

Tezin bulguları çerçevesinde, 1991'den beri NATO-Rusya ilişkilerinin gelişmesi dengesiz ve bu tezdeki tartışmanın açıkça ortaya koyduğu gibi, iniş çıkışları olmuştur. Belli ki, Rusya hala NATO'nun Doğu Avrupa'daki gündemi konusunda endişeli. NATO'nun sınırları, hala Rusya'ya yavaşça yaklaşmaya devam ediyor. Bu nedenle, Rus halkının çoğunluğu için NATO düşmanlı bir örgüttü ve öyle kalmaya devam ediyor, Rus toplumu, ülkelerin Soğuk Savaş'taki yenilgisini unutulmamaktadır ve suçü Batı'da görmektedir.

Sonuç olarak, terörizme karşı mücadele gibi ortak bir temanın, NATO ile Rusya arasında birleştirici gücünden söz etmek mümkündür, fakat. iki taraf arasında uzun vadeli bir ortaklık beklemenin çok az nedeni vardır. İki taraf arasında işbirliği ancak menfaatlerin çakıştığı durumlarda beklenebilir.

KAYNAKÇA

- (QHA), M. (2016). "Rus mahkemesinden Ukrayna'daki Euromeydan ile ilgili karar". Kırım Haber Ajansı (QHA), <http://old.qha.com.ua/tr/siyaset/rus-mahkemesinden-ukrayna-daki-euromeydan-ile-ilgili-karar/151451/>.
- Albright, K. (1998). "London Statement at the Contact Group Ministerial on Kosovo". Office of the Spokesman, U.S. Department of State.
- Alcaro, R. (2015). "West-Russia Relations in light of the Ukraine crisis" (Vol. 18): Edizioni Nuova Cultura, PP. 39-41.
- Ali-zade, F. (2015). "Uluslararası Hukuk ve Kırım Krizi". New Times : Analytical Information, <http://newtimes.az/tr/politics/3286>.
- Antonenko, O. (2001). "Putin's Gamble". Survival, 43(4), p. 49. doi: 10.1080/00396330112331343125
- Artur Kacprzyk, K. F. (2017). Adapting NATO's Conventional Force Posture in the Nordic-Baltic Region.
- Ataöv, T. (1969). "Rusya da Moğol İstilasası ve Etkileri". Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 24(2), 1-8. doi: http://dx.doi.org/10.1501/SBFder_0000001140
- BAĞ, F. S. (2014). "Ukrayna tarihi günler yaşıyor, bir yanda kan ve göz yaşı, diğer yanda umut (3 ayın özeti)". UKRTURK, <https://ukrturk.net/ukrayna-tarihi-gunler-yasiyor-bir-yanda-kan-ve-goz-yasi-diger-yanda-umut-3-ayin-ozeti/>.
- BAHARÇİÇEK, A. (2014). "Rusya'nın Başarısız Demokratikleşme Tarihi". İnönü Üniversitesi, Turkey.
- Bakker, A. (2017). "DUTCH PERSPECTIVES ON THE SECURITY OF THE BALTIC STATES". Clingendael Spectator: Magazine for International Relations.
- Baştürk, L. (2014). "Ukrayna krizi neden Türkiye'de dikkatleri Kırım'a çekti?". Dünya Bülteni Araştırmaları Masası (DÜBAM), pp. 9-16.
- Beata Gorka-Winter, R. S. (2010). "Prospects For Joint Russia-NATO Missile Defence System". 'Bulletin of the Polish Institute of International Affairs'.

- Biersack, J., & O'lear, S. (2014). "The geopolitics of Russia's annexation of Crimea: narratives, identity, silences, and energy". *Eurasian geography and economics*, 55(3), 247-269.
- Bilinsky, Y. (1999). "Endgame in NATO's enlargement: the Baltic States and Ukraine". Westport Connecticut London: Greenwood Publishing Group.
- Bingöl, O. (2014). "UKRAYNA KRİZİNİN ULUSAL, BÖLGESEL-KÜRESEL BAĞLAMI VE GELECEK ÖNGÖRÜLERİ". *Karadeniz Araştırmaları*(41), 18.
- Black, C. E. (2010). "Rebirth: a history of Europe since World War II" (Second Edition ed.). United States of America: Westview Press.
- Borawski, J. (1995). "Partnership for Peace and beyond". *International Affairs*, 71(2), pp. 233-243.
- BOWEN, M. G. a. A. S. (2014). "Putin's Empire of the Mind : How Russia's president morphed from realist to ideologue -- and what he'll do next.". *Foreign Policy News (FPN)*.
- Brzezinski, Z. (1997). "The Grand Chessboard": Basic Books.
- Buckley, E. (2010). "NATO Missile Defense: Is Europe Ready". Atlantic Council. International Security Program Strategic Advisors Group., 1-4.
- Butsenko, O. (2018). "Ukraine/ 1. Historical perspective: cultural policies and instruments". *Compendium: Cultural Policies and Trends*.
- Çalıcıoğlu, B. C. (2012). "Siyasi Görünüm, Genel Ekonomik Görünüm ve Sektörel Gelişmeler ". *UKRAYNA ÜLKE BÜLTENİ: Dis Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK)*.
- CALMES, S. E. a. J. (2010). "NATO Agrees to Build Missile Defense System". *The New York Times*.
- Charap, S., & Troitskiy, M. (2013). *Russia, the West and the integration dilemma*. *Survival*, 55(6), 51-56. doi: 10.1080/00396338.2013.862935
- CODY, E. (2010). "Russia to aid NATO on anti-missile network in Europe". *THE WASHINGTON POST*.

- Council, N. A. (1994). "Partnership for Peace: Invitation". NATO: Press Communiqué M-1(94)2.
- Croft, S., Howorth, J., Terriff, T., & Webber, M. (2000). NATO's triple challenge. *International Affairs*, 76(3), p. 499.
- Cross, S. (2002). "Russia and NATO toward the twenty-first century: conflicts and peacekeeping in Bosnia-Herzegovina and Kosovo". *The Journal of Slavic Military Studies*, 15(2), p. 6. doi: 10.1080/13518040208430519
- DAALDER, I. H. (2010.). "The Case For a NATO Missile Defense,". *The New York Times*.
- Dawson, I. (1998). *Who's who in British History: AH (Vol. 1)*. 11 Rathbone Place, London: Taylor & Francis.
- De Santis, H. (1994). "Romancing NATO: Partnership for peace and East European stability". *The Journal of Strategic Studies*, 17(4), P. 65. doi: 10.1080/01402399408437570
- Declaration, R. (2002). "NATO-Russia Relations:A New Quality". NRC Website: Retrieved from <https://www.nato.int/docu/comm/2002/0205-rome/rome-eng.pdf>.
- Eisenhower, S. (1999). "NATO at Fifty: Perspectives on the Future of the Atlantic Alliance". Washington DC: Center for Political and Strategic Studies.
- Emmott, R. (2016 23 Nov. 2016 / 8:13 PM). "NATO ends counter-piracy mission as focus shifts to Mediterranean". from <https://www.reuters.com/article/us-nato-defence/nato-ends-counter-piracy-mission-as-focus-shifts-to-mediterranean-idUSKBN13I22D>
- Engelbrekt, K. (1994). "Southeast European States Seek Equal Treatment". RFE/RL Research Report, 3(12), PP.38-41.
- ERCAN, D. D. M. (2015). "Uluslararası Hukuk Normları Bağlamında Kırım Meselesi: Self Determinasyon mu? İlhak mı?". *The Journal of Academic Social Science Studies*, pp. 95-113.

- Euronews. (2014). "Moskova hem Ukrayna seçimlerini hem de ayrılıkçıların seçimlerini tanıyacak". Euronews.com, <https://tr.euronews.com/2014/10/28/moskova-hem-ukrayna-secimlerini-hem-de-ayrilikcilarin-secimlerini-taniyacak>.
- euronews.com. (2014). "Ukrayna'da iktidardan muhalefete başbakanlık teklifi". euronews.com, <https://tr.euronews.com/2014/01/25/ukrayna-icisleri-bakanligi-ortada-bir-ateskes-yok>.
- Fishman, M. (2017). "Shadow of the Past: How the Annexation of Crimea Guides Russian Policy". The Moscow Times : Independent Nwes Form Russia.
- Gafarov, O. (2012). "Bölüm 7 RUSYA'NIN DIŞ POLİTİKA KONSEPTİ VE BÜYÜK ORTADOĞU'DA ARAP BAHARI". Research Gate,.
- Gardner, H. (2013). "NATO expansion and US strategy in Asia: surmounting the global crisis": Palgrave Macmillan, DOI: 10.1057/9781137367372.
- Gazeta., R. (2008). "Russia freezes peacekeeping operations with NATO for 6 months". RIA NOVOSTI, https://www.rbth.com/articles/2008/08/26/nato_freeze.html.
- Giegerich, O. A. B. (2009). "Rebooting NATO–Russia Relations". Survival, 51(2), 13-21. doi: 10.1080/00396330902860751
- Götz, E. (2016). "Neorealism and Russia's Ukraine policy, 1991–present". Routledge, 1-24.
- Granville, J. (1999). "The many paradoxes of NATO enlargement". CURRENT HISTORY-NEW YORK THEN PHILADELPHIA-, 98, 165-170.
- Gruselle, B. (2010.). "Missile Defense In NATO: A French Perspective". Atlantic Council. International Security Program Strategic Advisors Group., pp1-4.
- Grushko, D. B. a. A. (2013, February 5). "NATO Russia Council: 10 Years". In NRC.info: (Ed.). NRC Website: <https://www.nato.int/nrc-website/en/articles/20130204-nrc-grushko-interview/index.html>.
- Guard, G. N. (2008). "Immediate Response' underway in Republic of Georgia". Army.Mil News.
- GÜLER, Z. N. (2016). " Ukrainian Crisis and Its Impact On Turkey". ISTANBUL KULTUR UNIVERSITY.

- Gunes, H. (2014). "Ukrayna Krizi: Euromeydan, Kırım Referandumu ve Doğu Ukrayna".
Research Center for Labour and Society Studies (ReCLASS).
- Günlüğü, E. (2013). "Ukrayna Rusya'dan doğal gaz indirimi ve mali yardım aldı Kaynak:
Ukrayna Rusya'dan doğal gaz indirimi düşürdü ve Ukrayna'ya destek olmak
için 15 milyar dolarlık tahvil vermiştir. Enerji Günlüğü,
<https://www.enerjigunlugu.net/ukrayna-rusyadan-dogal-gaz-indirimi-ve-mali-yardim-aldi-6153h.htm>.
- Haas, M. d. (2009). "The Georgian conflict of August 2008: Exponent of Russia's assertive
security policy". CARRE, pp. 46-49.
- HABERRUS. (2017). "Rusya halkı Kırım'ın ilhaki konusunda ne düşünüyor?".
HABERRUS: Rusya ve Avrasya'dan Guncel Haverler,
<https://haberrus.com/life/2017/03/16/rusya-halki-kirim-ilhaki-konusunda-ne-dusunuyor.html>.
- Hellie, R. (1977). "The structure of modern Russian history: Toward a dynamic model".
Russian History, 4(1), 11. doi: <https://www.jstor.org/stable/24649558>
- Hilde, P. S. (May 14, 2010). "The NATO-Russia Council – a Success?". Line Tresselt:
'Master's Thesis in Political Science, University of Oslo'.
- Hosmer, S. T. (2001). "The conflict over Kosovo: Why Milosevic decided to settle when he
did": Rand Corporation.
- Hunter, R. E., Rogov, S. M., & Oliker, O. (2002). NATO and Russia: Bridge-Building for
the 21st Century. Report of the Working Group on NATO-Russia Relations: RAND
CORP SANTA MONICA CA.
- Hussain, M. A., & Khuhro, A. A. (2018). Post-Cold War Nato-Russia Relations: A Case
Study of Afghanistan And Kosovo. Dialogue (Pakistan), 31(4).
- INUSAH, A.-B. R. (2014). "RUSSIA-UKRAINE RELATIONS SINCE THE DEMISE OF
THE SOVIET UNION (1991-2014)". University of Ghana, University of Ghana
Website.
- İSMAYILOV, E. (2015). "Rusya Güvenlik Stratejisi-2020 Belgesi". BILGESAM : Wise
Men Center For Strategic Studies, No 1231, p. 2.

- Jackson, N. J. (2002). "Russia-NATO Institutional Relations". 'Global Affairs Canada'
Prepared for the International Security Research and Outreach Programme
International Security Bureau.
- John J. Weltman, M. N., and George H. Quester. (2012). "Challenges to American national security in the 1990s". PLENUM PRESS • NEW YORK AND LONDON: Springer Science & Business Media.
- Keane, G. D. a. C. (2018). "The offensive posture of NATO's missile defence system". Communist and Post-Communist Studies, 51, 91-100.
- Kelly, R. E. a. L. (2016). "NATO, Russia council to meet for first time since mid-2014". Reuters, BRUSSELS.
- KENNAN, G. F. (1997). "A Fateful Error". The New York Times,
<https://www.nytimes.com/1997/02/05/opinion/a-fateful-error.html>.
- Kerem, S. (2018). "Rusya-Ukrayna: İki dost nasıl düşman oldu?". BBC News,
<https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-46391387>.
- Konończuk, W. (2016). "Keystone of the system. Old and new oligarchs in Ukraine" (H. Kowalczyk Ed. Vol. 59). Poland: ośrodek studiów Wschodnich im. marka KarpiaCentre for Eastern Studies.
- Kuchma, L. (2004). "Ukraine: Different from Russia". Russia in Global Affairs,
https://eng.globalaffairs.ru/book/n_2915.
- Kurat, A. N. (2014). "Rusya tarihi başlangıcından 1917'ye kadar", 6.Baskı. Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, p. 154.
- Kuzio, T. (2000). "Ukraine: perestroika to independence". MACMILLAN PRESS LTD: Springer.
- Kuzio, T. (2018). Russia–Ukraine Crisis: The Blame Game, Geopolitics and National Identity. Europe-Asia Studies, Routledge, 70(3), 462–473. doi: 10.1080/09668136.2018.1443643
- Lally, K. (2010). "Russian president Medvedev sees new arms race if cooperation fails". Washington Post.

- Laurynas Jonavicius, L. D., Rilka Dragneva, and Kataryna Wolczuk. (2019). "Russian Interests, Strategies, and Instruments in the Common Neighbourhood". EU-START, No-16, pp.10-13.
- Lieven, A. (2002). "The secret policemen's ball: the United States, Russia and the international order after 11 September". *International Affairs*, 78(2), p. 251. doi: <https://doi.org/10.1111/1468-2346.00249>
- Lobjakas, A. (2008). "NATO Says Russian Missile Deployment Threatens Arms-Control Efforts". Radio Free Europe: Radio Liberty (RFERL), https://www.rferl.org/a/NATO_Says_Russian_Missile_Deployment_Threatens_ArmsControl_Efforts/1339015.html.
- Lunn, S. (2010). "NATO and Territorial Missile Defense: A 'No Brainer' or More Questions Than Answers?". Atlantic Council. International Security Program Strategic Advisors Group., 1-4.
- MacAskill, E. (2000). "Nato and Russia re-establish ties as tensions ease". *The Guardian*.
- Mathews, M. (2009, 18 Sep. 2009). "NATO and Russia: A New Beginning" Speech by NATO Secretary General Anders Fogh Rasmussen at the Carnegie Endowment, Brussels. ' from https://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_57640.htm#top
- McFaul, M. (2014). *Moscow's Choice: Who Started the Ukraine Crisis?*
- Medvedev, D. (2008). "Medvedev says Russia ready to cut ties with NATO". *Sputnik International*, <https://sptnkne.ws/mMPM>.
- Mendelsohn, J. (2019). "The NATO Russian Founding Act". *Arms Control Association*, pp. 1-3.
- Michael R. Gordon, H. C. a. M. D. S. (2017). *Dozens of US missiles hit air base in Syria*. *New York Times*, 6.
- Miller, A. (2015). The "Ukrainian crisis" and its multiple histories. *Kritika: Explorations in Russian and Eurasian History*, 16(1), 145-148.
- Mortensen, A. (2014). "Ukraine protests: 5 things you need to know". *CNN BUSINESS*, <https://edition.cnn.com/2013/12/13/business/ukraine-protests-explainer/index.html>.
- Mortimer, E. (1994). "Better Part of Valour". *Financial Times*, P. 10.

NATO. (27 May. 1997, 12 Oct. 2009 17:48). "FOUNDING ACT ON MUTUAL RELATIONS, COOPERATION AND SECURITY BETWEEN NATO AND THE RUSSIAN FEDERATION". from https://www.nato.int/nrc-website/media/59451/1997_nato_russia_founding_act.pdf

NATO. (1997, 05 Nov. 2008 05:12). Summary: Founding Act on Mutual Relations, Cooperation and Security between NATO and the Russian Federation. from https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_25470.htm?selectedLocale=en

NATO. (1999, 07 July 1999). "NATO's role in Kosovo". from <https://www.nato.int/kosovo/docu/a990618a.htm>

NATO. (2010a, November 20, 2010). Active Engagement, Modern Defence. "Strategic Concept For the Defence and Security of The Members of the North Atlantic Treaty Organisation,". from <https://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>

NATO. (2010b, 31 Jul. 2012 14:47). "Lisbon Summit Declaration". from https://www.nato.int/cps/en/SID-0C080A7B-E8E5719F/natolive/official_texts_68828.htm?mode=pressrelease

NATO. (2010c, 04 Feb. 2019 13:33). "Relations with Russia". from https://www.nato.int/cps/ra/natohq/topics_50090.htm

NATO. (2010d, 05 Apr. 2018 16:11). "WHAT WAS THE WARSAW PACT?". from https://www.nato.int/cps/us/natohq/declassified_138294.htm

NATO. (2013, 27 Feb. 2013 14:57). "NATO and Russian Federation in Counter Piracy Exercise at Sea" Retrieved 26 Feb. 2013 from https://www.nato.int/cps/en/SID-E3F7C1F0-C2B16C52/natolive/news_98853.htm

NATO. (2019). "Relations with Russia". from https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm

NATO. (2019 04 Feb. 2019 13:33). "NATO's Public Policy Division, on NATO's Relations with Russia". from https://www.nato.int/cps/en/SID-E9422C99-00441B3F/natolive/topics_50090.htm

- NETWORK, V. (2013). "The Foreign Policy Concept of the Russian Federation 2013".
VOLTAIRE NETWORK : Voltaire, international edition,
<https://www.voltairenet.org/article202037.html>.
- News, B. (25 August 2008). "Nato-Russia links 'should remain'". 'BBC News'
<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/7581004.stm>.
- News, B. (2015). "Russia joins war in Syria: Five key points". BBC News,
<https://www.bbc.com/news/world-middle-east-34416519>.
- Nichol, J. (2008). "Enlargement Issues at NATO's Bucharest Summit" CRS Report For
Congress: Confessional Research Service (CRS).
- Nicoll, A. (2008). "Russia's rapid reaction". IISS Strategic Comments, 14(7), 1-2. doi:
10.1080/13567880802482243
- Office, P. P. (2008). "Press Statement following Negotiations with French President
Nicolas Sarkozy" [Press release]. Retrieved from
<http://en.kremlin.ru/events/president/transcripts/1072>
- Paniotto, V. I. (2004). "Ukraine: Presidential Elections 2004 and the Orange Revolution".
<https://www.kiis.com.ua/materials/articles/president%20election%20in%20ukraine%202004.pdf>
- POGREBINSKIY, M. (2016). Russians in Ukraine: Before and After Euromaidan. Bristol,
London.
- Ponsard, L. (2006). "Russia, NATO and cooperative security: bridging the gap": Routledge.
- Portalı, U. (2019). "RUSÇA KURSLARI: Rusça Konuşulan Bölgeler Haritası". Ukyrana
Haber, Etkinlikler, <http://www.kirimhaber.net.tr/rusca-kurslari.html>.
- Pouliot, V. (2010). "International security in practice: the politics of NATO-Russia
diplomacy" (Vol. 113): Cambridge University Press.
- Publications, I. B. (2013). "Ukraine: Country Study Guide", (I. B. Publication Ed. Vol.
Vol. 1). International Business Publications, Washington DC, USA.
- Putin, V. (2010). "On Wikileaks Fallout, North Korea and Relationship with US". In L. King
(Ed.), 'Voltaire Network' Voltaire, international edition.

- Putin, V. (2016). "THE FOREIGN POLICY CONCEPT OF THE RUSSIAN FEDERATION". Moscow and London.
- Reports, A. (2009). "U.S. Dramatically Alters Plans For European Missile Defense". 'Radio Free Europe/Radio Liberty (RFE/RL)',
https://www.rferl.org/a/Report_US_To_Abandon_European_Missile_Defense_Plan/1824647.html.
- Representative, O. o. t. H. (1997). "Statement on Kosovo: Statement of the Contact Group". Office of The High Representative.
- Rice, C. (2008). "Conflict in South Ossetia". In M. CASEY (Ed.). Czech Republic: U.S. Department of State.
- Robertson, L. (2000a, 19 January 2000). "Joint statement on the occasion of the visit of the Secretary General of NATO, Lord Robertson, in Moscow from
<https://www.nato.int/docu/pr/2000/p000216e.htm>
- Robertson, L. (2000b). "NATO Secretary General, on Acting President Putin's interview with the BBC" [Press release]. Retrieved from
<https://www.nato.int/docu/pr/2000/p00-023e.htm>
- Roy, A. (2014). "Russian 'deniable' intervention in Ukraine: how and why Russia broke the rules". *International Affairs*, 90(6), 1255-1297.
- Rynning, S. (2011). NATO's New Strategic Concept. A Comprehensive Assessment: DIIS-Copenhagen.
- Samokhvalov, V. (2015). "Ukraine between Russia and the European Union: triangle revisited". *Europe-Asia Studies*, 67(9), 1371-1393. doi:
<http://dx.doi.org/10.1080/09668136.2015.1088513>
- Sauer, T. (2017). The Origins of the Ukraine Crisis and the Need for Collective Security between Russia and the West. ResearchGate. doi: 10.1111/1758-5899.12374
- Schenk, H. (2014). "Ukraynalı muhalif Almanyaya gelmek istiyor". DW DÜNYASI,
<https://www.dw.com/tr/ukraynal%C4%B1-muhalif-almanyaya-gelmek-istiyor/a-17421116>.

- Schneider, W. (2004). "Ukraine's Orange revolution: a victory for Viktor Yushchenko in Ukraine would confirm the West's increasing influence there". The Atlantic.
- Secretary, O. o. t. P. (1997, May 15). NATO-Russia Founding Act. from https://1997-2001.state.gov/regions/eur/fs_nato_whitehouse.html
- Smith, J. (2008). "The NATO-Russia Relationship: Defining Moment or Déjà vu?". Center For Strategic and International Studies(4), p. 6.
- Society, C. H. (2014). "Crimea in my heart!. Putin's annexation of Crimea from Ukraine in 2014". The Crimea Historical Society, <http://www.crimeahistory.org/crimean-crisis/>.
- Stern, D. (2014). "Ukraine crisis: President Poroshenko's threat after rebel polls". BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-europe-29891556>.
- SUBTELNY, O. (2009). "UKRAINE: A HISTORY" (Fourth Edition ed.). Toronto Buffalo London: UNIVERSITY OF TORONTO PRESS.
- Sukhov., O. G. a. O. (2016). "Rinat Akhmetov: Too Big To Tame". Kyiv Post: Ukraine's Global Voice, <https://www.kyivpost.com/ukraine-politics/rain-shine-guys-always-got-shiny-dime.html?cn-reloaded=1>.
- Svensson, V. K. a. J. (2015). "Promoting Social Change and Democracy Through Information Technology". USA: Information Science Reference An Imprint of IGI Global.
- Tahir, S. (2015). " The Dynamics of Russian Foreign Policy in The 2014 Crimean Crisis". (Master), Budapest, Hungary.
- Terrible, I. I. t. (Ed.) (2017) "Muscovy Company" Academic Dictionaries and Encyclopedias. Wikipedia, <https://enacademic.com/dic.nsf/enwiki/658861>.
- Tezcan, M. A. K. a. S. (2015). "Kırım'ın Kısa Tarihi". Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi inceleme-araştırma dizisi, yayın no: 24.
- Thompson, N. (2017). "Ukraine: Everything you need to know about how we got here". CNN , <https://edition.cnn.com/2015/02/10/europe/ukraine-war-how-we-got-here/index.html>.

- Trenin, D. (2018). "Russia and Ukraine: From Brothers to Neighbors". CARNEGIE: Moscow Center, <https://carnegie.ru/commentary/75847>.
- ÜLGEN, S. (2017). "NATO'S SOUTHERN STRATEGY AT A CROSSROADS". Carnegie Europe, https://carnegieendowment.org/files/Sinan_Ulgen_NATO_Pdf.pdf.
- Umland, A. (2016 June 8, 2016). "Russia's Strategy: Look Scarier Than You Are". The National Interest.
- Wilson, A. (2014). "Protecting the European choice" (A. Wilson Ed.): European Council on Foreign Relations (ECFR).
- WILSON, A. (2016). "Ukrainian Politics since Independence". UNIVERSITY COLLEGE LONDON, Bristol, England: E-International Relations Publishing.
- Woehrel, S. (1998). "NATO Enlargement and Russia" (pp. 2-3). Wasington, DC: Congressional Research Service.
- Wolfgram, M. A. (2008). "Democracy and propaganda: NATO's war in Kosovo". European Journal of Communication, 23(2), 155-157.
- YALINKILIÇLI, E. (2016). "NATO's strategic vision between old and new: The Warsaw Summit and its aftermath". Daily Sabah, Journal of the Global Vision.
- Zapfe, C. N. a. M. (2014). "NATO after Wales: Dealing with Russia—Next Steps. CSS Analyses in Security Policy, 161.

ÖZET

Ukrayna krizi sonrasında uluslararası ilişkiler sisteminde yoğun bir tartışma yaşanmıştır. Bu kriz dış dünya ile Rus ilişkilerinde bir sarsıntıya neden olmuş, NATO'nun stratejilerini yenilemesine neden olmuştur. Bu nedenle, makalenin amacı Ukrayna Krizi çerçevesinde ortaya çıkan NATO stratejilerindeki dönüşüm çerçevesinde Rusya ve NATO ilişkilerinin incelenmesidir. Rusya, Vladimir Putin'in Rusya Güvenlik Konseyi'nde yaptığı bir görüşmede açıkça ortaya koyduğu gibi ekonomik diplomasi ve yumuşak güç yöntemlerini kullanarak uluslararası arenada aktif bir politikayı sağlamak ve sürdürmekle ilgilenmektedir. Ancak, Ukrayna krizinden sonra 2014-2015 yılları arasında dünyada Rus pozisyonu çarpıcı şekilde değişmiştir. Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Moskova arasındaki ilişkinin tarihi tam olarak “sorunlar, güvensizlik ve yanlış anlamalar” şeklinde yorumlanabilir. Ukrayna çatışması, Rusya-Batı ilişkilerini Soğuk Savaşın bitiminden bu yana ilk defa çatışma sınırına getirdi. NATO Soğuk Savaşın bittiğinden bu yana yeni bir stratejik vizyon arıyor. Şu anda, yeni bir siyasi-askeri atmosfer Rusya'nın eylemleri tarafından tehdit edilmekle birlikte, bu yeni iklimin tüm tarafların menfaatine olmadığı açıktır; bir takım güvenlik tehditleri hem Avrupa Atlantik hem de Avrasya için ciddi zorlu olmuştur. Birinci bölümde Tarihsel süreç ve stratejiler, İkinci bölümde soğuk savaş'tan günümüze NATO ile Rusya arasındaki İlişkinin değerlendirilmesi, Üçüncü bölümde Ukrayna krizi ve sonuncu bölümde ise Ukrayna Krizi'nden sonra NATO-Rusya arasındaki yeni ve değişen stratejiler tanımlanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ukrayna krizi, Vladimir Putin, İkili ilişkiler, strateji, Dış politikası, güvensizlik ve yanlış anlamalar.

ABSTRACT

Through the Ukrainian crisis, we have realised a thoughtful debate in the international relations method. This crisis has shaken Moscow's relationships with the external world and has led NATO to renew its strategies. Therefore, the aim of this article is to examine the relations between Russia and NATO in the context of the transformation of NATO strategies that emerged within the framework of the Ukrainian crisis. Nowadays, Russia is interested in achieving and continuing a dynamic strategy in the international arena, by means of economic negotiation and soft power methods, as evidenced by Russian president Vladimir Putin in a board meeting with the Russian Security Council. However, the Russian situation in the outside world has radically changed after the Ukrainian crisis, during 2014-2015. The history of the relationship between the North Atlantic Treaty Organization (NATO) and Moscow can be fully interpreted as "problems, insecurity and misunderstandings". For the first time, since the end of the Cold War, the Ukrainian conflict brought the Russian-Western relations to the borderline of confrontation. Alliance has been trying to find a different strategical concept since the end of the Cold War. Nowadays, although a different political-military environment is threatened by Russia's activities, however, it's clear that this different environment is not in the interest of all parties as a number of security threats have been severely challenging for equally the Euro-Atlantic and Eurasia. Firstly, I would try to underline historical processes and strategies between NATO-Russia, then I will describe the evaluation of the relationship between NATO and Russia since the Cold War. Secondly, I will discuss the Ukraine crisis and Finally, I will try to show new and changing strategies between NATO and Russia after the Ukraine crisis.

Keywords: Ukraine crisis, Vladimir Putin, Bilateral relations, Strategy, Foreign Policy, Mistrust and Misperceptions.

KİŞİSEL BİLGİLER

Mamun Billah

📍 8957 Sokak, No-8, Balatçık Mah. Çiğli, İzmir, Turkey.

☎ +905537936686 ✉ mamunbillahjuege@gmail.com

Cinsiyet: Erkek | Doğum Tarihi 09/11/1991 | Uyruk Bengladeş.

KARİYER HEDEFİ:

Kariyerimdeki nihai amacım sivil toplum örgütlerinde, tanınmış özel ve devlet kurumlarının içinde pek çok gönüllü faaliyete katılarak gerçek liderliğin özüne ulaşmaya çalışarak kendimi geliştirmek ve araştırma görevlisi olmaktır. Bu amaçla, eğitimim boyunca araştırma ve insan kaynakları kapasitesini geliştirme hedeflerine bağlı olarak, sivil toplum örgütleriyle birlikte çalışmayı ve hem araştırma temelli gruplarda hem de yerel üniversitelerde çalışmayı planlıyorum.

EĞİTİM VE ÖĞRETİM

09/2015-06/2017

Tezli Yüksek Lisans, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Ege Üniversitesi, Bornova, İzmir, Türkiye.
Tez Başlığı : Ukrayna Krizi Sonrasında Değişen NATO-Rusya Stratejileri Çerçevesinde NATO-Rusya İlişkileri

07/2013-06/2014

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi, 3.55/4.00, Jahangirnagar Üniversitesi, Dhaka, Bengladeş.

07/2009-06/2013

Lisans , Siyaset Bilimi, 3.49/4.00, Jahangirnagar Üniversitesi, Dhaka, Bengladeş.

07/2006-06/2008

Lise 2, Hamidpur Ahhera Degree College, 4.50/5.00, Jessore, Bengladeş.

01/2004-06/2006

Lise 1, Koyra Siddikia Fazil Madrasha, 5.00/5.00, Dhaka, Bengladeş.

YAYINLAR VE CONFERANS

12/2017

Changing and New Strategy between NATO-Russia after Ukraine Crisis, Online Yayın.

03/2018

Presentation On **'Rohingya Problems in Bangladesh'** at United Nations Head office, NY, USA.

07/2018

Attend the Conference On **'World Politics and International Negotiation'**, New York, USA.

07/2017

Paper Presentation On **'Ukraine Crisis'** at European University of Lefke, Norther Cyprus.

11/2018

Paper Presentation On **'Strategies of NATO and Russia Old and New'** Ege University, Bornova,İzmir, Turkey.

MÜFREDAT DIŞI ETKİNLİKLER

- Müdür Yardımcısı Olarak Atanması (HR & Compliance)
- Jahangirnagar Tiyatrosu Sekreteri ve Kültür çalışanı, Bengladeş.
- Uluslararası İnsan Hakları Örgütü Üyesi (IHRO)
- Araştırmacı olarak katılmak, Glorious Sky Foundation. (GSF)
- Fiziksel olarak tehlike altındaki kalkınma vakfının aktif gönüllüsü.
- ABCD Yönetim Kurulu Üyesi (Bengladeş kıyı gelişimi için eylem).
- Jahangirnagar Üniversitesi Tartışan Kuruluşun Borçlusu (JUDO).

KİŞİSEL BECERİLER

ANA DİL(LER) BENGELCE

YABANCI DİLLER

	ANLAMA		KONUŞMA		YAZILI ANLATIM
	DİNLEME	OKUMA	KARŞILIKLI KONUŞMA	SÖZLÜ ANLATIM	
İNGİLİZCE	İLERİ	İLERİ	İLERİ	İLERİ	İLERİ
İngilizce dil yeterliliği belgesi					
TÜRKÇE	İLERİ	İLERİ	İLERİ	İLERİ	İLERİ
C1 Certifikası					

BİLGİSAYAR BECERİLERİ

- İşletim sistemi - Windows XP, Windows Yedi, On ve On yedi.
e) Kelime işlemci programı – Microsoft Word
- Elektronik Tablo Paketi - Microsoft Excel
 - Sunum paketi - Microsoft Powerpoint
 - İnternet Tarama Bilgisi ve E-posta

EĞİTİM VE ÇALIŞTAY

- 09/10/2011-10/10/2011 f) Medya ve Demokrasi üzerine uzun süren bir çalıştaya katıldı, Development Forum Bangladesh, Hamburg, Germany and Department of Government & Politics, Jahangirnagar University tarafından ortaklaşa düzenlenen.
- 15/07/2013-22/07/2013 ▪ Bangladeş'teki İtfaiye Merkezi'nden gönüllü olarak yoğun bir eğitim aldım, Bu eğitimin amacı kurtarma operasyonlarını sürdürmeme yetkin kılmaktır.
- 16/05/2014-28/06/2014 g) Bangladeş Dhaka Üniversitesi IER bölümünde yapılan 15. Araştırma Metodolojisi Eğitim Kursuna katıldı, Bangladesh Peace and Development Mission (BPDM) and Social Science Research Council(SSRC.) tarafından ortaklaşa düzenlenen.
- 19/12/2011-21/12/2011 ▪ BNCC tarafından düzenlenen Birincil Tedavi Kampı ile Deneyimli.
▪ (JUDO) tarafından düzenlenen Tartışma konulu 3 günlük eğitim ve festivalde yer aldım.

REFERENCE

Dr. Shamsun Naher Khanom

Bölüm Başkanı, Siyaset Bilimi, Jahangirnagar Üniversitesi, Savar, Dhaka, Bangladeş.
shamsunnaharkhanam1@gmail.com
Cep: +8801731264023

Prof. Dr. Aydın İBRAHİMOV

Uluslararası ilişkiler Bölümü, Ege Üniversitesi, Bornova, İzmir, Turkey.
aydin.ibrahimov@mail.ege.edu.tr
Cep: +905357404527

Özgeçmişimi desteklemek için sağladığım bilgi ve düşüncelerimin tamamının doğru ve eksiksiz olduğunu beyan ederim.

İçtenlikle,
Mamun Billah

14.09.2019